

motrišta

ČASOPIS ZA KULTURU, ZNANOST I DRUŠTVENA PITANJA • STUDENI-PROSINAC 2021. • ISSN 1512-5475
Časopis Motrišta referiran je u Central and Eastern European Online Library /Frankfurt am Main/ - <https://www.ceol.com/search/journal-detail?id=185>

122

Anđelić, Bevanda, Bogićević,
Brkić Milinković, Čović,
Ćurković, Janićević, Kurjak,
Kuzmanović, Marijanović,
Mojović, Musa, Ostojčić,
Petrović, Pirić, Pofuk,
Puljić, Radulović, Rakić,
Serđarević, Sidran, Sivrić,
Šain, Šarić, Vasilj

motrišta

BR. 122, ČASOPIS ZA KULTURU, ZNANOST I DRUŠTVENA PITANJA

Utemeljitelj i nakladnik: Matica hrvatska Mostar
Sunakladnik: Zdravo društvo Mostar
Za nakladnike: Ljerka OSTOJIĆ
Glavna i odgovorna urednica: Ljerka OSTOJIĆ
Koordinator: Miro PETROVIĆ
Tajnica: Vanja PRUSINA
Uredništvo: Misijana BRKIĆ MILINKOVIĆ, fra Ante MARIĆ,
Dragan MARIJANOVIĆ, Šimun MUSA, Mira PEHAR
Misijana BRKIĆ MILINKOVIĆ

Lektura i korektura: Misijana BRKIĆ MILINKOVIĆ

Grafičko oblikovanje: SHIFT kreativna agencija, Mostar

Telefon/faks: +387 36 323 501
E-mail: motrista@tel.net.ba
Adresa: Ulica kralja Zvonimira b.b., 88000 Mostar
Žiroračuni: 338 100 220 201 2542 UniCredit Bank d.d. Mostar
161 02 000 115 000 30 kod RAIFFEISEN BANK BiH
Uplata iz inozemstva: UniCredit Bank d.d. Mostar
SWIFT UNCR BA 22
IBAN: BA 39 338 060 481 699 95 75

Cijena: 10 KM, dvobroj 20 KM, za inozemstvo dvostruko

Ovaj broj je tiskan u sunakladništvu s Hrvatskom akademijom za znanost i umjetnost u Bosni i Hercegovini.

Mišljenjem Federalnog ministarstva prosvjete, znanosti, kulture i športa br. 08-91-4/97. od 3.3.1997. glasilo Motrišta upisano je u evidenciju javnih glasila pod br. 661 i oslobođeno plaćanja poreza na promet proizvoda.

motrišta

ISSN 1512 - 5475

BR. 122, ČASOPIS ZA KULTURU, ZNANOST I DRUŠTVENA PITANJA

Akademik, književnik i odvjetnik Josip Muselimić – u očima suvremenika

(Posebno izdanje u suradnji s HAZU-om u BiH)

ZD
Zdravo društvo
Mostar

HAZU
HRVATSKA
KADEMIJA ZA
ZNANOST I
UMJETNOST
BOSNE I HERCEGOVINE

mh
maticahrvatska
OGRANAK U MOSTARU

Mostar, studeni-prosinac 2021.

Ivan ANĐELIĆ: Josip Muselimović – književnik, Prometej kulture ili odvjetnik.	7
Mladen BEVANDA: Mostograditelj među ljudima i narodima, gradovima i umjetnicima	11
Mladen BEVANDA: Svugdje poželjan i dobrodošao.	13
Bogić BOGIĆEVIĆ: Promocija knjiga gospodina Josipa Muselimovića.	14
Misijana BRKIĆ MILINKOVIĆ: Književni brod na kojemu plove svezremenske mudrosti	16
Dragan ČOVIĆ: Što bi bilo <i>Proljeće</i> bez Mostara?	18
Ivica ĆURKOVIĆ: Očekujemo da nas još mnogo puta obraduješ...	20
Ivica ĆURKOVIĆ: Blistava karijera	22
Nenad JANIĆEVIĆ: Čovjek epohalnog kova.	24
Asim KURJAK: Naš Josip Muselimović.	25
Rajko KUZMANOVIĆ: Višestruko značajna djela	27
Dragan MARIJANOVIĆ: Brod na nemirnoj pučini	29
Nikola MOJOVIĆ: Odvjetnik i angažirani intelektualac	32
Šimun MUSA: Kud plovi ovaj brod	36
Ljerka OSTOJIĆ: Borba za čovjeka i njegovu pravdu	39
Miro PETROVIĆ: Što učini, dragi Josipe!?	41

Alija PIRIĆ: Ka humanoj kulturi sjećanja	44
Branimir POFUK: Muselimovićeve Matica hrvatska	47
Mirko PULJIĆ: Prema središnjoj Bosni Muselimović iskazuje posebne simpatije . . .	49
Ilija RADULOVIĆ: Različitost nije prokletstvo, nego blagoslov!	52
Branislav RAKIĆ: Odakle sve to znate i koju energiju imate?	57
Zlatko SERDAREVIĆ: Knjiga <i>Mostarski dragulji</i> puna je velikana koje je dao Mostar	59
Abdulah SIDRAN: Rijetko viđena promocija u Kamernom teatru 55: Josip Muselimović okupio najbolje što Sarajevo ima!	65
Ivan SIVRIĆ: Druga savjest <i>in flagranti</i>	66
Željko ŠAIN: Čovjekoljubivost akademika, književnika i odvjetnika Josipa Muselimovića.	70
Ivica ŠARIĆ: Uzor i putokaz.	73
Mario VASILJ: Uvijek u potrazi za onim što nas veže i povezuje	75
Ivan ANĐELIĆ: Amalgam čovjeka, vremena i izazova	77

Ivan ANĐELIĆ

Josip Muselimović – književnik, Prometej kulture ili odvjetnik

Radeći na uređivanju Hrvatske enciklopedije Bosne i Hercegovine, često smo raspravljali – kako označiti neku od osoba koja zaslužuje visoko počašćenje uvrštavanja u ovo djelo, a koja je značajna sa stanovišta kulture, znanosti ili sporta, jer su mnogi dali višestruki interdisciplinarni doprinos. Poneka od osoba bila je – književnik i slikar, znanstvenik i glazbenik, gospodarstvenik ili političar u isto vrijeme.

Kod opredjeljenja o kvalifikaciji uvijek smo cijenili – u kojoj disciplini je ostavio dublji trag i trajniju vrijednost.

Iako pri spominjanju Josipa Muselimovića većina pomisli na perjanicu u pojmu častna, moralna i profesionalna odvjetnika, a sasvim rijetki pomisle na književnika i kulturnog djelatnika.

Što će duže u percepciji značaja ostati u sjećanju kao Josip Muselimović – književnik, kulturni djelatnik ili odvjetnik? Njegovih odvjetničkih obrana možda će se sjećati potomci branjenika, poneki sudac ili ambiciozni pravnik koji sanja o uspješnoj karijeri. Književna dostignuća čitat će generacije poslije njega i nas, ponovno se vraćati njegovim i našim likovima iz običnih i neobičnih životnih događanja i osvjetljavati vrijeme i ljude koji su bili dio univerzuma koji se zove Hercegovina i Mostar.

On se kao književnik pojavio još 1989. godine kroz svoj prvijenac *Poštovani suci, zašto?* pa potom s naslovima: *Poštovani suci, zašto?* – drugo izdanje, *Savršen zločin, Moje odvjetničke godine, Josip Muselimović – 35 godina u službi pravde i humanizma, Probuđena sjećanja, Mostarski dragulji, Mostarski dragulji i druge priče, Tri dragulja i trideset tri priče.*

Prve dvije knjige posvećene su njegovim velikim obranama i, u isto vrijeme, sudbinama ljudi, u srazu pravde i istine s hladnim sudskim osjećajem krivnje i odgovornosti. Te, ne samo ljudske drame, već i napor odvjetnika da ih se shvati ma kakvo zlo učinili i želju da se taj dojam uvjerljivo prenese sudu, poroti i javnosti, izaziva goleme napore, silno interdisciplinarno obrazovanje, ne samo pravno te rođeni osjećaj i sklonost ka humanizmu i opraštanju.

Koliko se trudio ući u dubinu ljudske grešne duše i koliko je nosio njihove traume, govori uprizorenje u obliku drame – četiri priče od 16 – iz knjige *Moje odvjetničke godine*. On je u njoj izabrao 16 priča iz svoje prebogate arhive i iskustva u kojima je opservirao ne samo fenomen teških krvnih delikata, ubojstava, već i drame ubojstva majke, brata

i famozna tzv. *verbalnog delikta*, koji je relikv totalitarnog sustava te politički montirani proces gospodarstveniku Joli Musi.

Zašto on, kao književnik, obrađuje svoje slučajeve i zar u književnosti nije pravilo uvijek graditi imaginarnu fabulu po zamisli autora? Sve fabule u njegovim stvarnim pričama su toliko emotivno zgusnute, na granici eksplozije, svi zapleti izgledaju poput trilera, a raspleti dramatično sudski. Nije trebalo ništa izmišljati, dorađivati i komplicirati. Drama života je biblijski vidljiva.

Okušao se i u dramskim tekstovima i uradio drame *Savršen zločin*, *Tek iza rešetaka sam osjetila slobodu* pa kazališno uprizorenje drame *Druga savjest*. Svaka drama kao književna vrsta ima svoju posebnu stvaralačku metodologiju, a posebno one rađene za radio.

U tom mediju treba sve dramske efekte poput scene, kostima, svjetla, izgleda likova, utjecaja publike, pretvoriti u samo jednu nevidljivu riječ i misao koju nam govori-čita dramski glumac. Slušatelj treba sve zamisliti i pojmiti na temelju samoga govora u koji je ugrađena suština lika i likova, zaplet, rasplet te konačno – poruka drame. Koliko god izgledalo jednostavno, ipak je potrebna ne samo književna ideja, već i umijeće u stvaranju ovakva djela. Za jedno od ovakvih dobio je i prestižnu radijsku nagradu.

U knjizi *Probuđena sjećanja*, autor gradi zanimljiv kolaž slojevitih sjećanja od svojih čuvenih obrana, preko osoba s kojima je prijateljevao (maestro Šutej, Ciril Zovko, Stjepan Krasić) do reminiscencija na osobe koje svima znače puno (Ivo Andrić, Ruđer Bošković, fra Didak Buntić). Sva kazivanja o ovim ljudima ne samo što su iskustvena s osobnim empatijama, nego s istančanim mislima, poput slikarskog valera, prelijevaju toplinu koju isijavaju ljudi o kojima piše.

Valja posebno istaknuti dvije njegove knjige – *Mostarski dragulji* i *Tri dragulja i 33 priče*.

Kroz čitav njegov opus provlači se temeljna nit koja se zove Mostar, a u ove dvije knjige posebno, kroz likove koje trajno ukoričava u znamenitosti ovoga zanimljiva i lijepa mediteranskog grada. On je u njima kroničar s realnim književnim uklonom. Iznad svega je zarobljen Mostarom, ne kao mjestom njegova življenja i profesionalnog bavljenja poslom, nego kao mitskim mjestom, *imaginarija* ljudi, prostora, povijesnih gibanja, gotovo kao nestvarnim u realnoj opipljivoj stvarnosti. Njegove priče-kronike bit će povijesna kazivanja o Mostaru onakvu kakav je bio, i kakav u izazovnoj budućnosti želimo. Po odanosti i značaju za Mostar u pojedinačnoj i kolektivnoj memoriji, moglo bi ga se usporediti s Miljenkom Smojom u Splitu ili pak s Lukom Paljetkom u Dubrovniku.

Njegova opsjednutost mislima velikog Ive Andrića, čijim ulomcima iz djela počinje skoro svaki književni uradak, govori o osobi – ne samo što je spisateljsko razumijevanje velikog djela, već i osobna želja za njegovanje mudrosti jednog od najvećih koji se rodio među nama. To nije mimikrija iza koje se kriju njegove misli, nego plod duboka razumijevanja za dodire kultura i civilizacija na ovom tlu, koje su stvorile specifičan nepopovljiv amalgam vlastite neprocjenjive, za strance čudne i nerazumljive kulture.

Možda za onoga tko ga ne poznaje dovoljno ili ga promatra kao samozatajna običnog građanina Mostara, prelaze preko veoma značajne i preznačajne činjenice ogromna prinosa kulturi ovoga grada i šire, kroz djelovanje u Matici hrvatskoj. Usudio bih se reći da je Prometej kulture – ne samo u organiziranju velike manifestacije *Uskrs s Maticom* pa potom *Mostarskog proljeća*.

Ako se sjetimo kakva je bila kulturna ponuda u Mostaru prije ovih manifestacija, tim više jer smo netom izašli iz potpuno suluda rata, gdje ništa nije moglo zacjeljivati svježije rane kod sva tri naroda, koji žive ovdje, izuzev kulturnih priredbi velikih autora u kazalištu, glazbi, slikarstvu, književnosti. Uporno i s oprezom sa suradnicima je programirao suradnicima svake godine nove izazove, pozivao umjetnike iz svih republika ex Jugoslavije i inozemstva, postupno uvrštavajući Mostar u regionalnu, europsku i svjetsku listu kulturnih događanja. Uporno je koristio svoje slobodno vrijeme pa i vlastiti novac, sve svoje prijateljske veze, uvjeravajući kulturnjake da dođu u napaćeni Mostar.

Uspio je dovesti u Mostar ansamble i pojedince iz Sarajeva, Banje Luke, Zagreba, Beograda, Podgorice, Ljubljane, Beča i inih središta.

Održano je za ovih skoro 20 godina stotine kulturnih predstava, izvedbi i praiizvedbi, s ponekad i više od stotinu izvođača za samo jednu predstavu. Znao je kako radi tim i kako okupiti timove te privoljeti velika imena, poput maestra Šuteja, biti dio velike kulturne ideje.

Nije jednostavno i iziskuje napore prirediti običnu kućnu zabavu, a zamislimo – organizirati posjete i izvedbe tolikih ansambala!

Mostar je kulturno rastao s Maticom i Josipom Muselimovićem i mijenjao svoj dojam unutar sebe i po čitavu svijetu.

Njegova Matica nije državna ustanova; ona nema redovitu veću proračunsku stavku u bilo kojem proračunu. Ona je, pravno, tek udruga građana poput mnoštva drugih kako što su – biciklistički klubovi, ekoudruge, mala sportska društva i sl.

Uvijek sam se pitao – kako uspije zatvoriti konstrukcije najosnovnijih potreba za gostovanja kao što su prijevoz, spavanje i hrana za tolike ansamble i sjajne individualne glazbene i druge osobe? Postoje i druge udruge iz kulture u Mostaru, ali po kvaliteti i obujmu programa, sve zajedno ne daju toliki rezultat. Pa ipak, malo tko mu zasad, javno odaje priznanje za ovaj pregolem doprinos. Istina, sam je odvjetnički samozatajan; valjda svjestan da je važno ostaviti iza sebe djelo i rezultat te poruke trajne vrijednosti. Ni zavist drugih nije daleko jer Mostar ponekad boluje i od ovog zla, čije sjeme se lako širi jer se svi znamo.

U njegovu opusu posebno je osvježavajuća skupina putopisnih eseja objavljenih u tiskovinama, posvećena sjećanjima na slapove Kravice, Prozor-Ramu, Zadar, Vatikan, Otok sv. Pavla i dr.

U poplavi suvremenog književnog jednostavnog izraza gdje je deskriptivno gotovo nestalo, povratak u lagane opise, uz pjesnički dar, predstavlja pravo osvježenje i radost.

Pročitao sam desetke eseja o Vatikanu iz pera mnogih i kroz dugo vrijeme bilježenja pa bi se moglo zaključiti da još jedno čitanje novog zapisa nema prepoznatljivu ljepotu. Međutim, ponovno me oduševio Vatikan i doživljaj mi se primaknuo kao da sam bio u mnoštvu na Trgu sv. Petra. Autorovu slojevitost i slikarsku nijansu u izrazu, lagan tijekom misli, izaziva čitatelja slijediti i idući zapis.

Sličan stil sam zapazio kod velikog francuskog književnika Alphonsea Daudeta u kulturnoj knjizi *Pisma iz mog mlina*. Ti lagani tekstovi jednostavnih rečenica, bogata sadržaja, plijene i danas, nakon više od 100 godina, milijune čitatelja i ljubitelja francuskog jezika. Čitao sam ih kao gimnazijalac prije više od 40 godina, a ponekad se na njih vratim i danas.

Eseji Josipa Muselimovića čitat će se dugo u budućnosti.

Što li će još književnik Josip Muselimić ponuditi čitateljima? Predložio bih mu da odvjetničko zanimanje prepusti onima koji trebaju dokazivanje, a posveti se isključivo književnom radu jer – ne samo da će ostati duže u sjećanju, nego i mogućnosti kreativnog stvaralaštva znatno su veće. Mnogi mogu biti odvjetnici, a za književnike su rezervirane muze.

Zbog vlastitog pisanog djela, ukupnog društvenog angažmana u kulturi Mostara, Hercegovine i Bosne i Hercegovine i, konačno, veoma uspješna profesionalnog bavljenja odvjetničkim poslom, izabran je u Hrvatsku akademiju za znanost i umjetnost u Bosni i Hercegovini kao posebna osoba koja se rijetko pojavljuje u jednom gradu kome bezrezervno služi, kao da je Mostar jedini grad u kome se lijepo može živjeti.

Naravno, ovo nije istina, ali lijepo je imati zaljubljenike koji u to vjeruju.

Mladen BEVANDA

Mostograditelj među ljudima i narodima, gradovima i umjetnicima

Pozdravna riječ na dodjeli počasnog doktorata akademiku Josipu Muselimoviću

Poštovani gospodine Rektore, uvaženi članovi Povjerenstva!
Vaše Ekselencije, dame i gospodo!

U ovoj lijepoj, iznimnoj i svečanoj prigodi sve srdačno pozdravljam u ime HAZU-a u BiH i osobno.

Od sveg srca čestitam Sveučilištu i njegovu čelništvu da ste, u vremenu zazora i udaljavanja jednih od drugih, u vremenu beznađa, apatije i kontaminiranosti zloćom i ružnoćom, prepoznali prave vrijednosti i ovo visoko priznanje dodijelili akademiku Josipu Muselimoviću – mostograditelju među ljudima i narodima, gradovima, umjetnicima, lučonoši dobrosusjedstva, uzoru i putokazu mnogima u današnjim bespućima. Čast i priznanje dolazi u ruke uglednom i plodnom književniku, umjetniku, doajenu i bardu odvjetništva, velikanu duha, osvjedočenom filantropu. Tekstove, radove što kreativno tvori i piše, iz godine u godinu, predočava javnosti na uvid. Sve što poduzima je *pro homine, pro arte et pro patriae* – za čovjeka, za umjetnost, za domovinu BiH.

Savjesno, stručno, ustrajno i odvažno pola stoljeća traga za istinom i pravdom, brani ustavnost i zakonitost, brani i čuva pravo, dostojanstvo, čast čovjeka. Od svojih kolega, od svog stališa, ceha, svih odvjetničkih komora bivše zajedničke države, dobio je najviša priznanja za predan, uzoran rad, što je bez primjera ne samo u BiH, nego i znatno šire.

U brojnim knjigama, dramama, esejima i javnim nastupima promiče i afirmira pravnu znanost putem odvjetništva na znanstven i literaran način. Mirotvorstvom, etičnošću, kulturom i ljudskošću dobro je došao u sve dijelove BiH i bivše zajedničke države.

Sretna je podudarnost da ovu čast prima u rodnom gradu znamenitog nobelovca Andrića kojega u esejima – kolumnama, iz tjedna u tjedan, približava čitateljstvu, javnosti kao zajedničko, opće dobro, patrimonij svih naroda BiH i cijelog svijeta.

Pružamo potporu prijedlogu da nobelovac u svome gradu ima ulicu, trg, spomenik, a na Sveučilištu jedan od amfiteatara može nositi njegovo ime.

Akademik je Muselimović dostojan ovog visokog priznanja, a to čini čast ovom mladom i već uglednom Sveučilištu, kako je u svom pledoajeu istaknuo poštovani rektor gospodin Mirko Puljić.

Uz iskrene čestitke, poštovanom laureatu akademiku Muselimoviću, od danas i počasnom doktoru, poželimo da, u dobru zdravlju, na radost, na ponos ovog Sveučilišta, naše Akademije i svoje domovine – koju voli kao i njegov literarni uzor Ivo, i nadalje piše, stvara i obogaćuje čitateljstvo novim uspješnicama, tekstovima, dobrim djelima. Uvjeren sam da će naći vremena i studentima ovog Sveučilišta svojim predavanjima darovati bar dio svog bogatog iskustva iz odvjjetničke prakse, pravne znanosti.

Još jednom čestitke laureatu i Sveučilištu kao i besprijeckornoj organizaciji ove svečanosti za povijest, za pamćenje.

Ad multos et faustos annos!

Travnik, 27. svibnja 2021.

Mladen BEVANDA

Svugdje poželjan i dobrodošao

Riječ na proglašenju Josipa Muselimovića počasnim građaninom Sarajeva

Na vratima rodne kuće glasovitog europejca Erazma Rotterdamskog stoji natpis: „U ovoj kući rođeni Erazmo uresio je svijet plemenitih umijeća vjerom i vjernošću“.

Danas bismo mogli reći:

U ovoj lijepoj zemlji BiH živi i djeluje Europljanin Josip Muselimović koji našu sumornu svakidašnjicu oplemenjuje, uljepšava svojim literarnim umijećima, svojom kulturom, bogatim plodovima svog stvaralaštva. S puno ljubavi piše o prošlosti, sadašnjosti ove zemlje, njezinim ljudima, prirodnim ljepotama i kulturnim znamenitostima. Pola stoljeća je u službi istine, pravde. Pred licem javnosti sve čini *pro homine et pro arte*. Josipovom svestranom, lucidnom i snažnom duhu strana je uskost, isključivost, sebičnost. Njegova etičnost, humanost i filantropija su iznad predrasuda, stereotipa, animoziteta prema bilo kojem narodu. Iskren je i neumoran graditelj ljudskih odnosa, veza i prijateljstva među ljudima. Narodima, gradovima. Povezuje umjetnike, znanstvenike, sportiste, kulturne djelatnike. Na osobit način afirmira i promovira sve ono što je lijepo, znamenito u BiH. Sve što pokreće, budi nadu u bolje sutra. Pritom ne zaboravlja ni jedan kraj, ni jedan dio naše zemlje. U sve dijelove BiH, ali i druge države, čija je najviša priznanja dobio, poželjan je, dobrodošao gost.

Ne propušta koncerte, izložbe, predstavljanje knjiga, predavanja, ali ni ispraćaj prijatelja, poznanika, zaslužnika, ljudi, svojih sugrađana.

Josip ima jednu osobitu odliku koju je nužno istaknuti i u ovoj prigodi. To je njegova kultura zahvalnosti, kultura sjećanja. Ne propušta spomenuti svoje uzore, poštovane kolege odvjetnike: Martina Raguza, Žarka Bulića, Ekrema Galijatovića, zaslužnike pravne znanosti. Podsjeća čitatelje na velike jurisprudencije, ali i na druge iz znanosti, kulture, umjetnosti, sporta, gospodarstva. Privržen je Mostaru kao Goethe, Schiller i Liszt Weimaru.

Poštovani i dragi Josipe, raduje me što sam sudionik ovog slavlja.

Od srca čestitam, jer Tvoji uspjesi su i na ponos naše Akademije, kao i svih Tvojih prijatelja. O Tebi će mnogo ljepše i bolje od mene izreći HVALA za sve što činiš, poštovana i glasovita primadona Amila i znameniti bariton maestro Ivica.

Bogić BOGIĆEVIĆ

Promocija knjiga gospodina Josipa Muselimovića

Mostarski dragulji, Kud plovi ovaj brod i I to je to

Danas je praznik knjige, praznik duhovne hrane misaonom čovjeku, ali danas je najviše, ovdje i sada, praznik intelektualne humane realne ljudskosti kakva nasušno treba bosanskohercegovačkom društvu i njegovoj ispaćenoj državi.

Tko nam taj praznik podaruje?

Podaruje gospodin, u najdubljoj punini tog određenja – „gospodin“, Josip Muselimović, najprije humani čovjek, regionalno priznati i poštovani odvjetnik, književnik i akademik. Kratko rečeno: omiljeni i priznati čovjek u svojoj državi i domovini Bosni i Hercegovini, ali, isto tako, i na prostorima šire regije.

Za koga je ovo praznik? Već rekoh: misaonom bosanskohercegovačkom i svakom drugom čovjeku koji hoće znati – što je loše u našoj svakodnevnicu, kako s optimizmom, ljubavlju i profesionalnošću graditi suvremeno društvo, lišeno retrogradnih uvjerenja i nazadnih djelovanja, s politikanskih, nacionalističkih pozicija.

Praznik je misaonu čovjeku koji želi suvremeno društvo jednakih mogućnosti za svakoga, prilagođeno njegovim sposobnostima, u cilju zajedničke sreće za sve ljude zajedno i za svakog pojedinačno. Nije ovakvo društvo utopija. Ono je ostvarivo samo ako se hoće istini gledati u oči. Problem je u tome što naučiti iz naše prošlosti i nisu shvatili istinu latinske odrednice: „Historia est magistra vitae“.

O autoru ovog troknjižja mnogo se zna u javnosti. Javno mišljenje o ovom humanisti je bez dvojbe pozitivno, i to u svim socijalnim i profesionalnim skupinama: među običnim narodom koji ga poznaje, u odvjetničkim krugovima, akademskoj zajednici, udruženjima pisaca širom BiH i izvan njezinih granica.

Njegov višeslojni rad je dio svoje materijalizacije i u ovim knjigama koje danas promoviramo. Po njima će autor, i na ovaj pisani način, biti zapisan i upamćen kao aktivni svjedok i sudionik jednog od posebno osjetljivih razdoblja u izgradnji BiH društva i države. Kažu: ono što je zapisano i ostaje kao dokument jednog vremena.

Koja je poruka ovih knjiga?

One su svjestan udžbenik o međuljudskim odnosima i tim liderima, kako se govori u suvremenom menadžmentu ljudskih resursa (posebno knjiga *Mostarski dragulji*, specifični kroničar i suptilni arbitar društvenih i političkih događanja u našoj državi (posebno u knjigama: *I to je to* i *Kud plovi ovaj brod*).

Knjige Josipa Muselimovića koje danas promoviramo, višestruko su značajno djelo u koje je uložen ozbiljan, odgovoran i naporan rad. One su inspirirane potrebom da se dublje prodre u našu stvarnost, a autor pouzdano zna o čemu govori i piše. One su, prije svega, priče o autoru i njegovu vremenu, o otporu vladavine strahom, koja za posljedicu ima šutnju većine i beznađe, ponižavanje i prijetnje, teroriziranje zdravog razuma u kojemu istina gubi svaki smisao. Nažalost, danas nema mnogo ljudi slobodnih od straha, a pitanje je koliko ima ljudi voljnih misliti svojom glavom kada se terorizira njihov zdrav razum, ljudi koji glasno postavljaju pitanja, kada se terorizira njihov zdrav razum, ljudi koji glasno postavljaju pitanja, ljudi koji bi učili. Jer oblici i načini manipulacije ljudskom neslobodom poprimili su široke razmjere.

Živimo u društvu u kojemu istina gubi svaki smisao, a činjenice postaju privid. Sve više se u životu i društvu nameće dresura. Da bi se iskorijenila mogućnost takve prakse, mora se govoriti i živjeti s istinom, koja je često bolna, ali i ljekovita.

To znači da se svugdje i u svako vrijeme treba odlučiti za istinu. U egzistencijalnom smislu, istinito je ono što je pravedno, a pravedno je identično s dobrim. To je i društveni i etički zadatak svakog čovjeka.

„Svijetu ne prijeti zlo od ljudi koji čine zlo, već od onih koji to dopuštaju.“ (Einstein)

A „život nam vraća samo ono što mi drugima dajemo“, kaže Ivo Andrić.

Vrijednost ovih knjiga i autora što su osjećaji, misli i djela Josipa Muselimovića usmjereni na unaprjeđivanje života drugih ljudi.

Josip Muselimović nije prihvatio ulogu pukog posmatrača koji će postavljati pitanja – što se događa. On traži odgovore na pitanje – što se treba dogoditi i šta hoćemo učiniti za bolju budućnost.

Tko ništa ne može naučiti iz tuđeg iskustva, duplo plaća vlastito.

Knjige Josipa Muselimovića pune su takvih upozorenja. Zato – pročitajte ove knjige! Mnogo ćete saznati i naučiti. A što se mene tiče, tko pomisli, a prvo nastaje misao, a potom riječ i djelo, poticati mržnju među ljudima, nasilje, strah, netoleranciju, ja bih ga upitao – je li čitao knjige Josipa Muselimovića? Knjige pune ljubavi, tolerancije i života. Iz knjiga koje danas predstavljamo proizlazi – tko ne poštuje i tko ne uvažava život drugoga čovjeka, ne zaslužuje ni vlastit život.

Ali to nije sve! Gospodin Josip Muselimović i dalje uporno radi, piše i objavljuje, ja mu želim dobro zdravlje i mnogo uspjeha na tom stvaralačkom putu.

Sarajevo, 25. 9. 2019.

Misijana BRKIĆ MILINKOVIĆ

Književni brod na kojemu plove svevremenske mudrosti

Uz predstavljanje knjige *Kud plovi ovaj brod*

Od 2012. do danas, svaka godina – jedna knjiga.

Jedan publicistički i književni dragulj.

Jedan svjedok vremena koje neumitno prolazi, a ostavlja tragove, slike, ljude, događaje...

Od *Probuđenih sjećanja*, preko *Mostarskih dragulja* (*Mostarski dragulji – za sva vremena*, *Mostarski dragulji i druge priče*, *Tri dragulja i 33 priče*), pa do gotovo nevjerovatnog – *Sve je moguće* i zaključka – *I to je to*, akademik Josip Muselimić, ugledni mostarski odvjetnik i književnik, počasni predsjednik MH Mostar, glavni tajnik HAZU-a u BiH, ovaj put retorički postavlja pitanje – *Kud plovi ovaj brod* (nakladnici: MH Mostar i *Zdravo društvo*).

A na brodu na čijemu pramcu stoje svevremenske mudrosti Ive Andrića, 66 je priča – osvrti, kolumni, putopisa, intervjua, objavljivanih u *Večernjem listu* tijekom proteklih godinu dana.

Ovoga puta, za razliku od prethodne dvije knjige, priče akademika Muselimića nisu smještene u poglavlja. Urednički smo ih pustili da slobodno rašire svoja krila i kroz stranice – njih 460 – kao rijeka, mirno kronološki teku, onako kako su se, svake nedjelje, ulijevale na stranice *Večernjega lista*.

Drugi dio knjige obuhvaća 13 osvrti, kritika, intervjua, pisama, koja su osobno akademiku Muselimiću ili o njemu, pisali njegovi prijatelji, suradnici, novinari, kritičari, a uokviren je pod zajednički nazivnik: *Razgovori, osvrti, intervjui pisama.../ O autoru – stručno i osobno*.

Dulje je vrijeme autor promišljao – kako nazvati svoj novi književni ostvaraj, koji donosi svjedoke i lica ovih vremena što će, jednoga dana, biti tek dijelom naše prošlosti – kako uobličene i percipirane, to, valjda, ni sami još ne znamo!? Koji naslov dati pričama što donose suočavanje s našom svakodnevicom, onako otvoreno, bez rukavica?

Od velikih pravosudnih i inih besmislica na međunarodnim i našim pozornicama, preko pričao ljudima i događajima koji će nam uvijek izazivati osmijeh na licu i toplinu oko srca (izbornik Dalić, srebro *Vatrenih*, Marin Čilić, Ivan Dodig, teniski Olimp), o Danima Matice hrvatske, o umjetnosti i kulturi, o događajima i (be)smislenostima ove nam čudne zemlje hercegbosanske.

Sve je to akademik Muselimović, svojim osebujnim stilom, zanimljivim u svojoj jednostavnosti, a opet dovoljno uzvišenim i intrigantnim, sretnim i spretnim spojem lucidnoga, oštroumnoga, činjeničnoga i literarnoga, brižno složio unutar stranica ove knjige.

I svojstveno samo njemu, uspijeva nas i ovaj put zainteresirati, riječima jasno ustvrditi, (raz)otkriti, oduševiti i zamisliti. I u ovome brodu u kojemu po morima naše nemirne pa i olujne svakodnevice plovimo, povesti nas na otočje gdje nas čekaju one njegove priče koje nam potvrđuju da je život ipak lijep, ako ništa – zbog svih onih divnih ljudi i događaja na koje nam akademik Muselimović ukazuje svojim pisanjem i marom.

Želimo mu još mnogo lijepih književnih plovidbi po morima zaogrnutim bonacom, a ona nemirna, za ubuduće, ipak, ostavimo daleko od naših i njegovih meridijana.

Dragan ČOVIĆ

Što bi bilo *Proljeće* bez Mostara?

Slovo na promociji troknjižja Josipa Muselomovića

Ja sam preponosan da mogu biti danas među vama i ponizno pozdraviti našega velikana, našeg prijatelja i sve ono što ste vi kazali; i koliko god se nas trudilo ovdje, nekih 250 – 300, još neku rečenicu o Josipu kazati, ja vas uvjeravam: malo ćemo kazati.

Čuli ste ove gromade ljudske izvana koje su dostigle jednu posebnu razinu i svojom pažnjom upućuju riječi našem Josipu.

A vidite, mi samo kažemo – *naš Josip, naš prijatelj, naš dragi prijatelj*. I ja bih zamolio, također, da što manje govorimo o Josipu kao nekomu tko završava svoj put.

Kada je Matica hrvatska ove godine otvarala svoj festival, ja sam, vješto ili nevješto, kazao dvije-tri riječi... Netko će ih se, možda, sjetiti: “Što bi bilo *Proljeće* bez Mostara?”

Pa smo na to vezali Maticu, Mostar... *Proljeće* i Matica postaju jedno i zbog toga mi je drago da, evo, duže vrijeme, ja osobno mogu svjedočiti različitim prigodama, susretima, dosta toga učiti i zajedno s tim živjeti. Mnogo je onih osobnih iskustva. Zato ćemo sada malo službenije.

I iznova nas je okupio naš prijatelj Josip. Odnosno, njegove pisane riječi u kojima živimo već desetljećima. Puno toga o svome životnom promišljanju je pisao i završio, oplemenio i ogradio, a mnogo toga je tek pomalo zapisao. Jednostavno bi bilo kazati da nas je večeras okupio naš Josip, uz ovo svoje troknjižje.

Istina je da nas je večeras iznova okupio velikan promišljanja života Mostara i Hercegovine.

Iako mislim da ga je preslobodno staviti samo u naš ljubomorno čuvani prostor. Dajući našim životima dodatak u sadržaju, gledajući, slušajući i čitajući Josipa, razumijemo koliko nas je obogatio u našem životu, u našoj svakodnevnici. Pokušajmo naći dio sadržaja uskog života kojim je Josip pokušao otvarati vrata svoga i našeg života i siguran sam da nećemo. I pravni i društveni rad i politički, kulturni djelatni, sportski djelatni, umjetni i ini sadržaji, zbilje, vezane su i ukomponirane u našeg prijatelja, našega Josipa.

Bogato naslijeđe koje nam je i večeras Josip dao kroz ovo troknjižje, samo je otvorilo vrata onoga što jest Mostar, onoga što jest Hercegovina, onoga što jest naša domovina Bosna i Hercegovina.

Josip, kao kroničar jednoga turbulentnog vremena, uspijeva povezati generacije malih ljudi, ljudi velika srca, do ljudskih veličina i gromada koje smo darovali ljudskoj civilizaciji. Budimo ponosni jer i večeras sjedimo među njima. Mnoge je ljudske sudbine pratio i kroz njihova životna iskušenja učio, istraživao, sve ono što je trebalo istražiti da bi pokazao i na društvene slabosti, ukazivao na mnoge patnje, veselio se zajedno sa svim običnim ljudima i sve to negdje i kronološki zapisao.

Večeras je prigoda dodirnuti samo mali opus Josipovih djela; on je, uistinu, jedna posebna osoba.

Ono što je najvažnije jest da je on nas, na neki način, izdigao; mi smo kroz Josipa postali veliki narod, ponosni narod, mi, u Mostaru i našoj Hercegovini.

Ivica ĆURKOVIĆ

Očekujemo da nas još mnogo puta obraduješ...

Slovo na promociji troknjižja Josipa Muselimovića u Beogradu, na Splavu Beolido, u nedjelju 10. studenoga 2019.

Poštovani prijatelji, dragi Mostarci i Mostarke, dame i gospodo!

Hvala Ti, dragi prijatelju Josipe, što si me još jedanput pozvao da budem jedan od sudionika ove promocije, tvojih književnih bisera, u ovako prestižnom društvu osoba koje će govoriti o knjigama, koje su i dosad izazvale veliko zanimanje čitatelja, a i mnogih od nas, ovdje prisutnih...

Ove riječi uvijek naglasim i ponavljam, posebno danas na ovoj promociji, koja je okupila velik broj osoba koje potiču s prostora Hercegovine i Mostara, koji nas je obilježio do kraja života.

Zato ova promocija koju je organiziralo Udruženje Mostaraca, za mene, ali i za sve nas, ima poseban značaj, jer sve što se nalazi u Tvojim knjigama koje si nam podario, ne samo što prepoznajemo, već na određen način predstavlja i dio naših života, prošlosti i nostalgije.

U povodu 100. obljetnice Šantićevih večeri poezije ove godine, citirat ću našeg velikog Aleksu Šantića, koji govori o nostalgiji, što ga je mučila negdje 1902. godine kada je boravio u Švicarskoj i skoro se razbolio od nje: „Ja ne mogu ovdje, ovaj led me ubija“, pisao je A. Šantić. Rekao je: „Moje je mjesto ispod crnog Huma“.

Tražio je zemlju samo za grob.

Ovi sentimentali se obično nazivaju naivnim; susrećemo ih redovno kod Mostaraca izvan Mostara. Za svojom zvijezdom mladi Mostarci i Mostarke, iz različitih su pobuda polazili i odlazili u Sarajevo, Beograd, Zagreb. Proveli su život na drugim mjestima, pričali i govorili o Mostaru i sanjali da se vrate.

Vraćali su se na jedini način na koji su mogli.

Grad sunca dočekivao je njihove kovčege.

„Ostajte ovdje...“, pisao je veliki pjesnik.

Različiti su me osjećaji vodili čitajući, ponekad i dvaput, ova književna djela, ove knjige, koje su danas predmet našega interesa i razgovora.

U tom štitvu, u tim knjigama, susretao sam osobe koje cijenim i poštujem, teme o ljubavi i mržnji, o nesmotreno izgovorenim riječima koje mogu biti gore od bilo čega. O našim precima, njihovim molitvama i oprezima.

Naravno, i o Mostaru. Njegovim proljećima, ljetima, suncu, burama i kišama, o umjetnicima koji nas ne ostavljaju ravnodušnima na ono čime se bave...

I na kraju – *Mostarski dragulji*.

Kakav i koliki si privilegij dodijelio i dao svima onima, svima nama, kojima si rezervirao mjesto i prostor u ovom prestižnom izdanju!

Mogu reći – niti da pretjeram a ni da pogriješim.

Samo smo svi mi iz ove jedinstvene knjige koji smo imali prigodu i mogućnost putovati, boraviti u raznim krajevima, obilaziti Zemljinu kuglu, predstavljajući ono čime smo se profesionalno bavili kao javne osobe, dajući intervjue, govoreći o našim profesijama...; Mostar je uvijek bio nezaobilazni centar odakle smo kretali, gdje su bile naše porodice, prijatelji, uspomene i sjećanja...

A sada mi dopustite i nekoliko rečenica o autoru, uvaženom gospodinu Josipu Muševiću.

Govoriti o nekome s kim vas veže dugogodišnje iskreno prijateljstvo, poštovanje i respekt, za godine obostranog i recipročnog zanimanja i praćenja, a pogotovo kada je ta osoba prisutna, nije ni jednostavno ni lako.

Uvijek postoji doza opreza da upotrijebite riječi koje neće biti sasvim objektivne i iskrene.

Zato ovo što ću reći dolazi iz srca, ali i iz glave, razuma.

Rijetki su ljudi i osobe, i nije ih bilo mnogo u mom životu, vezani za moje različite aktivnosti tijekom godina koliko postojim. A naš uvaženi prijatelj Josip je jedan od njih i za kojega mogu sa sigurnošću reći da sve što kažem, mogu u potpunosti stati iza toga.

Dakle, ako pogledamo što je dosad ostavio iza sebe, a to nije kraj, vidimo kojim i kakvim je priznanjima nagrađivan, a kao ilustraciju mojih riječi moram spomenuti tri posljednja i to:

1. Zlatnu povelju Internacionalne lige humanista, koja nosi ime dvostrukog nobelovca Linusa Paulinga;
2. Povelju i internacionalno priznanje odvjetnika, zaštitnika obespravljenih, i na kraju;
3. Centar za mir i multietničku suradnju grada Mostara dodijelio mu je prestižno priznanje „Mimar mira“.

Dragi moj Josipe, čestitam Ti na svemu ovome i hvala još jedanput za ovu duševnu hranu i zadovoljstvo koje si nam ostavio i podario u svojim knjigama, i vjerujem da ovo nije kraj tvoga pisanja. Naprotiv, navikao si nas i očekujemo da nas još puno puta obraduješ.

Još jedanput – velika hvala, s poštovanjem, ljubavlju i prijateljstvom.

Hvala za sve.

Ivica ĆURKOVIĆ

Blistava karijera

**Slovo na promociji troknjižja u Kamernom teatru u Sarajevu,
25. rujna 2019.**

Poštovane dame i gospodo, hvala Ti još jednom, dragi prijatelju Josipe, što si me pozvao da budem jedan od sudionika promocije tvojih književnih bisera, koji su i do sada izazvali veliko zanimanje čitatelja, a i svih nas ovdje prisutnih. Posebno mi je drago i velika mi je čast što se ova promocija održava na ovom mjestu, u Kamernom teatru, hramu kulture i umjetnosti. Mogu slobodno reći da sam uvijek, na neki način, bio vezan za dramske prostore, kako se kaže – *za daske koje život znače* jer sam imao i danas imam brojne bliske prijatelje koji su bili velikani scene i teatra. Pratio sam njihove blistave karijere, divio se i uvijek ponešto novo saznao i naučio.

A sada nešto o literaturi i knjigama koje nam je ponudio naš ugledni autor – pisac, odvjetnik, akademik i ljubitelj umjetnosti, nositelj toliko velikih i prestižnih društvenih priznanja i odlikovanja. Različita su me osjećanja vodila čitajući, ponekad i po dva puta, ova književna djela, ove knjige koje su danas predmet našeg zanimanja i razgovora. Jednako tako i one koje danas nisu pred nama, a imaju veliku književnu vrijednost u svakom pogledu i treba ih čitati.

Navešću samo neke naslove *I to je to, Kud plovi ovaj brod, Sve je moguće, Mostarske dragulje*. One mogu imati veliku vrijednost unutar struke kojoj autor pripada i zainteresirati širu čitateljsku publiku jednog omiljenog književnog žanra. Ove se knjige čitaju sa zadovoljstvom i ne ispuštaju iz ruku dok se ne završe, što je bio i moj slučaj.

U tim knjigama i tekstovima susretao sam osobe koje cijenim i poštujem, teme o ljubavi i mržnji, o nesmotreno izgovorenim riječima koje mogu biti gore od bilo čega, o našim precima i njihovim molitvama i oprezima. Naravno, i o Mostaru i njegovim proljećima, ljetima, suncu, buri, kišama, o umjetnicima koji te ne ostavljaju ravnodušnim na ono čime se bave.

I na kraju – *Mostarski dragulji*. Kakav i koliki si privilegij dodijelio svima nama kojima si rezervirao mjesto i prostor u ovom prestižnom izdanju?

Mogu reći – a niti da pogriješim niti da pretjeram – samo smo svi mi iz ove jedinstvene knjige koji smo imali prigodu i mogućnost putovati, boraviti u raznim krajevima, obilaziti Zemljinu kuglu, predstavljajući ono čime smo se profesionalno bavili kao javne osobe, dajući intervjue, govoreći o našim profesijama...; Mostar je uvijek bio nezaobilazni

centar odakle smo kretali, gdje su bili naši korijeni, naše obitelji, prijatelji, uspomene i sjećanja...

A sada mi dopustite nekoliko riječi o autoru, uvaženom gospodinu Josipu Muselimo-
viću. Govoriti o nekom s kim vas veže dugogodišnje iskreno prijateljstvo, poštovanje,
respekt za godine obostran od recipročnog zanimanja i praćenja, pogotovo kada je ta
osoba ovdje nazočna, nije jednostavno niti je lako.

Uvijek mora postojati doza opreza da ne upotrijebite riječi koje neće biti sasvim objek-
tivne i iskrene. Zato ovo što ću reći dolazi iz srca, ali iz glave, iz razuma. Rijetki su ljudi
i osobe, i nije ih bilo mnogo u mom životu vezanim za moje različite aktivnosti tijekom
godina koje čine moj život. A naš uvaženi prijatelj Josip je jedan od njih za kojega sa
sigurnošću mogu reći da sve što kaže, mogu u potpunosti stajati iza toga.

Kada pogledamo što je do sada ostavio iza sebe, a to nije kraj moj, naš prijatelj za-
služuje i obvezuje da o njemu napišemo knjigu – monografiju, kako ima običaj kazati
– „čvrstih korica i tvrdog poveza“.

Dragi moj Josipe, hvala ti još jednom na ovu duševnu hranu i zadovoljstvo koje si mi
ostavio i podario.

Vjerujem da ovo nije kraj tvome pisanju. Naprotiv, navikao si nas i očekujem da nas
još mnogo puta obraduješ.

Još jednom – velika hvala, s poštovanjem i ljubavlju i prijateljstvom, tvoj Ivan-Ivica
Ćurković.

Nenad JANIĆEVIĆ

Čovjek epohalnog kova

Poštovani akademiče Muselimoviću, poštovane ekselencije, dragi prijatelji...

Kada me odvjetnik Muselimović pozvao da dam uvodnu reč o njemu, njegovu odvjetništvu i stvaralaštvu, u istom trenutku sam se upitao – zašto baš mene od toliko mnogo pametnih glava u državi i okruženju? Ali već u sljedećem trenu osjetio sam veliku čast i obvezu napisati i kazati nešto o čovjeku koji i kad šuti – kazuje mnogo.

Da napišeš komentar, da pogodiš misao, da pomogneš, da te razumiju, da pobudiš razmišljanja, da potvrdiš mišljenje, da približiš teoriju i praksu, preneseš kronologiju u romane..., prava je umještost i dar od Boga. Moraš imati briljantan um, visoku profesionalnost i dubinski pristup *moru* kaznenopravnih normi da bi sve to pretočio u književna djela.

E, na ovakav način nas odvjetnik Muselimović vodi kroz pravne labirinte, gdje se često mijenjaju norme i, nažalost, javljaju nove inkriminacije.

Treba mnogo ulaganja, nadgradnje, saznati nove točke kriminala, iste razumjeti i naći zakonska rješenja za njihovu primjenu. A baš praksa Josipa Muselimovića je izvor k tomu.

Istodobno obrana – goropadna analiza inkriminacije u svojoj kreaciji u završnoj riječi, rađa nova razmišljanja, gdje jaka riječ potvrđuje zakon.

Da napraviš putokaz, da otjelotvoriš riječ, to je što odvjetnik Muselimović toliko vješto i jednostavno radi, a jednostavnost je savršenstvo. Čovjek epohalnog kova.

Njegova praksa postaje moćna alatka u rukama sviju nas koji dolazimo iza njega. Posljednja riječ u sudskoj auli, oda je tisuća djelovanja, vidljivih – nevidljivih, razjašnjenih – nerazjašnjenih, dokazanih – nedokazanih, sve u cilju istine.

U toj lepezi propisa, u tom arhipelagu pravne misli, gdje se udaraju bedemi prava i neprava, gdje je tanka nit između vladavine i nevladavine prava, tamo gdje su isprepletene tisuće ljudskih sudbina, tu se, kao svjetionik, izdiže Josip Muselimović koji pokazuje, dokazuje, ukazuje, pripovijeda, pomaže, objašnjava, odlučuje.

Svi smo mi hrabriji i odlučniji kada imamo ovaj monument koji je ostavio neizbrisiv trag u pravnom životu u cijeloj regiji.

Rekao bih na kraju – svjetski a naš: Josip Muselimović!

Asim KURJAK

Naš Josip Muselimović

Uz dodjelu priznanja Počasni građanin Grada Sarajeva

Dragi Josipe, uvaženi akademike i prijatelju, u mom profesionalnom životu bio sam čest gost uglednih osoba, čak i šefova država, na njihovim prigodnim svečanostima. Bez imalo patetike ne mogu a ne kazati, da sveukupni doživljaj na Tvojim proslavi u Sarajevu 7. 10., nadmašuje sva moja dosadašnja iskustva. Šaljem iskrene čestitke i kraći prigodni govor koji sam, uglavnom, usmeno interpretirao. Još jednom: IANU BIH je sretna što Te ima u svojim redovima i što daješ svoj vlastiti značajan doprinos njezinu snažnom startu i sasvim sigurno – impresivnoj budućnosti.

Prenesi moje iskrene pozdrave svojoj suradnici gđi Primorac, a Tebe poštuje i srdačno pozdravlja Asim Kurjak.

UZ NAGRADU JOSIPU MUSELIMOVIĆU

Abdulah Sidran uz predstavljanje troknjižja *Mostarski dragulji, To je to i Kud plovi ovaj brod*, u Kamernom teatru reče svojedobno da je riječ o djelu „naširoko znanog, uvaženog i omiljenog mostarskog odvjetnika, žurnalista, književnika i kulturnog djelatnika gospodina Josipa Muselimovića! Dodao bih ovdje, posebno u ovoj prigodi, nešto što mi se čini u ovim vremenima jako važno.

Riječ je o čovjeku koji će isticati ono najvažnije: **“Nijedna podjela nije dobra. I nije korisna“.**

Riječ Josipa Muselimovića ima težinu. I čuje se. Zato je bilo važno da je nedavno, nakon odluke visokog predstavnika o Zakonu o negiranju genocida i veličanja osoba osuđenih za ratne zločine, upozorio sve nas da se, nažalost, zahvaljujući neodgovornima – vjetropirima, ponovno može dogoditi ono što se zbilo prije 25 godina. Njegovo upozorenje bilo je blago, ali snažno, jednostavno, odmjereno, ali potpuno jasno.

Kao čovjek prava rekao je da je takvu odluku trebalo donijeti i ranije, ali je, narodski razumljivo, dodao: „Bolje ikad, nego nikad.“

Posebno treba istaknuti želju ovog čovjeka **razumijevanja i konstruktivnosti** da do potrebnih odluka dođe zajedničkim dogovorom, te da moramo imati snage suočiti se s grijehom pojedinaca iz vlastitih redova. To, naravno, nije nimalo lako provesti.

Živimo u vremenu u kojem je sve više prava, a sve manje pravde. Otuda naša želja da među pravnicima bude što više „pravednika“. Nadamo se i vjerujemo da će struka slijediti riječi i intenciju poruka Josipa Muselimovića.

Odnedavno je Josip Museliović član i naše akademije. Ono što želimo da krasi našu **Internacionalnu akademiju znanosti i umjetnosti Bosne i Hercegovine**, na neki način „utjelovljuje“ naš Josip Muselimiović. On je jedna od rijetkih osoba koja je dobro došla u svakom kraju Bosne i Hercegovine, a i mi bismo htjeli upravo takvu dobrodošlicu u, nažalost, zasad podijeljenoj nam domovini.

Riječ je o osobi kojoj nagrade (a ima ih stvarno mnogo) nisu poremetile ravnotežu. Dok ga gledamo i slušamo, prepoznamo skromnost te veličine i veličinu skromnosti.

Posebno nam je drago što je riječ o čovjeku prava / znanstveniku, koji je sklon književnoj riječi, jer umjetnost, nemojmo nikada zaboraviti – oplemenjuje. Gdje nema barem želje za umjetnošću, suho je tlo, a i rečenice teško uspijevaju. Osim toga, umjetnost nas ujedinjuje i zacjeljuje rane.

Uvijek kada nevolje stegnu, posebno zimi, zaželimo se proljeća. Ako možemo birati, neka to bude poput Mostarskog proljeća, kulturne manifestacije u koju je Josip Muselimiović ugradio svoju plemenitu energiju.

Nitko nikada nije bio prihvaćen od svih. Veliki Goethe je, govoreći o sebi, svojedobno rekao kako bi se moglo reći da je do svog cilja ponekad išao zaobilaznim putem. No stvorio je grandiozno djelo u kojemu se prepoznaje jasna humanistička namjera razvijanja horizonta ljudskoga. Na tom tragu vidimo i djelo Josipa Muselimiovića i čestitamo na ovoj značajnoj nagradi.

Neka nastavi i dalje put ujedinjavanja kulture i znanosti, ujedinjenja naših nacija, ujedinjenja napora da odgovorno i samostalno odlučujemo o svojoj sudbini.

Rajko KUZMANOVIĆ

Višestruko značajna djela

Pozdravna riječ na promociji troknjižja *I to je to, Mostarski dragulji* i *Kud plovi ovaj brod*, autora akademika Josipa Muselimovića i monografije *Stotinu Šantićevih večeri poezije*, autora paroha Radivoja Krulja

Veoma poštovani skupe,
ljubitelji pisane riječi,
gospođe i gospodo!

Večeras smo se ovdje okupili na značajnoj kulturnoj manifestaciji, promociji knjiga iznimnih autora.

Kao prvo, riječ je o književnom dijelu sazdanom u tri knjige, troknjižje, s naslovima *Mostarski dragulji*, *I to je to* i *Kud plovi ovaj brod*, znanstvenog pregaoca i akademika Josipa Muselimovića.

Kao drugo, riječ je o monografiji pod naslovom *Stotinu Šantićevih večeri poezije*, nastaloj iz uma i pera talentiranog mostarskog paroha, vjeroučitelja i neimara, graditelja Radivoja Krulja.

Tako se pred nama i širom znanstvenom i općom javnošću pojavljuju višestruko značajna djela, napisana manirom iskusnih istraživača i poznavatelja suvremenih, pa i historijskih prilika Mostara, Hercegovine i znatno šire.

Svjedoci smo postojanja i održavanja mnogih različitih manifestacija – promocija, tribina, skupova, konferencija i govora o najrazličitijim stvarima, pojavama, procesima i odnosima. Ali promocija knjiga, znanstvenih, književnih i umjetničkih djela poput ovih, bitno se razlikuje od svih drugih. Promocije se organiziraju u čast znanosti, kulture, obrazovanja, ostvarivanja novih ideja, plemenitosti i darova ljudskog uma. Takve manifestacije njegovane su još u antičkoj civilizaciji. One su naznačavale da su nekada ranije postojali učeni i mudri ljudi, da postoje takvi i danas, kao i da dolaze pisci i znanstvenici s novim idejama i shvaćanjima, s originalnim objašnjenjima nekog društvenog ili prirodnog fenomena, poput današnje promocije knjiga koje osvjetljavaju jednu bitnu dimenziju historije ovog kraja.

Monografija paroha Radivoja Krulja je kulturna književna tvorevna koja Šantića svrstava u plejadu istaknutih mostarsko-hercegovačkih dragulja, uz onih 27, koje je opisao akademik Muselimovića. Autor monografije predstavio je lik i djelo Alekse Šantića pu-

tem *Stotinu Šantićevih večeri poezije*. Iz Šantićeva bogatog opusa jasno se vidi da je on volio svoj narod, ali ni jednog trena ne mrzi druge narode, što se jasno vidi iz njegovih patriotskih, ljubavnih, elegičnih i sjetnih književnih radova, koji su remek-djelo poezije. On je zemlje i narode vidio kao domaće i strane, više puta potvrđuje, kada bi se našao u inozemstvu, jedva je čekao vratiti se u svoju domovinu, svoj Mostar i svoj narod, jer kako reče: „Gorki su tamo zalogaji hljeba“.

Troknjižje akademika Muselimovića je visokointelektualno djelo u kojemu na jedan specifičan i razuman način prezentira javnosti vrlo složene političke i društvene prilike i zbivanja. On vrlo kompetentno piše o osjetljivim političkim pitanjima iznoseći ih kao svoje stavove, ne brinući se što ima i drugih koji o nekim pitanjima drugačije misle i pišu. Njegov stil pisanja i razmišljanja je pravnički pravedan, protkan elementima djelatne filozofije, što ga čini vrhunskim piscem intelektualcem.

Akademik Josip Muselimović ne piše samo pravnički intelektualno i s mjerom, nego ulazi u cjelokupnu problematiku vrlo hrabro. Tu hrabrost temelji na istinitim faktima, odnosno faktima sigurne provenijencije. U cjelini, njegovo troknjižje nije poziv na neslaganje, podjelu i sukobe, već je poziv na toleranciju, pravdu, ravnopravnost i kulturu mira i suradnje.

Promatrajući ovu promociju, vidljivo je da je svaka promocija, pa i ova, svečanost za sebe. Knjiga bilo kojega književnog žanra ima svoju vrijednost, jer nas svaka na svoj način uvodi u jedan segment svijeta stvarnosti, ideja i duha.

Na kraju čestitam autorima na sjajnim djelima, sa željom da nam ih još podare. Hvala.

(Banja Luka, 10. 12. 2019.)

Dragan MARIJANOVIĆ

Brod na nemirnoj pučini

Josip Muselimović, *Kud plovi ovaj brod*, Zdravo društvo, Mostar, 2019.

Naslov davne glazbene uspješnice *Kud plovi ovaj brod*, koju je sedamdesetih godina prošloga stoljeća na Splitskom festivalu briljantno izvela Radojka Šverko i njome postala besmrtna, kasnije će ju na talijanski prevesti i izvoditi jedan Sergio Endrigo, poslužit će eto Josipu Muselimoviću za naslov najnovije knjige i to se, nakon čitanja iste, činilo o razumnim izborom, jer ta je fraza već odavno prerasla u mitsku metaforu. Ta sedamdesete su njemu ionako važne, iz njih – i prije njih – on crpi svoja sjećanja i iskustva; tad je negdje prvi put stupio u sudnicu kao odvjetnik, a i članstvo u Matici hrvatskoj također se veže uz rane sedamdesete, te je ova i iduća godina, i godina Josipovih rijetkih obljetnica.

Muselimović se kroz zadnjih petnaestak godina prometnuo u važnog autora bosanskohercegovačke književne pozornice, premda je na nju stupio nenametljivo, s nekoliko drama koje su odmah nagrađene, te nekoliko ispovjednih iskustava iz sudnica po kojima se u ulozu odvjetnika nalazi još od vremena kada će ga glasoviti odvjetnik Veljko Guberina ponukati da svoj profesionalni život provede u ovoj teškoj i časnoj profesiji, u kojoj je Muselimović zavrjedio brojne nagrade i priznanja. Svidjelo se mladom Josipu kako cijeli jedan odvjetnički tim s početka sedamdesetih dolazi u Mostar bez naknade i volonterski brani ovdašnjeg profesora Ivana Alilovića, kojemu je sustav natovarilo službu subverzivne ili neke slične neprijateljske djelatnosti. Bilo je tu doista moćnih odvjetnika, no ključ je u Guberini, stoga što su njegove obrane bile stilski obilježene i obogaćene poetskim i lirskim sekvencama, te, kada danas pogledam Josipa, držim to davnašnje vrijeme – proročanskim. No odvjetništvo, premda je ispunjavalo njegovo biće, ipak je bilo nedovoljno za njegovu intelektualnu potpunost, te je s vremenom razvijao, a osobito primjenjivao, i rijetku sklonost prema općoj kulturi, osobito prema književnosti i slikarstvu, te glazbi i iz tih područja i kroz sve ove godine i desetljeća, odnjegovao velika prijateljstva s prvacima našeg kulturnog identiteta, što će se, kad će se pred dvadesetak godina započeti s Mostarskim proljećem, najdugotrajnijim i najkvalitetnijim svjetskim festivalom kulture u Hrvata u BiH, pokazati draguljnom prednošću, jer će Muselimović, uz svjetski autoritet i slavu jednog maestra Šuteja, ovdje dovoditi programe o kojima je Mostar mogao samo sanjati, a ni to nije znao kako spada. Festival Dani Matice hrvatske – Mostarsko proljeće postao je članom Asocijacije svjetskih gradskih

festivala, a Josip je šesnaest godina čvrstom rukom upravljao Matičinim brodom visoko podignutih jedara, potom kormilo prepustio jednako uspješnoj i prodornoj akademkinji dr. Ljerki Ostojić, koja nastavlja tu sretnu priču, a Josip ne jenjava s aktivnostima, sada u ulozi počasnog predsjednika Ogranka MH u Mostaru.

Muselimović je u "kredenci" sjećanja desetljećima "skriva" golemi broj procesa u kojima je kao odvjetnik sudjelovao, i tu je našao izvor svojih prvih knjiških i (izvođenih) dramskih uradaka s kojima je učas skrenuo pozornost na se; svega tu ima, svih mogućih vrsta progona i primjene ideološke sile, pa i vrlo bizarnih slučajeva, dostojnih knjiškog pojavnog oblika. Potom se, ponajprije povremeno, a potom redovito na stranicama Večernjeg lista pojavljuje kao kolumnist i podivljalom i razuzdanom svijetu novinarstva, jer je i vrijeme divlje, i događaji se sumanuto vežu jedan za drugog, sve od gorega gori te se i novinarstvo oduševljeno uklopilo u taj trend, i Muselimovićeva autorska pojava postaje sretni incident, nešto što smiruje ljude a bez da ostanu uskraćeni za išta o čemu treba govoriti i pisati. Dapače! Autorski hodeći ovim vremenom, Josip se, baš kao i u prethodnim knjigama, stalno osvrće i nerijetko na prošlost, ne prizivajući je nego je analogirajući s ovim vremenom, u nastojanju utvrđivanja golemih poremećaja općih vrijednosnih kriterija. Konteksta koji su do svega doveli. Knjiga *Kud plovi ovaj brod* važna je, tako bi vrijeme trebalo pokazati!, škrinja osobnih iskustava i nesebično podijeljenih sjećanja s ljudima koje bi to moglo zanimati i kojima bi to moglo i trebalo koristiti, osobito ako se radi o onima koje su vrijeme i prilike katapultirali na položaje i dužnosti kojima, možda nisu, dozreli. Jer nisu prošli nikakav put dozrijevanja, naprosto ih je nama nametnulo vrijeme sa svim pripadajućim glupostima. Tih gluposti je na gotovo svakoj stranici ove obimne knjige koja je imala spektakularna predstavljanja u Mostaru i Sarajevu, nakon kojih se neka zvučna publicistička i kroničarska imena javno ustvrdila kako se radilo o kulturnom događaju godine! A Sarajevo takvo što ikomu teško priznaje... Zapravo, baš u tom Sarajevu legu se brojne nevolje kojih je ova knjiga prepuna!

Prekrasnim stilom Muselimović njeguje i prezentira svoja sjećanja, izbjegavajući klasični memoarski stil; ne, njemu su ona važna tek da bi rasvijetlio vrijeme koje živimo, zapravo, svaka kolumna sastavljena je *višestilski*: sjećanja, analiza, citati (Andrić, Ivo Andrić, stalno se poziva na njegove misli!, premda tu ima identiteta koje je teško inače dovesti u ikakvu vezu – od Tome Akvinskog do Ćire Blaževića ili neke starice u hercegovačkom kamenjaru a koja je crnohumorno definirala neke pojavnosti oko kojih se oni službeni analitičari koji se po televizijama stalno trse biti pametni natječu i od prostog prave nemoguće), elementi epistolarnog, esejističkog, razgovornog i putopisnog. Brojne osobe prošlih i sadašnjih vremena "izvadio" je Josip i podsjetio na njihov značaj i nepravedno prešućivanje ili pak zaborav, a tako je činio i s prethodnim knjigama, tipa *Mostarski dragulji i druge priče...* Osvrće se autor na sveprisutno zapuštanje pravde i prava, opće korumpiranosti koje ne bi trebalo biti nigdje, a poglavito ne u palačama koje pravdu dijele, na socijalnu, kulturnu zapuštenost, na licemjernu ulogu međunarodne zajednice ili štogod ona jest, ali svakako je uzrokom svih mogućih neravnopravnosti bosanskohercegovačke političke i moralno – etičke (i etničke!) zbilje. Rasvjetljava ili makar pokušava, potražiti uzroke i klicu iz kojih je hrvatska defenziva i uvredljiva i nepodnošljiva neravnopravnost u BiH danas pozivom na opći odlazak svega što je pismeno i sposobno graditi društvo. Na budućnost autor nije potrošio odveć vremena ni redaka. Pošteno. Ne vidi ju. Jer ovom *brodu* ne veseli se nijedna luka; on pluta na ne-

mirnoj pučini, idioti su mu za kormilom, posada mu je posvađana, teret koji nosi opasan je i naginje se iz strane u stranu...

Rijedak primjer pripovjednog pisanja koji je, svojom ozbiljnošću, odmjerenošću, pristojnošću i akribijom, našao jednostavan put do svakog uma koji je okrenuo prvu stranicu i došao do zaključaka koji će mu se sami nametnuti.

Nikola MOJOVIĆ

Odvjetnik i angažirani intelektualac

Promocija knjiga Josipa Muselimovića: *I to je to, Mostarski dragulji* (Nakladnik: Zdravo društvo) i *Kud plovi ovaj brod* (Nakladnici: Matica hrvatska i Zdravo društvo, Mostar), u Akademiji nauka i umjetnosti Republike Srpske

Poštovani i dragi ljubitelji knjige!

Zahvaljujem ljubaznosti gospodina Josipa Muselimovića, pisca knjiga koje danas predstavljamo – dobio sam prigodu kazati neku riječ o ovom izdavačkom pothvatu iz kojega je izronila svojevrsna esejistička trilogija pod naslovom: *I to je to, Mostarski dragulji i Kud plovi ovaj brod*.

Kao što je njihov autor kazao za junaka iz jedne priče, tako možemo i mi reći za samoga autora; život mu se, po mnogočemu, teško može sažeti u samo jednu, čak i raskošnu monografiju. I u velikoj bi nedostajao pokoji list. Još teže je to kazati u ovoj promotivnoj riječi u svečanoj prigodi, u kojoj predstavljamo njegove tri nove knjige.

Uz knjige koje je dosad napisao, objavio je više od 250 kolumni u Večernjem listu i izabrane je skupio u ove knjige, da bi dobile novi život.

Ove knjig, čije ste naslove sada čuli, nose u sebi skrivenu misao sličnu onoj Marcialovoj, da *vjekovi knjigama koriste jer jedino si spomenici ne znaju umrijeti, a s njima i ono o čemu one govore*. Autor ovih knjiga je po obrazovanju pravnik, ugledni odvjetnik, borac u sudskim arenama u kojima je mnogo puta vidio kako je u suđenju, od pravde do nepravde, malo toga nedostajalo kada nema pravičnosti. Smatraju ga velikanom odvjetničkog poziva našeg doba.

„Narod bez pravde je isto što i brod na moru bez veslača“, stara je latinska misao. O pravdi kojom se Muselimović čitav život bavi, o pravičnosti koja često izmiče kao pijesak kroz prste, on neprestano razmišlja. Nije to samo ona koju susreće među zidovima sudskih znanja, raznih zatvora, nego i o njezinim širim aspektima u svijetu u kojemu živimo, državama koje je vrijeme stvorilo i izbrisalo. On piše – ne samo o pravdi i nepravdi koje su pojedinci kao strane u sudskom postupku doživjeli, nego i čitavi kolektiviteti, obitelji, sela, varoši; Mostar sada i kroz vjekove, krajevi u Hercegovini, Hercegovina, narodi koji u njoj žive, svi od reda kojima je povijesna sudbina donosila razne presude.

Skoro da nema društvenog fenomena kod nas o kojemu nije pred sud javnosti iznio svoje poglede. Veoma hrabro i rizično, imajući u vidu stanje društvenog povjerenja i razinu svijesti u našoj zemlji. Tek će vrijeme to pokazati i čitatelji koji budu čitali ove knjige, na što je sve ukazivao pisac Josip Muselimović i na što ukazuje.

Autora, na prvome mjestu, zanimaju ljudi i njihova djela. Tu su zanimljive priče o zaslužnim ljudima, muškarcima i ženama, čiji je život proticao u znaku *per aspera ad astra* (kroz trnje do zvijezda), a do uspjeha su došli – kako trudom, tako i prirodnom darovitošću. Čini mu se, lako odbacujemo svoje sposobnosti, uspješne osobe i prepuštamo ih tuđem svijetu i na njih zaboravljamo, kao da ih nikada nismo poznavali. Njega zaokupljaju ljudi i njihova djela u društvenoj, političkoj, pravosudnoj, kulturnoj, sportskoj sceni života, a cijelo vrijeme njegove priče dotiču svjetlost i ljepota hercegovačkog tla i ljudi koji su na njemu potekli ili se na njemu zatekli i ostali. Stalno je prisutna njegova misao da nikoga tko se može smatrati draguljem među ljudima, ne bismo smjeli zaboraviti, bez obzira što se sve događalo u posljednjim desetljećima na našim prostorima. Njih je bilo ih do sada, a bit će ih i u budućnosti.

U nekim pričama vješto prenosi ili ubacuje razgovore s ljudima koje nazivamo “običnim”, iz naroda, koje je život, kroz vrijeme, učinio mudrim, pomirljivim, izdržljivim. Oni su svjedoci nekih vremena koja su prošla, a mi se nismo još složili kakva su to vremena bila.

Muselimović piše jasnim jezikom, prosječnom čitatelju razumljivim, i stilom koji je obilježen često težnjom da i ovdje, u literaturi, kao i u pravu, riječima bude tijesno, a mislima široko. U velikom broju svojih eseja, feljtona, koristi se saznanjima do kojih je došao proučavanjem literature i dokumenata, klasičnih djela. Piše vrlo često na razini publicističko-narativnog, koje se odnosi na razne pravne slučajeve i sudske procese u kojim nije samo on sudjelovao. Branio je predsjednika država, ministre, generale, biskupe i svećenike, sportaše, ubojice i prevarante svih vrsta i boja, i napisao desetak knjiga, koliko i drama iz sudskih klupa.

U mnogim njegovim *storijama* naviru likovi koje se vode idealom života časnog čovjeka, životom pradjedova, djedova i roditelja.

“Svaki je život neprocjenjiva tajna, naoko svakom očita, ipak zastrta velom tajnosti”, citira Andrića.

Na prvi pogled Muselimović piše o vremenu sadašnjem, o ljudima ovovremenim, a kad malo pažljivije analizirate, piše i o vremenu prošlom, o ljudima koji su nepravedno zaboravljeni, i vraća ih u pamćenje, sugerira čitatelju da se, slaveći dobra djela koja ljudi čine, stvaraju najčvršći temelji za sretniju budućnost.

Da je naša svakodnevica opterećena minulim vjekovima, potvrđuje u više svojih priča, na više mjesta. Prošlost je teret koji se teško skida s leđa cijelih generacija.

Često je i sam jedan od likova svojih knjiga. On je narator, pažljivi slušatelj, dok drugi pričaju svoju životnu priču. Kroničar. Svjedok je molitve koju je slušao u djetinjstvu: “Rata, kuge i zle godine, sačuvaj nas, Gospodine!” Čini mu se da tegobe života hercegovačkog kraja traju u beskraj.

Međutim, *samo su dvije stvari beskrajne: nebeski svod i ljudska glupost*, navodi riječ Miroslava Krležu i riječ poljskog satiričara Stanislava Lece u knjizi *Nepočesljane misli* koji piše: “ Najteže je živjeti u vremenu u kojemu sve može biti istina”.

Muselimović se voli pozivati na riječi svog omiljenog pisca Ive Andrića. On ne krije da mu je uzor. I kao odvjjetnik, i kao angažirani intelektualac, stalno želi da se čuje glas

nade, razuma, glas mostograditelja. Sigurno nije bez razloga dobio ona silna priznanja za životno djelo: Zlatnu povelju Advokatske komore Federacije BiH, Advokatske komore Republike Srpske, advokatskih komora Srbije, Vojvodine, Crne Gore, Makedonije, Zlatnu povelju Hrvatske odvjetničke komore sa značkom dr. Ivo Politeo.

U čemu je onda stvar na ovim prostorima, pita se on, ako svjetskom scenom znanosti, sporta, često dominiraju neki ljudi našeg podrijetla, a opet, tako žalosno društveno stanje i stanje svijesti u našoj zemlji?

On kao veliki pravnik, sada u ulozi pisca, smatra da je stvar već odavno u pomanjkanju pravne države, koja bi mogla osigurati okvire mladom i pametnom čovjeku da ostvari obrazovanje, usavršavanje, napredovanje. Temelji naše budućnosti su u obrazovanju, ali ne u ovome i ovako srušenom, prenapućenom raznim školama, fakultetima i sveučilištima. Na svakom koraku se saplicemo o njihove rezultate.

S druge strane, razmišljanje s kojim živim, dišem i pišem, kaže da naši narodi nisu do-sanjali svoje snove. Ni demokraciju, ni ravnopravnost, ni privredni procvat, ni zajednicu prosvijećenih europskih naroda.

Dok promatra sadašnjost, izgleda mu kao da je samo sunce pravedno prema Mostaru. Ono ga jednako grije i ne osvrće se na nepravedne sudske odluke, niti na sarajevsku dosljednu nepravdu. I ono što je došlo kao tehnološko dostignuće iz razvijena svijeta, kod nas se izrodilo u novu vrstu nepravdi. Za njega, od slobodnog interneta, društvenih mreža i neobuzdane slobode govora, ne može biti ništa gore. Svakoga čovjeka oni su, i bez hica, u stanju ubiti i pokopati...

I uz to što na svakom koraku vidi lijepe i bogate darove koje je priroda, neka viša sila ili teška borba za život darovala ljudima u ovoj zemlji, stalno nas prate Andrićeve riječi: „Čudno je kako je malo potrebno da budemo sretni, i još čudnije kako nam često baš to malo nedostaje».

Ali i to malo, netko ne dopušta. Kada jedna osoba u autorovoj knjizi kaže: „Sačuvaj me, Bože, kaosa, tuđeg reda i tuđe brige“, autor na jasan način pita i daje odgovor: „Što je našoj zemlji donijela uprava *Njegove Svjetlosti* Wolfganga Petritscha? Ništa, osim luđačke košulje i tenkova kojima je uništio uspješnu privatnu banku.

Što je ovom gradu donio lord Paddy Ashdown? Ništa, osim nesreće i Statuta grada koji je zakovao našu sudbinu...“ Zato zaključuje: „Bura na isti način miluje i opominje ljude ovog podneblja da se trebaju čuvati povijesnih nesporezuma, zabluda i stranih *redara*.“

“Svako ljudsko, nacionalno i religijsko osjećanje ima svoju mjeru i svoju granicu.”

On se mnogo puta osvjedočio kao odvjetnik kako je istina latinska mudrost: “Mržnja među najbližima je najupornija”. Za mnoge čitatelje bit će predmet razmišljanja njegove riječi: „Iz dana u dan, vraćamo se u prošla vremena, nešto prebrojavamo, otkopavamo i podgrijavamo strah jednih od drugih. Da ljudi i cijele obitelji bježe iz zemlje i traže komad kruha, crno ispod nokta odvajamo, zadužujemo se i kupujemo nove borbene eskadrole“.

Njemu se čini da su još aktualne riječi Miroslava Krleže: „Svi naši narodi, bez iznimke, obmanjuju sebe i svijet oko sebe o nekim svojim specifičnim svojstvima i vrijednostima.“

Kada se između susjeda pojavi razvalina, ona se može razriješiti samo razgovorom i kompromisom.

Sve što je Muselimović napisao u ovim knjigama, natkriljuje posebna retorika sa svom svojom širinom i dubinom. Sve njegove priče imaju neku svoju dramsku snagu. One kao da su dio isto toliko sudskih (forenzičnih) govora u kojima se neko ili nešto brani ili kritizira, ili epideiktičkih govora, onih, u kojima se hvali ili kudi. Njihov sadržaj je ono što se u pravnoj znanosti zove – metafaktorima jednog pravnog stanja ili problema. Jest, pisac zna da pravo u pravnim normama i pravda često nisu isto. Što bi bilo s pravdom kada ne bi bilo istine, a istina ne može biti samo istina jedne knjige, jedne presude? Kod čitanja, treba voljeti istinu, a ne samo riječ. Ove knjige potiču na raspravu, a raspravljanje je sito istine. Može li uvijek ljudska pamet doseći svjetlo istine, kao da naš autor retorički pita svoje čitatelje. Polazeći od toga da više vrijedi ono što je u stvarnosti od onoga što ostaje u mislima, on hrabro nudi ovo štivo u svojoj trilogiji, uvjeren da se u mnogim stvarima istina kvari bilo lažju, bilo prešućivanjem, kako to Ciceron kaže. Ono što njega boli, napisano je ovdje kao što je njegov zemljak Aleksa Šantić napisao za svoje vrijeme:

“Mene sve rane moga roda bole!”

Dana, 8. 12. 2015.

Šimun MUSA

Kud plovi ovaj brod

(Josip Muselimović *Kud plovi ovaj brod*; Nakladnici MHM i Zdravo društvo Mostar, 2019.)

Akademik Josip Muselimović, uglednik s polustoljetnim odvjetničkim radom i polustoljetnim članstvom u Matici hrvatskoj, dugogodišnji predsjednik MH Mostar, a sada njezin počasni predsjednik te književnik, inicijator, utemeljitelj, predsjednik i producent u domovini i svijetu poznate kulturne manifestacije *Mostarsko proljeće*, punopravne članice Saveza europskih festivala, zatim glavni i odgovorni urednik *Motrišta*, časopisa MH Mostar, glavni tajnik HAZU-a u BiH i nositelj drugih društvenih i strukovnih funkcija, u svome bogatu i zapaženu angažmanu ostvario je velika postignuća praćena čestim i prestižnim nagradama i priznanjima. Uz ostalo, Muselimović je do sada objavio 15 knjiga na čijem je začelju, zasad, *Kud plovi ovaj brod* sastavljena od 65 kolumna, prije toga objavljenih u Večernjem listu za BiH (nakladnik knjige je MH Mostar i Zdravo društvo Mostar; glavni urednik Miro Petrović, izvršna urednica Misijana Brkić Milinković, recenzenti N. Janićijević i M. Raguž, tisak FRAM – ZIRAL, Mostar, 2019.).

Kao vrstan odvjetnik i široko angažiran kulturni djelatnik, marljiv, sustavan, pronicljiv, snošljiv i uljuđeni intelektualac, Muselimović, cijelim bićem oslonjen na domovinsko tlo i zavičajnu zipku, svojim radom doseže visoke rezultate univerzalnih odjeka. Kad je riječ o knjizi *Kud plovi ovaj brod*, sastavljenoj od književno-publicističkih crtica o različitim događajima, pojavama i ljudima, on psihološki temeljito promatra te probranom riječju pogađa i u dušu pojedinaca i u središte kolektiva i u bit jednoga mentaliteta. Dakle, odgovorno i odmjereno, etički uzorno, misaono cjelovito i stvaralački relevantno – estetski dojmljivo transformirao je ovozemaljske i ovodobne elemente prolaznoga života podižući ih na visinu neprolaznosti koja je dostupna literarnom djelu.

U tim esejističko-feljtonističkim crticama očituju se osobiti sadržaji različitih zgoda, mnoga sjećanja, određena priopćenja i odluke, putopisni doživljaji i drugi događaji i susreti s odabranim ljudima, vrlo poznatim zaslužnicima, ali i s malenim, običnim, vrijednim i poštenim pojedincima kojima se jednako raduje, iznoseći pritom svoja poimanja, etička motrišta i prosudbe, a navlastito svoja kritička stajališta, pogotovo kad je riječ o društvenim, političkim, kulturnim, ekonomskim, povijesnim i uopće egzistencijalnim i esencijalnim problemima govoreći dirljivo, hrabro i promišljeno, zainteresiran za životne tijekove čovjeka pojedinca i društvo, odabrao je najprikladniji književno-publicistički žanr prilagođen suvremenom čitatelju kako bi mogao ukratko, u dahu, pročitati

kolumnu i bez većih zapreka priključiti se ponovno dnevnim poslovima što ga čekaju u ovome našem napetom dobu.

Taj se žanr uklapa u dominantan literarno-stilski postupak našega vremena, a to je postmodernizam koji obilježavaju značajke kakve su: intertekstualnost, citatnost, dijalozizam, metatekst i sl. Ako je intertekstualnost odnos između tekstova koji utječe na razumijevanje i poimanje – npr. dok se čita jedan tekst *unutar njega se čuje prisustvo drugog teksta* – onda u širem smislu ovaj pisac često pokazuje sklonost prema intertekstualnosti, osobito s obzirom na njegovu okrenutost ingenioznosti Andrićeva djela čijih se riječi i inače često prisjeća i spominje, kao što to redovito čini u ovim zapisima kojima je *motto* prikladno uklopljena Andrićeva misao. Tu značajku intertekstualnosti u vidu svojevrsne citatnosti stvaralački umješno koristi na brojnim mjestima kao i u crtici *Od poniženja do poniženja*, uzimajući odlomak iz Andrićeve *Priče o kmetu Simanu*. To je svojevrsan dijalog kojim se ukazuje na kmetske muke u doba turske vlasti što ih Simanu zadaje njegov gazda beg Ibraga, u kojemu kulminira hrabri i pravičan odgovor ubogoga kmeta izrečen u provali žući, s katarzom poantom: „I tvoje je nekad bilo naše, pa u neko vrijeme i po nekoj pravdi postade Vaše. E, kad je ono što je od davnina bilo moje moglo postati tvoje, može, vala, i ono što se sada zove tvoje, postati i moje, kao što je oduvijek bilo.“ Znači u toj povezanosti tekstova vidi se svojevrsan „dijalogizam“ kao posljedica intertekstualnosti, odnosno citatnosti, a što će biti na korist određenoga djela samo ako se „tuđa riječ integrira“ u tkivo vlastita teksta osiguravajući mu koherentnost i cjelovitost, što i postiže ovaj autor.

Nakon niza kolumna o susretima ili pak sjećanju na bliske ljude i razna zbivanja, posebice govoreći o zavičaju, ali i o cijeloj BiH, udarajući kritike i na neke pojedince i devijacije jednoga mentaliteta, ponajviše na licemjerje, beščutnost i besramnost međunarodnih pustolova koji kao „krajnji autoriteti“ ovu zemlju pretvaraju u poligon pokusa prijetvorno tumačeći ulogu mirotvoraca i pravednih sudaca, što najbolje dokazuje kriticizacija jednoga visokog predstavnika: „Za BiH Daytonski sporazum je odavno luđačka košulja...“, što je postavljeno za *motto* u priči *Miješanje u tuđe stvari*.

Pa ipak, nakon niza nepovoljnih i tegobnih životnih scena što ih očituju ove crtice, iznad svega se himnično natkrilila osunčana priča zavičajne motiviranosti, a Božje danosti – *Jutro na Križevcu* (za Međugorje je važno objavljivanje Dekreta Svete Stolice od 31. svibnja prošle godine i dolazak apostolskoga vizitatora Henryka Hosera, a uz ostalo, zahvaljujući i tom činu, u kolovozu u povodu Međunarodnoga festivala mladih, okupljeno je veličanstveno mnoštvo od više od pedeset tisuća hodočasnika iz cijeloga svijeta). U tom proznom lirskom krokiju autor svjedoči izlaz iz tmine labirinta, iz tmine skeptična lutanja na obzorje svjetlosti i istine zaključujući: „Povijest se naselila u zemlji Humskoj“. Tom Božjemu daru, nakon brojnih tegoba i ožiljaka, gorkih spoznaja i mučna iskustva što ga nameće surova stvarnost BiH, a što je popraćeno oštro kritikom i satiričnim žaokama, Muselimović daje znakove optimizma spretno koristeći prototekst – Andrićeve riječi: „Ništa čovjek ne može izgubiti što mu jedno proljeće ne može vratiti“ za *motto* svoje poveće crtice *Večernjakov pečat*, svojevrsna poetskoga zapisa, što stoji pri samome kraju njegove knjige. Riječ je o poznatoj Međunarodnoj kulturnoj manifestaciji *Mostarsko proljeće* „koja ga (Mostar) odmiče od etikete grada slučaja“ postajući, bar u to vrijeme, „grad kulture“. To je, zapravo, uvod u crticu *Večernjakov pečat*, koja govori o veličanstvenoj manifestaciji kojom se slavi rad i stvaralaštvo, a posebice

znanost, umjetnost, sport i sve vrste kreativnosti, ljudska solidarnost te humani prinosi uopće, čime taj iznimno važan društveni i kulturni događaj koji organizira i vodi *Večernjakov* čelnik, marljiv, dosjetljiv i ustrajan čovjek Jozo Pavković sa svojim suradnicima, privlačeći domaću i inozemnu javnost tako da je ona postala planetaran kulturni događaj, poglavito na korist Mostara i cijele BiH.

I tako iz optimistična ozračja, bar nakratko, dolazeći kraju ove priče, a samim time i ove knjige, ponovno nas sapinju tjeskobe životne učmalosti, ostavljenosti i bezizlazja – pred nama se opet iscerio groteskan upit pred kojim, zajedno s autorom, zabrinuto i nedogledu okrenuti zborimo:

„Kome se ove priče mogu ispričati? Tko ih može razumjeti?“

Ljerka OSTOJIĆ

Borba za čovjeka i njegovu pravdu

Slovo na promociji u Banjoj Luci

Josip Muselimović je nadaleko poznato i priznato ime, koliko u svijetu odvjetništva, toliko i u književnom, i općenito umjetničkom svijetu.

Bio je dugogodišnji, a danas je počasni predsjednik Matice hrvatske u Mostaru; glavni je i odgovorni urednik uglednog časopisa Motrišta, glavni je tajnik Hrvatske akademije za znanost i umjetnost u BiH i predsjednik Komiteta Internacionalne lige humanista za humanizam i društveni poredak, koji je do svoje smrti vodio akademik Ivan Supek.

Objavio je petnaestak knjiga.

Izvedene su tri njegove drame: na Trećem programu Hrvatskog radija; u Dramskom programu Radio Beograda i na daskama Hrvatskog narodnog kazališta u Mostaru.

Dobitnik je Prve nagrade za dramski tekst na godišnjem natječaju Radija BH1.

Odmah trebamo biti načisto: Muselimovićeve književne i dramske situacije uglavnom dolaze iz njegova odvjetničkog iskustva i prakse, iz borbe za čovjeka i njegovu pravdu.

Pravda je ideal i samo u moćnom svijetlu pravde vide se sve pojedinosti nepravde koja se događa ili dogodila. Ali, za sagledavanje pojedinosti, potrebno je puno više od dobre volje i čiste namjere. Potrebni su stručnost i odgovornost, visoka ljudska i profesionalna etičnost, ogroman rad i osobno zalaganje.

Citiram jednu zanimljivu opservaciju Ive Anđelića o Josipu Muselimoviću: "Pitam se – što će duže u percepciji značaja ostati u sjećanju: Josip Muselimović kao književnik ili Josip Muselimović kao odvjetnik? Njegovih odvjetničkih obrana možda će se sjećati potomci branjenika, poneki suci ili ambiciozni pravnik koji sanja o uspješnoj karijeri. Književna dostignuća čitat će generacije poslije njega i nas, i ponovno se vraćati njegovim i našim likovima iz običnih i neobičnih životnih događaja i osvjetljavati vrijeme i ljude koji su bili dio univerzuma koji se zove Hercegovina i Mostar."

Joipovi tekstovi imaju naglašenu narativnu i dramaturšku vrijednost. Skoro bez iznimke, mogu se čitati kao odlični sižei za filmsku produkciju, kao sažeci za pisanje filmskih scenarija.

Slijedeći dramaturšku vrijednost osobnog ljudskog i odvjetničkog iskustva, Muselimović vrlo odmjerenom i znalački vješto ispisuju svoje dramske tekstove koji su doživjeli izvedbe i priznanja.

Josip Muselimović je savladao sva iskušenja i rizike. Uložio se bez ostatka i polučio izvanredne rezultate. Pred nama je čovjek, odvjetnik i spisatelj, vrijedan svakog poštovanja.

Njegovo književno djelo nijednog čitatelja nije ostavilo ravnodušnim. Naprotiv! Njegove knjige, kao i sam autor, našle su se u središtu i kovitlacu zanimanja, a tako i mišljenja, komentara, prikaza, eseja, u samoj matici kulturnog života i života uopće.

Sve se to događa motivirano prirodom i sadržajem njegovih knjiga. Jednako kao i autora ljudskog i profesionalnog profila, njegove odvjetničke profesije, kulturne misije i etike, odvjetničkog i književnog sadržaja i angažiranja.

Kontinuitet njegova angažiranja daje plodove kroz izlaženje dva mostarska časopisa – Motrišta i Suvremena pitanja i izdavačku djelatnost općenito, kao i kroz međunarodnu manifestaciju Mostarsko proljeće, koja će prerasti u poznati festival koji odlikuje iznimna kulturalna i kreativna vrijednost i koji je primljen u prestižnu Asocijaciju europskih festivala.

Članstvo u Hrvatskoj akademiji za znanost i umjetnost u BiH te književnim organizacijama – Društvu hrvatskih književnika Herceg-Bosne i Društvu pisaca BiH, kao i u P.E.N. centru, kao svjetskoj književničkoj organizaciji, te književne nagrade i nagrade za kulturna dostignuća, kao i nenadmašivi odvjetnički status Josipa Muselimovića, svakako ukazuje da se radi o vrsnu odvjetniku, akademiku i književniku, dostojna svakog poštovanja.

Mi iz Josipova bližeg društva koji imaju sreću biti bliski s njim, znamo često reći: „S književnim, odvjetničkim i ljudskim odlikama akademika i književnika Josipa Muselimovića, svijet izgleda puno, puno bolji!“

Hvala na pozornosti!

(Banja Luka, 10. prosinca 2019.)

Miro PETROVIĆ

Što učini, dragi Josipe!?

Slovce na promociji knjige *Mostarski dragulji za sva vremena*

Što učini, dragi Josipe!?

Ovoliki narod na jednom mjestu, tko može okupiti?
Ovolike rogove u jednoj vreći, tko može pomiriti?

Pogledaj nas: nasmiješeni, zamišljeni, bradati, izbrijani, brkati, ćelavi, ofarbani – došli takvi kakvi jesmo, da ne prođe bez nas ovo.
Neke gospođe k'o s modne piste. Neke, elegantne i prirodne – same od sebe.

Došli diplomati, obrtnici, političari. Došli odvjetnici, vozači, profesori. Došli konobari, umirovljenici, svećenici, suci. I mi, obični smrtnici...

Što učini, dragi Josipe!?

Ovoliki narod na jednom mjestu, u jednom gradu, tko može okupiti? Ovolike rogove u jednoj vreći, tko može pomiriti?
I svi došli radi knjige!

Tko bi rekao da baš radi knjige doći će ovoliki narod!? Knjige koja se zove *Mostarski dragulji – za sva vremena*.

Što sam sve pročitao u knjizi *Mostarski dragulji – za sva vremena*, u kojoj je Josip Muslimović objavio svoje razgovore s Mostarcima koji su ostavili neizbrisiv trag u svijetu sporta i umjetnosti.

U knjizi sam pročitao da je **Ante Vican** diplomirao na zagrebačkoj glumačkoj Akademiji s diplomom pod rednim brojem 2, a da broj 1 se i ne izdaje.

U knjizi sam pročitao da je **Predrag Matvejević** bio ministrant u mostarskoj franjevačkoj crkvi i doktorirao je na Sorboni.

U knjizi sam pročitao da je **Muhamed Mujić** bio kapetan olimpijske reprezentacije na svjetskom prvenstvu u Čileu. I to izabran od svojih suigrača – reprezentativaca – gdje ćeš veće časti!!!

U knjizi sam pročitao da je **Jusa Nikšić**, s odličnim uspjehom, diplomirao na Likovnoj akademiji u Beogradu, gdje je odmah trebao ostati kao asistent. Ali, Neretva i Mostar su bili jača ljubav.

U knjizi sam pročitao da je **Florijan Mićković** bio položio prijamni ispit na Muzičkoj akademiji u Beogradu, ali kako nije imao novca za flautu, jedva je *skuckao* za put do Beograda – odustao je od glazbe. Danas je akademski kipar, i sinovi mu Ivan, Josip i Vladimir su akademski likovni umjetnici.

U knjizi sam pročitao da je **Krešimir Ledić** primljen za člana jedne od najstarijih likovnih akademija u svijetu – Likovne akademije u Firenzi.

U knjizi sam pročitao da je **Ivica Ćurković** odigrao 220 službenih utakmica za Velež, 419 utakmica za Partizan, 528 utakmica za Saint Etienne i 20 za reprezentaciju bivše države – i sve to bez i jednog crvenog ili žutog kartona, bez i jedne službene opomene – pa to je i ljudski i sportski fenomen.

Evo što o **Dušku Bajeviću**, u knjizi, kaže Franjo Vladić: „Duško me pozvao u AEK i nije bilo razloga ne prihvatiti takvu ponudu. Dolaskom u Atenu, shvatio sam da je Duško postao mit, da za njim luduje cijela Grčka. U određenim trenucima činilo mi se da je moćniji od grčkog predsjednika Kostasa Karamanlisa. Kako drugačije objasniti popularnost čovjeka kojemu taksisti ne žele naplatiti vožnju; u restoranima, koliko god on to inzistirao – hranu i piće, u butiku ono što uzme? Njegova grčka popularnost, jednostavno, neobjašnjiva je.“

U knjizi sam pročitao da je **Marijan Matun Kvesić**, uz blistavu nogometnu karijeru, s odličnim uspjehom diplomirao na Pravnom fakultetu, i uza sve klupske obveze – s izvrsnim uspjehom položio sve ispite na poslijediplomskom studiju i bio korak pred doktorskom disertacijom, ali je u tom času popustio klupskim obvezama i odustao.

U knjizi sam pročitao da je **Dražen Dalipagić**, ocjenom šezdesetak najjačih trenera iz cijeloga svijeta, jednoglasno proglašen najboljim igračem Starog kontinenta.

U knjizi sam pročitao da je **Enver Marić** bio vratar izabrane europske i svjetske nogometne reprezentacije.

Evo što **Franjo Vladić** kaže o početku svoje nogometne karijere: Potpisao sam, sa šesnaest-sedamnaest godina, ugovor s Veležom, negdje u prostorijama kod Razvitka. I dobio sam dvije košulje – jednu dugih i jednu kratkih rukava. Majci sam morao objasniti da košulje nisam ukrao i da sam ih dobio za potpis ugovora.

U knjizi sam pročitao da je rukometašica **Jasna Merdan** bila kapetanica reprezentacije svijeta.

A, kad je **Amila Bakšić** pohađala Muzičku školu na Musali, poznati Mostarci koji su se okupljali na terasama hotela Bristol i Neretva stalno bi je upozoravali: „Tiše, tiše Amila! Zaljuljat će se stolovi, prevrnuti čaše, piće će se proliti...“ A, Amila puštala glas da se čuje od brijega do brijega...

Hvala ti, dragi Josipe, na ovoj knjizi prijateljstva – izvoru toplih ljudskih riječi i uspomena.

Alija PIRIĆ

Ka humanoj kulturi sjećanja

Josip Muselimić, *Mostarski dragulji*, Zdravo društvo Mostar, 2018.

Prošloga tjedna je, u Kamernom teatru u Sarajevu, promovirano troknjižje, dakle tri knjige, autora Josipa Muselimića, uglednog bosanskohercegovačkog odvjetnika iz Mostara, a riječ je o knjigama *Mostarski dragulji*, *I to je to*, te *Kud plovi ovaj brod*. Uz pomno birani promotorski tim, brojnu i reprezentativnu publiku, i činjenicu da je netko danas, u vrijeme posvemašnje izdavačke i autorske suše te kroničnog nedostatka čitateljske publike, *tresnuo* troknjižjem o stol i rekao: *To je to!*, zaslužuje nazvati se prvorzrednim kulturnim događajem u prilično usnuloj našoj prijestolnici, a ovu smjelu tvrdnju potvrđuje i solidna javna rezonanca. Ne znam sjećate li se poratnog vremena kada smo svjedočili pravom izdavačkom i stvaralačkom cunamiju i kada su se ljudi ujutro budili, poput Kafkina junaka, kao romansijeri, pjesnici, umjetnici i tumači istine i samo istine. Dobro, ima i to svoje razloge i svoje zašto.

Ovdje ćemo se zabaviti Muselimićevom knjigom iz naslova, dakle knjigom *Mostarski dragulji*, u izdanju relativno nepoznata, ali simbolično znakovita, izdavača *Zdravo društvo* iz Mostara, koja se čita kao stilski romansirana, publicistička kronika jednoga vremena i jedne mikrolokacije, viđena unatrag pogledom u prošlost, kako bi rekao Jan Assmann, u kojoj poznate osobe Mostara govore o svome djetinjstvu, odrastanju, karijeri i konačno – svome identitetu i načinu kako je on formiran u mostarskoj multireligijskoj i multireligijskoj sredini u drugoj polovini dvadesetog stoljeća.

Na prvoj čitateljskoj ravni, dakle, knjiga se nudi kao informativno-obavijesna činjenica o jednoj briljantnoj plejadi mostarskih ljudi koji su rođeni, odrasli i započeli karijere (sportske, akademske, umjetničke, a riječ je o dvadeset i šest osoba) u Mostaru, ali su svojim radom i svojom karizmom nadišli okvire lokalnog i prosječnog, i vinuli se u neslućene visine europskih i svjetskih mjerila i standarda, na ponos i diku – ne samo Mostara, nego cijele nam onovremene i ovovremene zemlje. Taj svojevrtni leksikon poznatih i slavni Mostaraca, autor je realizirao u formi brižljivo pripremljena razgovora/intervjua sa svakim ponaosob, dok su još svi bili među živima, s jasno postavljena najmanje dva cilja toga razgovora; pokazati *profesionalnu* i *ljudsku veličinu* ovih osoba, čime je autor, dovodeći u korelaciju profesionalni i etički dignitet, demonstrirao i svoj odnos spram takva uzajamnog, interaktivnog odnosa tih dvaju činjenica koje, prema njegovom mišljenju, ne idu jedna bez druge. I zbilja, što je to što nas vezuje za te ljude

koji su pobijedili anonimnost i izdignuli se iznad obične svakodnevnice, nego upravo ta njihova plemenitost, jednostavnije – ljudskost uz profesionalne uspjehe, sportske, akademske ili umjetničke – svejedno, kojom oni bivaju idoli s kojim se rado identificiramo i prihvaćamo činjenicu da oni kreiraju javno mišljenje i društvenu zbilju. Dakle, rezimirajmo; Matvejević, Vican, Mujić, Čurković, Bajević, Bakšić, Merdan, Dalipagić, Marić, Petrović, Ledić i da ne nabrajamo dalje, jesu pokazali svoju *profesionalnu izvrsnost*, i konačno stoga su se našli u ovoj knjizi, ali posredstvom autora, koji i time nadilazi okvire žurnalističkog, otkrivamo ih kao humane vertikale svoga vremena.

Međutim, značaj i veličina ove knjige ne iscrpljuje se ni izdaleka tim prvim dojmom, prvom razinom, gornjim slojem koji je dostupan svakom iole ozbiljnijem čitatelju, ona se, na drugoj ravni čitanja, s obzirom na vrijeme, mjesto i društveno okruženje, izdaje i kao svojevrsna *socioantropološka studija*, koja ne samo da govori o onom vremenu druge polovine dvadesetog stoljeća i društvenim odnosima, nego ozbiljno zadire u našu, ovovremenu stvarnost i domete naše društvene zbilje, a što se, reklo bi se na prvi pogled, događa skoro nehотиčno, kao *podtekstualno značenje*. Ali nije tako. Josip Muselimić je potpuno svjestan i toga značenja i toga čitanja te otuda upravo dolazi njegov autorski bijeg u neko onovremeno *zdravo društvo iz nezdravog i nesklonog*, jer kako veli Erich Fromm u knjizi *Zdravo društvo*, samo slobodan čovjek može postići profesionalnu i ljudsku izvrsnost.

Prema tome, složiti ćete se sa mnom kako Josip Muselimić svojom knjigom *Mostarski dragulji* baštini kulturu sjećanja, ali, isto tako, bit ćete suglasni kako time nismo rekli ništa naročito novo niti nepoznato. Ovdje se, svojom unutarnjom logikom, gnijezdi izvana jedno daleko složenije i neusporedivo važnije pitanje: kakvu to kulturu sjećanja njeguje autor i njegova knjiga? U jednom od svojih briljantnih tekstova Drago Bojić piše kako „nacionalni i vjerski kolektivi njeguju kulturu isključivih i egoističnih sjećanja u kojima se vlastita stradanja i podnesena zla duže pamte i istodobno naglašavaju i preuveličavaju vlastita herojstva. U takvoj duhovnoj i političkoj klimi, sjećanja uvijek prati beščutna kultura zaborava, zaborava vlastitih zala i tuđe patnje, koje se umanjuje a nerijetko i posve niječe.“ (Dehumanizirana sjećanja u kulturi zaborava). Ovdje je riječ primarno o kolektivnom sjećanju na zla i žrtve u posljednjem ratu, ali bi se, isto tako, ta dijagnoza kulture sjećanja mogla primijeniti i na kulturna i duhovna prisustva i doprinose Drugih. Bojić, s pravom, vjeruje kako je takva vrsta dehumaniziranog sjećanja temelj za pothranjivanje neprijateljstva i dugoročno onemogućuje transetničku i transreligijsku, humanu kulturu sjećanja. Bojić nas upućuje na dvostruku ulogu kulture sjećanja, a time i na njezine dvije antitetički sprostavljenе strane; *humanu i dehumaniziranu kulturu sjećanja*.

Dakle, za razliku od sveopće, recentne dehumanizirane kulture sjećanja koja ignorira, prešućuje, niječe, nerijetko i krade ili terorizira neviđenim nasiljem nad identitetom Drugih, videći sebe kao Normu, knjiga *Mostarski dragulji* Josipa Muselimića *nije liminalna* (limes-granica) jer snažno sugerira kulturni i povijesni sinkretizam, svjedoči interaktivno prožimanje duhovne i materijalne kulture jedne mikrolokacije i poziva na život s identitarnim različitostima i posebnostima, pa se može, bez daljnega, okarakterizirati kao *transreligijska i transnacionalna*, ali i *transkulturna*, a samim time, snažno emanira *humanu kulturu sjećanja*, koja u uvjetima ugnjetavanja sjećanja postaje forma otpora. To je apsolutno najveća vrlina i vrijednost ove knjige, ali i njezina autora, izvan svake sumnje.

E sada bi valjalo poduprijeti ovakvu smjelu tvrdnju o kvalitetu Muselimovićeve knjige s nekoliko nepobitnih činjenica, a koje su vidljive u knjizi. Prva među inim svakako je subjektivni, antologijski izbor ovih mostarskih cvjetova, čovjeka kojemu moramo vjerovati, a koji dolaze iz različitih nacionalnih vrtova, što u nekim sretnijim vremenima ne bismo možda ni primjetili, međutim u današnjem beznadežno podijeljenom i suprostavljenom Mostaru, ovakav autorov postupak se diže u rang prvorazredne vrijednosti.

Drugo, najveći broj njegovih sugovornika u razgovoru ističu, bolje reći konstatiraju, činjenicu da su za svoj uspjeh zahvalni svojim idolima, (sportskim, akademskim, umjetničkim svejedno), zatim svojim učiteljima/trenerima te na kraju svojim fanovima i uopće ljudima koji su im u kritičnim trenucima „puhnuli pod krila“. Treba li reći da su svi spominjani heterogeno društvo, pri čemu je priča o njima za ove aktere, s toga nacionalnoga stanovišta, sasvim beznačajna i bespredmetna? E sada se opravdano postavlja pitanje, zapravo knjiga pita, kakvo je to društvo i društveno okruženje što je porodilo takve veličine individualne i kolektivne, a da se nama nesmiljeno nudi narativ o autokratskoj, nedemokratskoj i ideološki kontaminiranoj atmosferi u kojoj se sve ovo dogodilo? Zapravo, knjiga demistificira i detronizira takve narative argumentima protiv kojih ne možemo ništa. Da budemo do kraja čestiti, nisam siguran i ne znam odgovor na pitanje – kako objasniti taj fenomen kada se cijela jedna generacija mladih ljudi digne do gornjomimetskog modusa (u Sarajevu se u to vrijeme dogodio isti fenomen), je li kakvoćom društvenog sustava, dubljim sociološkim činjenicama ili, naprosto, nekom neobjašnjivom sinergijom koja se javi s vremena na vrijeme. Ali čini mi se da znam kako su usponi i padovi svojstveni, kako svakom čovjeku, tako i društvima te da su, što je sasvim paradoksalno, podjednako potrebni i jednima i drugima. Dakle, vjerujem da su društvu potrebni i trenuci nazatka i recesije, isto kao progresivni prodori naprijed jer se u tim mirovanjima i krizama začinje i gnijezdi energija, koja će, po prirodi stvari, gurati društvo naprijed prema neumitnim kozmičkim zakonima i cikličnim mijenama. No bez obzira na ovo naše mudrovanje, knjiga uporno pita: kako je moguće da se u tom vremenu bivše nam *domaje* rodi cijela jedna plejada uspješnih pojedinaca u uvjetima koji nisu bili sjajni, ni blizu toga, i gdje smo napravili pogrešku u definiranju i gradnji zdravog i bolesnog društva? Ovim se broj pitanja što ih naslućuje ova knjiga nipošto ne iscrpljuje.

Na koncu zanima nas prvobitni medij svake *mnemotehnike* koji Jan Assmann definira kao *uprostorenje* našega sjećanja. Prostor igra glavnu ulogu, što je vrlo znakovito, u kolektivnoj i kulturnoj mnemotehnici pa nam je važno mjesto pamćenja. Sociolozi kažu kako umijeće pamćenja operira s imaginarnim prostorima, a kultura sjećanja s označavanjem u prirodnom prostoru. U knjizi Josipa Muselimovića, prostor Mostara se uzdiže u rang znaka kao kulturni prostor uzdizanja i sjećanja odnosno biva *semiotiziran*, kako bi rekao Assmann, gdje se osvjedočujemo o vlastitom kolektivnom identitetu posredovanjem njegovih najboljih ljudi i ulazimo u prostor *mnemotopa*, mjesta sjećanja, sjetni i ponosni na njih kao nešto duboko i intimno naše, uvažavajući i cijeneći sve difference što nas obogaćuju.

Muselimovićeva Matica hrvatska

Jutarnji list, 4. lipnja 2010.

Sarajevsko Oslobođenje ima malu rubriku u kojoj tri osobe budu proglašene junacima ili zlikovcima dana. U jednom broju sredinom travnja, dan nakon svog prvoga službenog posjeta Bosni i Hercegovini, palac gore dobio je **Ivo Josipović** za sve što je u ta dva dana učinio i rekao u susjednoj zemlji. Na dnu stupca bio je Senijad Ibričić, reprezentativac BiH, pohvaljen za odlične igre i golove s kojima je ovog proljeća bio zaredao u dresu splitskog Hajduka. Treći čovjek, između državnika i nogometaša, bio je mostarski odvjetnik **Josip Muselimović**. O njegovu profesionalnom ugledu najbolje govori činjenica da su ga, zlatnim poveljama za životno djelo u profesiji odlikovale odvjetničke komore Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Srbije, Vojvodine, Crne Gore i Makedonije. Ali, palac gore iz sarajevske redakcije tog dana nije bio namijenjen **odvjetniku Muselimoviću**, nego predsjedniku Matice hrvatske Mostar i osnivaču festivala koji je dan ranije bio svečano otvoren.

Mostarsko proljeće održano je već 12. put, a pokretač i organizator ističe se u podnaslovu manifestacije: **Dani Matice hrvatske**. Festival je završio prije pet dana i fascinantna je već i sama količina, ali i osmišljenost programa koji je u mjesec i pol dana prikazan u Mostaru. Iz samog se kataloga jasno čita ono što na mnogim drugim mjestima zvuči samo kao fraza, da je kultura ta koja povezuje, liječi i oplemenjuje. Sarajevskoj filharmoniji već tradicionalno pripada prvi koncert. Iz Hrvatske su bili dirigent i sopranistica, iz Bosne i Hercegovine bas, iz Srbije tenor. Takvi koncerti vrlo često budu manifestacije nekog političkog programa u kojem su umjetnici, odabrani po raznim teritorijalno-nacionalno-političkim ključevima, tek drugorazredni statisti. Pogotovo kad u publici još sjede i visoki politički pokrovitelji, kao što su to na otvorenju Mostarskog proljeća 2010. bili Josipović i Komšić.

Samo je jedan način da to tako ne bude, k tomu vrlo jednostavan. Umjetnost treba ostaviti umjetnicima koji se udružuju isključivo prema ključu umjetničkog razumijevanja i kvalitete. To je u Mostaru bio slučaj i s opernim triom **Valentina Fijačko – Ivica Šarić – Zoran Todorović**. Tako je bilo i na koncertu violinista Dejana Bogdanovića, violončeliste Monike Leskovar i pijanista Lovre Pogorelića, koji su se upravo u Mostaru prvi put predstavili kao komorni ansambl. Međutim, oni se nisu okupili radi Tihića, Dodika,

Komšića ili Silajdžića, niti radi visokih i najviših predstavnika međunarodne zajednice, pa niti radi samog Muselimovića, nego zbog Arenskog i Rahmanjinova. I za svoju dušu.

Matica hrvatska dala im je mjesto i publiku, što je silno važno. Bez takvih ljudi, koji pametno, lijepo i dobro prizivaju i daju mu priliku da se pokaže, prave kulture niti je ikada bilo niti će je biti.

S tom istom i jedinom svrhom u Mostar su ovog proljeća stigli banjolučka produkcija mjuzikla "Zvijezda je rođena", zagrebačko-dubrovački "Hamlet", kao i Istanbulski ansambl za tradicionalnu i umjetničku tursku glazbu, spomenimo samo neke.

Mostar je u mnogočemu doista još uvijek podijeljen grad. Recimo, ima i dvije glazbene škole, a jedan od rijetkih, ako ne i jedini koji predaje u obje je ruski violinist **Vasilij Buzmakov**. On je već više godina u Mostaru, a još nije shvatio zašto se violina na lijevoj obali rijeke uči prema jednom, a na desnoj obali prema drugom programu? Doduše, njega to baš i ne pogađa jer ionako radi po svom programu, provjereno najboljem, ruskom.

Da se "Mostarci ne mogu, baš se nikako ne mogu", opazio je i ispričao mi i Alija, fizioterapeut i maser u fantastičnom novom mostarskom City Spa centru na samoj Neretvi. Alija je, naime, iz Sarajeva i njemu je lijepo sa svima.

Ali, lako je strancu opažati podjele i ponašati se kao da ih nema. To ispravljati može samo Mostarac, čovjek od prava, duha i kulture koji, što je najvažnije, na obje strane podijeljenoga grada uživa nepodijeljeno poštovanje. Sretna Matica koja takvog ima.

Mostarski ogranak, kaže mi Muselimović, festival radi bez pomoći Središnjice Matice hrvatske iz Zagreba. Od tamo mu samo na otvorenja i konak stižu izaslanici. Ove godine bio je to potpredsjednik Matice hrvatske Stjepan Sučić. Zidićev izaslanik Muselimoviću je, nakon gala koncerta Verdijevih arija, blago, očinski i zagrebački spočitnuo kako je u programu ipak nedostajala koja hrvatska popijevka. Očito ne shvaća ni bit niti svrhu Mostarskog proljeća, ni kulture uopće, a Josipu Muselimoviću manjak nacionalne samosvijesti i rodoljublja doista može spočitnuti samo budala. Čovjek se mora pitati tko je tu, zapravo, čiji ogranak!? Prema mom shvaćanju misije Matice hrvatske, njezin je najbolji i prvi čovjek u Mostaru.

Mirko PULJIĆ

Prema središnjoj Bosni Muselimović iskazuje posebne simpatije

**Obraćanje Mirka Puljića, rektora Sveučilišta VITEZ, u povodu
dodjele počasnog zvanja *doktor znanosti* akademiku Josipu
Muselimoviću**

Veoma poštovani svi nazočni, dobar dan.

Dopustite mi zadovoljstvo da vas sve skupa i svakog od vas, ponaosob, srdačno pozdravim i zahvalim što ste se odazvali pozivu da uveličate svečani čin dodjele počasnog zvanja doktor znanosti – *gradus doctoris honoris causa*, Sveučilišta VITEZ, **uvaženom akademiku Josipu Muselimoviću.**

Drago mi je da se u razdoblju od samo pola godine, događaju, za naše Sveučilište, dva vrlo važna događaja. Prvi, promocija troknjižja akademika Josipa Muselimovića, održana u studenom 2020. godine, kada su javnosti središnje Bosne predstavljene njegove tri knjige:

1. *I to je to*, Zdravo društvo, Mostar, 2017.,
2. *Mostarski dragulji*, Zdravo društvo, Mostar, 2018. i
3. *Kud plovi ovaj brod*, Matica hrvatska i Zdravo društvo, Mostar, 2019.

Ponosimo se činjenicom da je to prva, i do sada, jedina promocija dijela širokog opusa objavljenih tekstova našeg laureata održana u središnjoj Bosni, prema kojoj on ispoljava posebne simpatije. I drugi, događaj događa se u svibnju 2021. godine, dodjela počasnog zvanja doktor znanosti, poštovanom akademiku Josipu Muselimoviću, poznatom i priznatom odvjetniku i književniku iz Mostara.

Naravno, ova dva događaja su povezana, jer je nakon promocije troknjižja, Uprava Sveučilišta inicirala postupak dodjele počasnog zvanja doktor znanosti.

U ime Sveučilišta, i svoje osobno, iskreno zahvaljujem akademiku Muselimoviću što je dobre volje, i u dobroj vjeri, prihvatio naše pozive, i u prvome, i u drugom slučaju.

Smatram posebnim privilegijem što su okolnosti htjele da moja malenkost bude jedan od promotora troknjižja, a naročito što u ulozi rektora obavljam ugodnu dužnost uručivanja diplome počasnog zvanja doktor znanosti Sveučilišta VITEZ.

Dopustite, drage kolegice i drage kolege, poštovane dame i gospodo, samo nekoliko riječi o instituciji, organizatoru ovih zapaženih manifestacija. Sveučilište VITEZ je privatna visokoškolska ustanova koja, u 13-godišnjoj povijesti, uspješno razvija studentske programe na četiri fakulteta, kao svojim sastavnicama: Fakultet informacijskih tehnologija, Fakultet poslovne ekonomije, Fakultet zdravstvenih studija i Pravni fakultet. Naši studentski programi su moderni, atraktivni, usklađeni s potrebama prakse i okrenuti budućnosti. Naznačit ću neke od njih: Softverski inženjering, Računovodstvo i revizija, Poduzetništvo, Fizioterapija, Sestrinstvo, Opće pravo i Sigurnost i kriminalistika.

Nastavni proces se odvija po modelu Bolonje, na sve tri razine studija. Već osam godina realiziramo međunarodni doktorski studij na engleskom jeziku, iz područja Poslovne ekonomije. Akademske 2020./2021. godine smo, također na engleskom jeziku, započeli edukaciju dvije skupine polaznika iz Italije u području Fizioterapije i Osteopatije, na razini osnovnih studija. Sveučilište "VITEZ" je akreditirano 2016. godine. Diplome naših fakulteta su priznate u zemljama EU-a, SAD, Engleskoj, Švicarskoj i mnogim drugima. Sveučilište je orijentirano na razvoj vlastite kadrovske podloge. Ima poduži popis vanjskih suradnika i gostujućih profesora iz inozemstva, kao i zadovoljavajuću prostornu i informatičku infrastrukturu.

S posebnim zadovoljstvom danas otvaramo **Matičnu knjigu počasnih doktora znanosti** i sretni smo da će, pod rednim brojem jedan, u nju biti upisano časno ime akademika Josipa Muselimovića. Osnovni podaci o našem laureatu i njegovu djelu nalaze se u **Izvešću Povjerenstva za dodjelu počasnog doktorata znanosti**, koje su potpisala tri sveučilišna profesora, jedna docentica i vrlo poznati i cijenjeni dugogodišnji društveno-politički djelatnik. Uz priznanja, navedena u Izvešću, dodat ćemo najnovije vezano za izbor gospodina Muselimovića za redovnog člana Internacionalne akademije znanosti i umjetnosti BiH, nedavno osnovane u Sarajevu.

Impresivan je popis znanstvenih institucija, društvenih, kulturnih i profesionalnih organizacija i udruga čiji je akademik Muselimović aktivni sudionik, član i/ili nositelj njihovih priznanja.

U ime vlasnika kapitala Sveučilišta "VITEZ", obitelji Kafadar, uposlenika, studenata i svoje osobno, izjavljujem da nam imponira činjenica da je naše Sveučilište u skupini respektabilnih institucija, kao što su: Društvo književnika BiH, Pen centar BiH, Matica hrvatska, Društvo hrvatskih književnika, HAZU u BiH, Internacionalna akademija znanosti i umjetnosti BiH, Republika Turska, gradovi Mostar i Sarajevo, odvjetničke komore FBiH, RS-a, Hrvatske, Srbije, Crne Gore, Makedonije, Vojvodine i dr., i da nas povezuje uvaženo ime akademika Muselimovića.

Dodjelom ovog počasnog doktorata znanosti Sveučilište VITEZ osnažuje svoj ugled i promovira društvenu ulogu i odgovornost.

Drago nam je da akademiku Muselimoviću možemo iskazati našu skromnu zahvalnost za ljubav i pozornost, koje nerijetko, u svojim tekstovima, daruje prostoru i ljudima središnje Bosne. Na jednom mjestu on zapaža: "Sve što je prirodom nastalo i ljudskom rukom stvarano, ima nekog tihog, otmjena civilizacijskog sklada... Travnik, do njega mlađi brat, Novi Travnik, i Vitez, puni su sklada, urbane i ljudske topline". Potom nastavlja: "Takvi su i ljudi koji ih nastanjuju. Rijetko se na nekom drugom mjestu mogu sresti tako ponosni ljudi. U ophođenju su veseli i srdačni, tiho govore, tiho se smiju, oprezno koračaju, kao da nikog ne žele uznemiriti. Dostojanstvo na svakom koraku".

Istim žarom kojim piše o “pitomoj i čarobnoj” središnjoj Bosni, akademik Muselimović govori i o znamenitim osobama koje je ona iznjedrila. Prije svih, naravno, o jednom od najvećih, među svjetskim velikanima pera, pa o drugima, koji su pronijeli slavu središnje Bosne europskim i svjetskim prostorima. Nobelovac Ivo Andrić je njegov idol i preokupacija. Moglo bi biti da ga u zemljama regije nitko drugi ne spominje tako često i sladostrasno, kao akademik Muselimović. Skoro svaka njegova kolumna se otvara izrekom ovog nenadmašnog Travničanina. Zahvaljujući akademiku Muselimoviću, od zaborava se otimaju još neka poznata imena idilične Lašvanske doline. Posebno je dojmpljiva sljedeća rečenica: “Srednja Bosna rasadnik je umnih, skrušenih i posebno darovitih ljudi...”. Lijepo, iskreno, uvjerljivo rečeno. Posljednjih sedam godina, i sam tome svjedočim.

Misli i rečenice akademika Muselimovića su sažete, čiste, jasne, stilski i pravopisno bespriekorne. S lakoćom se čitaju, poučne su i upućujuće. On pronicljivo kombinira fakte iz područja prava, povijesti, zemljopisa, politologije, sociologije, kulture, umjetnosti, sporta, narodnih običaja... Manirom iskusnog kroničara slika našu svakodnevicu i sugerira moguća rješenja, u skladu s Božjim i ljudskim standardima ponašanja.

Ukupno djelo akademika Muselimovića je rezultat njegove čvrste volje, jakog motiva, akumuliranog znanja i iskustva, racionalnog rasporeda vremena, profesionalnosti i odgovornosti. On je rijetko skroman, velikodušan, neposredan, human. I veliki. Pristaje mu ona mudra Andrićeva: «Biti veliki, a pritom skroman i jednostavan, to je najteže postići». Akademik Muselimović to postiže s lakoćom.

Sigurni smo da ovo priznanje ide u prave ruke. Univerzalna misao, premda je pripisuje Spenceru, da je “znanost sistematizirano znanje”, potvrđuje se dokazanim znanjem akademika Josipa Muselimovića.

Uz to, ocjena je da relevantnost i kompetentnost njegova djela nadilazi koeficijent ekvivalencije prema standardnoj, tradicionalnoj, pisanoj i branjenoj doktorskoj disertaciji.

S tim uvjerenjem i iznimnim ponosom, poštovani akademice, Josipe Muselimoviću, uručujem Vam diplomu počasnog doktora znanosti, sa željom da nastavite Vaše aktivnosti u dobru zdravlju i lijepom raspoloženju.

Svibnja 2021.

Ilija RADULOVIĆ

Različitost nije prokletstvo, nego blagoslov

Knjiga *Mostarski dragulji* koju je napisao Prorok s Neretve, Josip Muselimović, okađena mirisom oleandra, pelina, dubinom i tišinom Neretve, kao i visinom Leotara, krsteći se besmrtnošću ljudske duše, pokazuje i uči da, uz vladajući modus imanjanja kao i oblik života, postoji i modus bivstva.

Modus imanjanja služi životu dana, a modus bivstva služi vječnom životu, u kojemu čovjek može samo biti čovjek.

Ako se poljski odvjetnik Rafael Lemkin 1943. godine, oglasio da se u Europi i svijetu dogodio genocid i tako se nastanio u Velikoj knjizi života, onda nema nikakva razloga da s ovog velikog sindesmosa modusa bivstva ne predložimo Josipa Muselimovića Nobelovu odboru da dobije nagradu za mir i osmišljeni život među ljudima u ovom vremenu Magbetha.

On zna da je ljudski duh u zarobljeništvu koje se zove "svijetom", stvarnošću svijeta, nužnošću. To je atomizacija i raspadanje živih monada kozmičke hijerarhije (8N. Berdjajev).

Poznato je Josipu Muselimoviću da ova prokleta povijest stvarnosti, ratova, gladi, prolijevanja krvi, propasti naroda, nasilje..., nije jedina povijest. Ispod i iza nje se nalazi blagoslovljena povijest umjetnosti, poezija, religija, filozofija.

Ova druga, ona prava.

Naše pravo bivstvo nalazi se u onome što smo stvarali, a ne u onome što smo razorili.

Konačno, cilj blagoslovljene povijesti jest BITI ČOVJEK!

Ništa, ama baš ništa nas ne može zadovoljiti: ni čulno uživanje, ni bogatstvo, ni slava, ni moć, nego samo jedno jedino:

Konačno, napokon, BITI ČOVJEK! (Bela Hamvaš)

To znači: biti u savezu s Bogom, sa svjetlošću, s ljubavlju i nikoga, baš nikoga ne mrziti.

Ovaj enohovski život je jedini način da se živi među prokletima, nasilnicima, otimačima, zločincima, lažnoscima, bezakonicima, huljama koje se označavaju kao političari ovog doba.

Ovo predstavlja istinu i način kako se može živjeti i na ovoj našoj "lađici grdnoq postojanja" (Njegoš).

Ovo predstavlja "izlaz iz vremena", "atom vječnosti", pridruživanje ovog vremena onom vremenu, koje se označava kao vječnost.

Mističari svijeta kažu da – ako nema vječnosti, onda nema ničega.

Na osnovi ovoga proizlazi da se samo u Kristu razrješava problem čovjeka, a ne u Barabi.

To je bio sigurno razlog što je Ivo Andrić, svoju laureatsku besjedu *O priči i pričanju*, prigodom primanja Nobelove nagrade za lijepu riječ, u dalekom prohladnom Stockholmu 10. studenog 1961. godine, započeo ovako:

"Biti čovjek, rođen bez svog znanja i bez svoje volje, bačen u ocean postojanja. Morati plivati. Postojati. Nositi identitet. Izdržati atmosferski pritisak svega oko sebe, sve sudare, nepredvidljive i nepredviđene postupke svoje i tuđe, koji ponajčešće nisu po mjeri naših snaga. A povrh svega, treba još izdržati i svoju misao o tome.

Ukratko: biti čovjek!"

Ali, kako to postati imajući u vidu da je izabrani Božji narod izabrao razbojnika Barabu, a Krista razapeo? Ustvari, vrlina je razapeta, a Prorok je ustoličen u vladara svijeta, pa je Herodov dvor pobijedio betlehemsku štalu, dakle – vlast i profit su pobijedili duh!

Stvarno, Krist ne bi mogao danas raditi ono što radi u Bijeloj kući ili Kremlju ili na Downing Street-u, ili u bilo kojem drugom dvorcu vlasti.

Što bi to kristolikost vrijedila i koristila na dvorima vlasti, s obzirom na to da je korist njezina prva i vrhovna ideja?

Lako je odgovoriti.

Iz vlasti proizilaze natjecanja, otimanja, pljačke, ratovi, profiti, teritorijalne politike, ubijanja, nepravde, nemoral, postojanje bogatog centra, polubogate periferije, siromašni pariji, manipulacije sa slabijim, manjim, nejakim, neznajućim i siromašnim narodima, zlouporaba tzv. velikih ideja radi uspješna vođenja svjetske politike i ostvarenja politike: "Gradilišta smrti su gradilišta profita".

Zato je prirodno da u ovom vladajućem obliku života koji se označava kao modus imanjanja, postoji akademija znanja, ali ne postoji akademija logosa, pošto je to kategorija modusa bivstva kao oblika života!

Ono što je najmanje vrijedno, dakle najviše se vrednuje i cijeni, jer je izgubljena hijerarhija vrijednosti i uspotavljena tiranija surogata, dakle, modus imanjanja imamo, dok modus bivstva nemamo.

No svijet je takav kakav jest. Boljeg nema. Narodi ga prihvaćaju u iznudici ovakva i djeca se i dalje rađaju.

"Nikada se do naših dana čovječanstvo nije svojim držanjem više približilo Sotani, niti po svojim ostvarenjima Bogu", kaže Stefan Zweig.

Na čelu ove borbe za osmišljavanje života se nalaze duhokorisnici, koji ukazuju na značaj i vrijednost bivstva.

"Djelo Neba je svjetlost, djelo Zemlje je plodnost i čovjek na zemlji treba povezati to dvoje, jer samo iz njih zajedno izvire blagoslov", piše Li Ki.

Ovo povezivanje svjetlosti i plodnosti može se ostvariti korištenjem puta bogova i puta predaka.

Jedan je put svetosti, a drugi – put koristi.

U dnevnom zanimanju se mobilizira ono natjecateljsko, agonialno, energično, djelotvorno, odlučno i plodonosno, pa je prirodno da to razvija onaj demonski dio osobnosti u čovjeku.

To razapinjanje, rasteže, proteže, krstonosi, jer se istodobno ubacuju i koriste mrak i svjetlost, dobro i zlo, blagoslov i prokletstvo, rast i propadanje.

Prorok s Neretve, dakle Josip Muselimović zna, dobro da se može koristiti put predaka, uz snažnu i pametnu upotrebu logosa s puta bogova.

Za njega nema dvojbi, niti hamletiziranja u ovom pogledu, s obzirom na to da živi misao Gospodnju.

"Jedno je ono što nam treba!"

Ovo što nam treba može se ostvariti samo u jedino slušanjem i izvršavanjem Riječi Gospodnje, koja kaže:

"Da svi Jedno budemo, kao Ti, Oče, što si u meni i ja u Tebi, da i oni u nama Jedno budu. I slava koju si mi dao, ja dadoh njima da budu Jedno, kao mi što smo Jedno, ja u njima i Ti u meni, da budu sa svima u Jednom", po Ivanu, XVII. 21.23.

I srednjovjekovni Sulfit, Ibn Arabi se pridružuje ovoj Riječi, govoreći:

"Moje je srce otvoreno za sve svjetove.

Za kršćane ja sam manastir, za idole ja sam crkva, prerija za gazele, Ćaba za hodočasnike, ja sam kamen-ploča Mojsijeva, Zakon i Kur'an za vjernike.

Moja religija i vjera jest ljubav!"

Ovo nas upućuje da poslušamo onaj hindu ep, koji savjetuje:

"Pođi, Ardžuna, pokaži im put bogova!"

A tada ćemo doživjeti otkrovenje Gospoda i njegove riječi, doživjeti spasenje, onako kako je zapisano u Psalmu 140.:

"Bezbožnici će pasti u mreže svoje, a ja ću jedan proći!"

Zbog toga knjiga o devet mostarskih dragulja, znači epifamiju Imena na koje se spustio Dar odozgo, od Boga ili Ut Deus.

Sve što je veliko, događa se u manjini, pa zato ovu manjinu darovitih doživljam kao "komade neba na zemlji", videći ih kao nositelje "pečata različitosti", etiketiranih u jednom dijelu mediokritetske mržnje kao da pronose "sramotu kozmopolitizma".

Ali ovi veličajnici, aristokleji, dragulji oprášeni svjetlošću blagorodnosti Leotara i tajnom ljepotom tirkizne Neretve, znaju za ono što je napisano kao put, smisao i logos, sa značenjem vječnog života u Knjizi Postanka, XII. 1.2.:

"Idi iz zemlje svoje i od roda svoga i iz doma oca svojega u zemlju koju ću ti ja pokazati i učinit ću od tebe veliki narod, i blagoslovit ću te i ime tvoje uzveličati, i sam ćeš biti blagoslov.

Blagoslovit ću one koji te blagosiljaju, proklet ću one koji te usproklinju i u tebi će biti sva plemena blagoslovljena na Zemlji".

Očigledno je da se ovde radi o kidanju primarnih veza, koje znače i donose sigurnost čovjekovu, ali ga teško i ozbiljno osakaćuju.

Samo slobodan čovjek, oslobođen od ovih primarnih veza sa zemljom svojom, rodom svojim, domom oca svojega, može da uđe u veliku Knjigu života kojom ga je Tvorac ukrasio.

Nema slobode bez patnje, niti bez slobode ima čovjeka!

Ivan Ćurković, primijećeni dragulj ove knjige za sve ove godine koje će zatim doći, ide ovim putem samoaktualizacije na Stadion JNA u Beogradu, u FK "Partizan", a ne na obližnji splitski Poljud ili nešto udaljeniji Maksimir.

A onda ide u zemlju Voltaira, Napoleona, Aristidea Brianda, Saint - John Persea, Robespierrea, Platinija..., i njegov dar doživljava procvat, eksploziju, otjelotvorenje, materijalizaciju, potpunu samoaktualizaciju, postajući kapetan proslavljenog i čuvenog Saint Etiennea.

Biti kapetan Michelu Platiniju, jednom od najmoćnijih nogometaša u svjetskoj povijesti, znači i dvostruko dobivanje najvišeg državnog priznanja Francuske u obliku Legije časti, primljene iz uvaženih i respektabilnih ruku francuskih predsjednika, Francois Mitteranda i Jacquesa Chiraca.

On nije branio samo tijelom, nego je branio dušom i duhom, dakle, umom, ratiom, kartenzijanskom trezvenošću, pronicljivošću, mudrošću, pameću, brišući onu vratarsku crtu kao neku ograničenost ili ogradu ili gubitak slobode ispoljavanja svoga dara. S ovom cjelinom obrane uz korištenje tijela, duha i duše, izbrisao je crte ograničenosti tzv. kaznenog prostora, postajući 12. igrač svoga tima.

Kad je ušao u ovaj svjetski klub izabranih, malobrojnih, izdvojenih, darovanih vječnošću postojanja svoga imena i ušavši u veliku knjigu života, vratio se u Beograd živeći počesto terete različitosti koje su relevantne za ljude tzv. nižeg roda, koji žive kao efemeridi, jednodnevnicu "smrt kao život". Ovaj veličajnik je našao onaj metafizički koren svoga života u ljubavi, dakle u svome daru, postajući sakralni, a ne profani vratar, vratar Aria, a ne vratar Čandala ili Šudra.

Metaforično govoreći, postao je vratarski Louvre ili El Escorial...

Onaj moćnik iz Weimara, Goethe, rekao je:

"Svaki čovjek hoće biti nešto, ali nitko neće da raste."

Ivan Ćurković, taj vratarski veličajnik, stalno je rastao, i rastao, i rastao s najvećim djelima svjetske literature, dok nije porastao sve tamo do himalajskih visina duha.

Sve ovo što je rečeno za Ivana Ćurkovića, vrijedi, itekako vrijedi, i za jedinstvenog Princa s Neretve – Dušana Bajevića.

U povijesti svjetskog nogometa subjektivno izdvajam vrijednost jednog Ferenc Puskasa, Miloša Milutinovića, Johanna Cruyffa, Michela Platiniya, ali nijedan od tih i takvih tzv. gromada od lopte nije dobio, ipak, nadimak Princ.

To je nadimak koji ukazuje na veličinu, apeiron, "beskrajni plavi krug" onih osobina koji ulaze u sadržaj onoga što se označava kao bivstvo. Osnovno obilježje tog načina života u modusu bivstva jesu duhovne vrijednosti.

Znamo, dobro znamo da je čovjek na početku vidio kroz vremena i oko mu je dosezalo do posljednjeg vremena, pošto je svjetlost bila u njegovu posjedu, ali ju je od njega Gospod oduzeo kada se čovjek iskvario i sakrio je "u učenju za pravednike.

Očigledno je da Gospod nije ovu svjetlost oduzeo od Dušana Bajevića, imajući u vidu da utjelovljuje ljepotu duha, etičnosti, moralnosti, čestitosti, poštenja, istine, koje prosto isijavaju iz njegove duhovnosti.

Do ove knjige o devet mostarskih dragulja, živio sam metafizičku misao Bele Hamvaša, koja glasi:

"Ako postoji jedan čovjek, samo jedan jedini, i drugima je lakše. Ako postoji Tolstoj, onda je svima lakše."

S ovom knjigom obogaćeni smo istinom o teškom stradanju i pustošenju tijekom ovog besmislenog rata i s povećanom mudrošću možemo živjeti i odživjeti svoj život u ovoj Dolini suza.

Ratnim *čerečenjem* one tirkizne ljepotice označene kao Neretva, u velikoj mjeri je ozlijeđeno, narušeno, oštećeno i uvrijeđeno do krajnje poniženosti tijelo Mostara, ali je ipak preživjela njegova duša, zahvaljujući ljudima koji doživljavaju različitost kao bogatstvo i blagoslov, a ne kao prokletstvo.

Tvorac ove knjige hodi ovim zemaljskim prostorima kao tihi glas Gospoda; stalno se krsteći besmrtnošću i golgotskom žrtvom, zna da ga je susret s Duhom Svetim doveo do saznanja da osnova istinske zajednice nije rasa, niti jezik, niti nacija, niti krv, nego sve ono što je dublje i primarnije od toga, nalazeći se u logosu, povezano vječnim riječima. Ljudske zajednice se raspadaju, ne samo smrću, nego i vremenom. To su prolazne zajednice, nisu prava jedinstva. Velika zajednica roda logosa: to je jedinstvo u vječnom duhu! Ona je apsolutna istinska, neraskidiva i nerazrušiva eklezija.

U tom smislu zna, itekako zna da Mostar ima dušu i unutrašnji glas isitine pošto "gradovi bez tih unutrašnjih istina su samo gomile ljudi i kamena", i zato je prirodno što je iz ovog mraka prolaznosti i smrti izvukao ovih devet mostarskih dragulja, kao svjedočanstvo da surogati dana "padaju u mreže svoje", dok duhovne vrijednosti idu, i idu, i rastu i rastu, sve tamo do onoga što Goethe označava kao „nešto“, zadobijajući najviše metafizičko priznanje od lovcenskog pjesnika:

"Blago tome ko dovijeka živi
Imao se rašta i roditi!"

Ovakva priznanja najbliža Nebu, dobivaju oni koji slušaju Riječ Gospodnju:

"Božansko prisustvo u čovjeku ne iskazuje se kroz sumornost, ni kroz lijenost, niti kroz prošlost, ni kroz lakomisenost, ni kroz govor, ni kroz beskorisno brbljanje, već jedino kroz radost". (Šabat 30B)

A u Knjizi Levitskoj stoji zapisano i naređeno:

"Ako je u Tebe došljak (Idumej) u zemlji vašoj, ne čini mu krivo. Tko je došljak među vama, nek' vam bude kao onaj koji se rodio među vama, i ljubi ga kao sebe samoga. jer ste i vi bili došljaci u zemlji Misirskoj. Ja sam Gospod Bog vaš!"

Teurg ove knjige je kršćanin, pa je normalno što je formirao aksiološku skalu vrijednosti u smislu Poslanice Apostola Pavla, Ps. Kor. 4,18:

"Mi gledamo ono što se vidi, jer je ono što se vidi privremeno, a ono što se ne vidi je vječno."

Tako raspoložen i odgojen, dočekuje Božju ofertu ili ponudu:

"Gle, iznesoh danas pred te život i dobro, smrt i zlo, blagoslov i propast. Zato izaberi život, da budeš živ ti i sjeme tvoje!"

Ovu ponudu nije doživio kao neku metafizičnu aporiju, nego se odlučio za život, dobro i blagoslov, pošto za njega život predstavlja najviše mjerilo. Bog je živ i čovjek je živ, i zato preostaje jedini mogući čovjekov izbor između rasta i propadanja.

Kao čovjek koji smatra da je "vječnost u onome što se ne vidi", prirodno je da ne doživljava život isključivo kao uspjeh, rezultat, sjaj, blještavilo, opsjenu i čaroliju, nego kao i onu nerazjašnjivu čistotu svjetlosti koju beskrajno i u beskrajnosti želi.

Uglavnom, ne može se zamisliti potpuna povijest odvjetničke djelatnosti, niti književnosti ove regije, niti pravo i istinsko apostoliziranje političke istine, bez imena Josipa Muselimovića.

Naravno, to se odnosi i na ovu dvojicu *dragulja*, kada se njihovi darovi budu mjerili u onome što se označava kao Velika knjiga života.

Pozdravljam vas belohamvaševskim pozdravom:

"NEK' VAM SVE BUDE U SVJETLOSTI!"

U Beogradu 10. studenog 2019. godine

Odakle sve to znate i koju energiju imate?

Slovo na promociji u Banjoj Luci

Poštovani predsjednici akademija, dame i gospodo!

U svibnju ove godine pozvan sam da prisustvujem predstavljanju troknjižja mog poštovanog kolege, Josipa Muselimovića, u Mostaru. Tada nisam ni mogao pretpostaviti da će mi biti ukazana čast da o svom kolegi i njegovu književnom djelu govorim danas pred uvaženim predsjednicima i predstavnicima Srpske akademije nauka i umjetnosti Republike Srpske i Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u BiH.

„Narod kome više nije stalo do književnog nasljedstva postaje barbarski“, rekao je Thomas Eliot. U knjigama je duh čovječanstva i duh svake nacije. Akademik Josip Muselimović piše o drugima mnogo, podsjećajući nas na zaslužne ljude i značajne događaje. Zvonimir Boras, jedan od čitatelja Večernjeg lista postavio je kolegi Muselimoviću važno pitanje: „Odakle sve to znate i koju energiju imate?“

Josip Muselimović je regionalno priznat i poštovan odvjetnik, ali prije svega je čovjek sa svim onim pozitivnim epitetima koje ta riječ može nositi, intelektualac i humanist, akademik i književnik. Čovjek koji čuva uspomenu na osobe koje su ostavile traga u kulturnom, znanstvenom i sportskom životu njegova grada, i pritom ih šantićevski naziva „draguljima“. Ako se osvrnem na odvjetničku praksu kolege Muselimovića, reći ću da se njegova humanost ogleda u branjenju obespravljenih i poniženih.

„Sve su Drine ovog svijeta krive. Nikada se one neće moći sve ispraviti“, rekao je Ivo Andrić. U djelima *I to je to* i *Kud plovi ovaj brod*, Josip govori o našoj društvenoj stvarnosti i o onome što se događalo proteklih 25 godina. Oni koji ne pamte prošlost, osuđeni su da je ponavljaju. Što nam vrijedi poznavanje struke, strategije i sustava, ako ne tražimo odgovore na pitanja? Što nam se to događa poslednjih desetljeća, pa i stoljeća, i zašto? Kakav smo mi to narod koji se nalazi u Europi, a živi kao u Africi? Jesmo li sve ovo zaslužili?

Pokušao sam pronaći odgovore na ova pitanja u knjizi koja je također naslovljena pitanjem – *Kud plovi ovaj brod*. Kolega Muselimović je, lakoćom izraza i stila, donekle odgovorio na neka od njih i skrenuo pozornost na ono što je vrijedno u našem kulturnom i umjetničkom životu, na ono što je čestito i valjano u međuljudskim odnosima i životu uopće. U vremenu zatrovanih odnosa, demagogije i licemjerstva, Josip je našao

prostor, za međusobno uvažavanje i sporazumijevanje. On ne optužuje, ali se i ne miri s ovakvim stanjem i daje neophodnu dimenziju razrješenju nekih pitanja.

Knjiga koju smo pročitali, a iz nje nismo ništa zabilježili, nepročitana je knjiga. Držeći se ovoga, izdvojio sam iz Muselimovićeva broda nekoliko rečenica.

Kolumna *Opasno raskrižje*: „Ponesite kišobran i kad kiša ne pada. Nikada se ne zna tko će vas i kada početi pljuvati.“ „U ovo naše vrijeme istinu možemo očekivati samo od djece, pijanica i luđaka.“

Kolumna *Otkako je stari Travnik nastao*: riječi Miroslava Blaževića „da je Jose Mourihno, slavni portugalski trener, iz Travnika kao što sam ja, ni do Turbeta ne bi dobacio. Ali mi, Travničani, određeni smo za više i veće ciljeve.“

„Sjetih se slavne Srebrenke Sene Jurinac, rođene Travničanke i ponosa austrijske i svjetske operne umjetnosti. Zanimljivo je da u njezinu rodnom gradu nema sjećanja na veliku opernu divu. Ni travnička Muzička škola ne nosi njeno ime, a grad Beč je ustanovio najveće glazbeno priznanje – Zlatni prsten Sena Jurinac. Nešto kao glazbeni Nobel.“

Kolumna *Kud plovi ovaj brod*: „ Za naše narode ni tragična iskustva nisu *magistra vitae*, nisu učiteljica života, nego beščutni svjedok stradanja, danas jednih, sutra drugih, prekосуtra i jednih i drugih. I tako ukруг.“

Hvala!

U Banjoj Luci 10. prosinca 2019.

Zlatko SERDAREVIĆ

Knjiga *Mostarski dragulji* puna je velikana koje je dao Mostar

Odlučivši da svoje troknjižje *I to je to*, *Mostarski dragulji* i *Kud plovi ovaj brod* predstavi u glavnome gradu Bosne i Hercegovine za koji ga vežu čvrste niti iz studentskih dana, a kasnije i kao česta posjetitelja sarajevskih sudova u ulozi odvjetnika, akademik Josip Muselimiović je bio svjestan pred kakvim se izazovom našao.

Nije mogao pretpostaviti da će dvorana Kamernog teatra biti skoro popunjena probranom publikom, među kojom i nekoliko akademika. Triptih knjiga nastao je kao plod autorovih refleksija na aktualni trenutak, ali je, ujedno, knjiga *Mostarski dragulji* emanierala njegovu potrebu da otrgne od zaborava mostarske ličnosti koje su potpuno skrajnute, premda su po svome veličanstvenom djelu ispisale blistave stranice u povijesti gradskih pulsacija – od umjetnosti, sporta, gospodarstva i političkog angažmana.

Kolumne ukoričene i naslovljene „Kud plovi ovaj brod“ vrlo jasno asociraju na našu zemlju kojoj nedostaje kompas u dobroj ruci. Kroz ove stranice progovara intelektualac suočen sa svim društvenim problemima, nejasnoćama, lutanjima, devijantnostima i zabudama u vremenu posrnuća morala i jasnih vizija budućnosti.

Josip pruža krik ostavljajući dubok i dugotrajan eho pokušavajući razotkriti sve Scile i Haribde u koje je upao „brod“, zalutao na pučini vremena i prostora. Knjigama je obuhvaćeno razdoblje od četvrt stoljeća, čime im se još više potvrđuje vrijednost i značaj.

Autor je za ovu prigodu, na poslovima organizacije animirao dvije najrenomiranije hrvatske ustanove – HAZU u Bosni i Hercegovini sa sjedištem u Mostaru i Maticu hrvatsku Mostar, čime je ovom kulturnom sadržaju dan tonalitet nacionalne vrijednosti od iznimna značaja.

Poruka o europskom putu Republike Slovačke i BiH

Njegova Ekselencija Martin Kačo, veleposlanik Republike Slovačke u BiH, uz to što je moderirao ovim kulturnim sadržajem, iznio je svoje oduševljenje zbog kooptiranja u izabrane predstavljače, čime je događaj dobio još jednu povisilicu i internacionalni karakter. Naglasio je tradicionalne veze između dviju zemalja, sličnost naroda i upućenost na europske tradicije.

„Za mene je ovo iznimna čast i doživljam sudjelovanje u promociji kao potvrdu toga da su naši narodi vrlo slični mentalitetom i psihologijom, da smo vrlo bliski i da se, na

neki način, trebamo opet naći u zajedničkom projektu koji se zove Europa. Mi, Slovaci, dočekali smo da se, nakon 70 godina, vraćamo nakon odvajanja zbog žestoke logike hladnog rata. Danas smo se okupili zbog lijepog razloga. Ja bih, naravno, želio da, na tragu takve tradicije, kažem da mi se kao novom veleposlaniku Republike Slovačke u BiH pružila prilika i da sam počašćen time da mogu sudjelovati u predstavljanju vrijednih knjiga autora Josipa Muselimovića. Ovo je, prije svega, iznimni spisateljski opus. Iza svih ovih promotora stoje velebna djela. Za svakog autora najveća je čast kada se u ulozi promotora pojavi veliki pjesnik i književnik, znameniti scenarist i dramaturg, Abdulah Sidran. Domaća i europska kulturna javnost poznaje ga po brojnim djelima, a prije svega po romanima „Otkup sirove kože“, „Suze majke Srebrenice“ te po filmovima „Sjećaš li se Doli Bel“ i „Otac na službenom putu“, uvjerljivo je kazao Nj.E. Martin Kačo, veleposlanik Slovačke u BiH.

Sidranovo oduševljenje mostarskim podnebljem

Posjetitelji su, puno razloga, iščekivali kakvu će ocjenu dati akademik Abdulah Sidran, vrsni književnik i pjesnik, čija se kritička riječ uvažava i cijeni. U njegovu izlaganju, s dozom subjektivne raščlambe, osjetila se smirena i argumentirana refleksija nakon čitanja troknjižja. I zaista, pokazao je neobičnost u prosudbi, ali i u značaju ovog pira u slavu duhovne okrjepe.

„Meni se najvažnije od svega čini nešto što naizgled nema neposrednu vezu s knjigama koje su tu. Netko bi vam kazao da izmišljate, da sanjate da snove pretvarate u vizije, da se događa činjenica da jedan gospodin, autor, da jedna osoba, intelektualac, uz to publicist, pisac, odvjetnik, kulturni poslanik, da jedan takav čovjek iz jednoga grada u drugom gradu, a u njihovu odnosu postoje stereotipi koji govore sve suprotno takvim mogućnostima, uspije, i sa sobom priredi ovakav skup, ovako dobrih ljudi, ovako plemenitih lica, radoznalih kao da se dogodilo da je iz naših duša isplovilo neko tijelo koje znači samo sušte dobro. To je moć i to je priroda gospodina Josipa Muselimovića. Ja sam imao sreću i radost da se preko jednog našeg zajedničkog prijatelja donekle približimo i da se detaljno upoznam s poslovima koje radi Muselimović“, naglasio je akademik Sidran, očito oduševljen sastavom predstavljača i probranom publikom koja je ispunila dvoranu Kamernog teatra 55.

Podsjetio je na napisani tekst u kome stoji ocjena knjige, ali je isto tako, imao potrebu podcrtati mostarsko podneblje koje je iznjedrilo niz velikana iz svih područja društvenog života.

Likovi koji su uzdigli Mostar na razinu polisa

„Napisao sam jedan prigodan tekst o tomu – što mi je značila i kako sam doživio knjigu *Mostarski dragulji*, koja je kombinacija portreta i intervjuva s najpoznatijim Mostarcima. To je metafora o draguljima iz najrazličitijih područja društvenih poslova i to su, uglavnom, likovi koje smo na daljinu voljeli, preko radija, televizije ili tiskanih medija. Sve su to poznata imena, a neki ljudi koji su imali sreću, poput Muselimovića, i razumiju se u ta područja, da izbliza upoznaju te velikane i daruju nam ovakve dragocjene zapise. Knjiga je puna tih velikana koje je dao Mostar, na čemu moramo biti zahvalni tom mo-

starskom podneblju, tom čudu Mostara i njegovoj atmosferi. To su ljudi koji su jednako bili poznati na širim prostorima, jedna vrsta elite u najplemenitijem smislu te riječi, ne zatvorene grupacije koja se sama sebi diči i koja svoje kapije zatvora, nego te kapije i kapije svojih duša drži širom otvorene i svakom od dobronamjernih, u njihove duše i dvorišta, pristup je sasvim dopušten”, kazao je akademik Sidran, očito nadahnut sadržajem knjige i prostorom u kome su nikle i djelovale te vedete.

Povijesne činjenice u troknjižju

Sidran je inzistirao na poštivanju detalja koji čine kostur zaokružene priče o osobama, a koje je otkrivao upravo Muselimović.

„Vi koji uzmete knjigu na čitanje, vidjet ćete da, kad mislite da sve znate o nekoj osobi, kako u njoj pronalazite niz novih detalja koji će vas obradovati, i tad počinjete razumijevati važnost knjiga. Povijest se ne piše samo iz povijesnih fakata, nego i iz brda ovakvih knjiga u kojima je posvjedočen detalj, posvjedočena situacija koja je trajala nekoliko sekundi. Ne samo da smo dobili dobru knjigu, nego ona pomaže i da sebe podignemo u razumijevanju što je suvremenost, što je povijest i kako se gradi ono što u njo jčini čovjeka te kako mi postajemo bolji i uspješniji ljudi. Mislim da bi to bilo važnije od listanja portreta likova – jednog po jednog.

Pir u slavu književnosti i književnog angažmana

Promotor Bogić Bogićević je, dajući svoju ocjenu, poglede i refleksije o Muselimoviću troknjižju potvrdio da je ovaj događaj praznik koji u najdubljoj punini daruje autor, „omiljen i priznat čovjek, ne samo u zemlji, nego na prostorima regije“. Bogićević je, između ostaloga, kazao:

„Ovo je praznik misaonom bosanskohercegovačkom i svakom drugom čovjeku, onome koji hoće da zna što je dobro i loše u našoj svakodnevnici, kako s optimizmom, ljubavlju i profesionalnošću graditi suvremeno društvo, lišeno retrogradnih vjerenja i nazadnih djelovanja, s politikantskih, nacionalističkih pozicija. Praznik je misaonom čovjeku koji želi suvremeno društvo jednakih mogućnosti za svakog čovjeka, prilagođeno njegovim sposobnostima, u cilju zajedničke sreće za sve ljude i za svakog pojedinačno.”

Dodao je kako se o autoru troknjižja mnogo zna u javnosti te da je javno mišljenje o ovom humanistu, bez dvojbe, pozitivno u svim društvenim i profesionalnim skupinama, među običnim narodom koji ga poznaje, zatim u odvjjetničkim krugovima, akademskoj zajednici, udruženju pisaca, širom Bosne I Hercegovine i izvan njezinih granica.

Muselimović – suptilni kroničar

„Njegov višeslojni rad našao je dio svoje materijalizacije i u ovim knjigama koje danas promoviramo. Po njima će autor, i na ovaj način, biti zapisan i upamćen kao aktivni svjedok i sudionik jednog od posebno osjetljivih razdoblja u izgradnji BiH društva i države. Kažu – ono što je zapisano, ostaje kao dokument jednog vremena. Ove knjige su svjestan udžbenik o međuljudskim odnosima i tim liderima, kako se govori u suvremenom menadžmentu ljudskih resursa. Posebno bih to rekao za knjigu *Mostarski dragulji*. Au-

tor je specifični kroničar i suptilni arbitar društvenih i političkih događanja u našoj zemlji, što se posebno uočava i ističe u knjigama *I to je to* i *Kud plovi ovaj brod*. Knjige Josipa Muselimovića koje danas promoviramo višestruko su značajno djelo u koje je uložen ozbiljan, odgovoran i naporan rad. One su inspirirane potrebom da se dublje prodre u našu stvarnost, a autor pouzdano zna o čemu govori i piše. One su, prije svega, priče o autoru i njegovu vremenu, o otporu vladavine strahom, koja za posljedicu ima šutnju većine i beznađe, ponižavanje i prijetnje, teroriziranje zdrava razuma u kojemu istina gubi svaki smisao, istaknuo je Bogićević.

Ustvrdio je da danas, nažalost, nema mnogo ljudi slobodnih od straha, postavljajući pitanje – ima li voljnih da misle svojom glavom i koji glasno postavljaju pitanja? Ukazao je na potrebu propagiranja življenja s istinom, a to znači – s pravdom, uspoređujući je s dobrom.

Intelektualna znatiželja i neprekidna autorova akcija

„Vrijednost ovih knjiga je i u tome što su autorove misli, osjećaji, usmjereni unaprijednju života drugih ljudi. Muselimović nije prihvatio ulogu pukog promatrača, koji će postavljati pitanja – što se događa? On traži odgovore na pitanja – što se treba dogoditi i što hoćemo učiniti za bolju budućnost? Knjige su pune upozorenja poput onog da se iz tuđeg iskustva može puno naučiti. Josip Muselimović je napisao knjige pune ljubavi, tolerancije i života, a iz njih zrači poruka da, tko ne poštuje i ne uvažava život drugog, ne zaslužuje ni vlastiti život”, zaključio je Bogićević.

Susreti s osobama, mostarskim vertikalama

Istaknuti sportaš, diplomat, uspješni gospodarstvenik, akademik Ivica Ćurković, iako živi na relaciji Beograd – Pariz, rado je pristao da, nakon mostarske, sudjeluje i na sarajevskoj promociji knjiga vrlog prijatelja Josipa Muselimovića.

„Različita su me osjećanja vodila čitajući, ponekad i po dva puta, ova književna djela, ove knjige koje su danas predmet našega zanimanja i razgovora, a i one koje nisu pred nama. One, uistinu, imaju veliku vrijednost u svakom pogledu i zaslužuju našu pozornost. One mogu imati veliku vrijednost unutar stručnosti kojoj i autor pripada i da zainteresiraju široku čitateljsku publiku, poput jednoga određenog književnog žanra u formi trilera, što se čita sa zadovoljstvom i ne ispušta iz ruku, što je bio moj slučaj. U tim knjigama susretao sam se s osobama koje cijenim i poštujem, čitao sam o nesmotreno izgovorenim riječima, o našim precima, njihovim molitvama i oprezima. Naravno, i o Mostaru, njegovim proljećima, ljetnom suncu, burama i poznatim kišama, jednako kao i o umjetnicima koji nas nikad ne ostavljaju ravnodušnim”, istaknuo je Ćurković, posvećujući tople riječi autoru:

„Tijekom dosadašnjeg života, rijetke su osobe, a nije ih bilo mnogo u mom životu, vezanim za moje različite aktivnosti, koje su pokazale čvrsto prijateljstvo, kao što je to potvrdio naš uvaženi prijatelj Josip. On zaslužuje da o njemu napišemo jednu monografiju čvrsta poveza i tvrdih korica”, kazao je promotor Ivica Ćurković.

Operni pjevač maestro Ivica Šarić je u svome obraćanju podsjetio na korijene prijateljavanja s Muselimovićem, iz čega je vidljivo da ih je umjetnost spojila, a zatim se osvrnuo na rado čitane *Mostarske dragulje* koje je posebno izdvojio:

„Kako samo s pažnjom i ljubavlju opisuje *mostarske dragulje*, sve skupa daleko od čiste biografske statistike. Svaka osoba opisana je tananim, najsitnijim detaljima iz života i rada, s vrijednim mišljenjem i drugih velikih ljudi o svakome pojedinom dragulju, otimajući ih vječno od zaborava, što je u ova današnja vremena gubljenja svekolike vrijednosti, itekako važno. O Josipu i njegovim knjigama su toliko lijepih i iskrenih riječi napisali akademik Luko Paljetak, Mile Stojić, Silvije Degen, Gradimir Gojer, Enver Dizdar, Sulejman Kupusović i drugi, tako da ih je teško nadopuniti, pogotovo čovjeku, umjetniku nota, a ne od pera”, između ostalog, kazao je Ivica Šarić, citirajući misli tih osoba o autoru troknjižja.

Reminiscencije na sarajevske dane

Na kraju je autor Josip Muselimović izjavio da je posebno sretan što je predstavljanje njegovih knjiga priređeno u sarajevskom Kamernom teatru 55, “u istinskom hramu kulture”. Objasnio je povod takve sreće, rekavši:

„Zato što se smatram čovjekom ovog kvarta. Četiri godine svakoga dana, nekada i po nekoliko puta, išao sam s Mejtaša, Dalmatinskom i Kulovića ulicom do Pravnog fakulteta, a nakon toga pola stoljeća vrtio se u krugu od jednog do drugog suda, od jednog do drugog kazališta. Od tog vremena do današnjeg dana, naša ljubav, ljubav između mene i Sarajeva, ustrajava na dužini, i ni u čemu se nije promijenila. Zahvalan sam Kamernom i ponosan što je u predstavljanju mojih knjiga sudjelovao jedan od vodećih živućih europskih pjesnika Abdulah Sidran. Ponosan sam što mi se pružila prilika sjediti do Bogića Bogićevića, jednog stamenog i posebnog čovjeka, do čovjeka koji je, u prijelomnom trenutku, shvatio da su za jedno društvo – ljudska glupost i oholost pogubniji od svakog zla. Zlo dođe i prođe, bude i nestane, zlu se možemo suprotstaviti, možemo ga razobličiti i kompromitirati, a neki hrabar čovjek može mu se i suprotstaviti. Glupost i oholost ne trpi savjest, oni su neprestana opasnost. Ali postoje nesretni ljudi koji misle da su pozvani ispraviti ono što je, po njihovu sudu, krivo iznijeti na čistinu, ono što je zamršeno, unatoč tome što je njihov svaki korak pogrešan jer su pošli u pogrešnu smjeru. Jedna hercegovačka mudroslovice kaže: *Kriva drveta i ludih ljudi nikad neće nestati...* Kod nas pogotovo. Kriva drveta imamo u izobilju, a oholih ljudi svakoga dana sve je više i više”, priopćio je Muselimović, odajući zahvalnost svim promotorima.

Ljudska komunikacija i međusobno uvažavanje

Za Ivicu Ćurkovića je kazao da je, uz niz međunarodnih priznanja, dvostruki nositelj najvišeg francuskog odlikovanja Vitez naroda i prvi sportaš akademik u svijetu. Zahvalio je promotoru Ivici Šariću koji je, kao odgovoran umjetnik, u nemirnim vremenima, mnogo učinio na povezivanju Sarajeva i Mostara, kao i glasovitom sveučilišnom profesoru akademiku Mladenu Bevandi s katedre Filozofskog fakulteta Univerziteta u Sarajevu. Upućena je zahvala i književniku Miri Petroviću na angažmanu i svesrdnoj podršci prilikom pripremanja knjiga.

„Prije desetak godina na sarajevskom predstavljanju moje knjige sudjelovao je Miroslav Mojžita, veleposlanik Republike Slovačke u našoj zemlji. Na tragu te tradicije meni je posebno zadovoljstvo da je s nama aktualni veleposlanik Rep. Slovačke Nj.

E. Martin Kačo, istinski prijatelj ove zemlje. Hvala Vam, gospodine veleposlaniče, što ste predstavljanju moje knjige dali diplomatsku i međunarodnu notu”, s dozom velikog ponosa izjavio je Muselimović.

Na kraju je istaknuo da je iznimno ponosan što je na promociju stigao „najuspješniji i najpravedniji ministar kulture“ Gavriilo Grahovac.

Stekao se dojam da je ovo bila po mnogočemu posebna promocija, prije svega jer je ostvareno vrlo prisno ozračje. Maksimalno je uspostavljena komunikacija na relaciji posjetitelji – promotori, zahvaljujući, prije svega, harmoniziranju izlaganja između strogo stručnih ocjena i suštinskog značaja štiva, i time što su potencirane poruke i tematska sadržajnost, a ne strogo stručne suhoparne analize književnog djela.

Abdulah SIDRAN

Rijetko viđena promocija u Kamernom teatru 55: Josip Muselimić okupio najbolje što Sarajevo ima!

Naširoko znan, uvažen i omiljen, mostarski odvjetnik, žurnalista, pisac i kulturni djelatnik Josip Muselimić, promovirao je danas, u magičnoj sali Kamernog teatra 55 troknjižje svojih publicističkih djela nastalih u posljednjih dvadesetak godina: I to je to, Mostarski dragulji i Kud plovi ovaj brod.

Na ovom mjestu već sam pisao o jednoj od njih, sad mi se čini važnijim kazati kako je cio događaj, u gotovo nestvarnoj atmosferi, demantirao sve ono što naši profesionalni polupolitičari i samozvani politički komentatori svakodnevno drobe o zavađenim narodima, i nemogućnosti zajedničkog življenja. Promociju je moderirao ambasador Republike Slovačke u BiH NJ. E. Martin Kačo, a o knjigama i ukupnome značaju života i rada g. Muselimića kazivali su i prof. dr. Mladen Bevanda, legendarni nogometaš, golman i jedini sportaš s titulom akademika - Ivan Ćurković, velikan naše političke historije Bogić Bogićević, maestro Ivica Šarić, prvak Opere Narodnog pozorišta u Sarajevu te malenkost ovog zapisivača.

Nije on bio jedini kome su oči zasuzile kada se, po završetku službenog dijela promocije, zapjevala kajkavska *popjevka* „Za svaku dobru riječ“. Glasu Ivica Šarića se iz publike pridružio još uvijek divni sopran naše Amile Bakšić... Događaj koji se dugo neće moći zaboraviti!

Sarajevo, 25. 9. 2019.

Druga savjest *in flagranti*

(U povodu premijere *Druge savjesti*, prema tekstu Josipa Muselimovića, a u izvedbi Hrvatskog narodnog kazališta iz Mostara)

Što je bilo?

U ono vrijeme na visoravni koja se zove Duvanjsko polje postojalo je selo po imenu Brišnik. Bilo je smješteno uz magistralnu cestu između Posušja i Duvna, i po malo čemu različito od ostalih duvanjskih sela. Živjelo se tu skromno, u oskudici. Oštra klima, velike temperaturne amplitude, ali i čist zrak te okoliš, omogućavali su naraštaje zdrave pameti, čvrsta karaktera i burna temperamenta.

U ono vrijeme prije posljednjeg rata u prošlom stoljeću dogodila se jedna neobična stvar. Maturanti duvanjske gimnazije, dakle oni koji su dostigli zrelost, ogriješili su se o zakone tadašnje države pjevajući pjesme kao što su: *Duvno moje, ne volim te više, u tebi se ćirilicom piše*; te *Tomislave, vrati nam se, vrati, čekaju te duvanjski Hrvati*. Uz to, crtali su hrvatska povijesna obilježja po svojim bilježnicama i knjigama, a na ekskurziji u Sloveniji su pjevali hrvatsku himnu. Jedan od njih je putovao u Njemačku (prije pada Berlinskog zida) i otuda donio daljinski upravljač za otvaranje garažnih vrata i po tom modelu načinio sličnu napravu, a to se moglo koristiti višenamjenski.

Sve je to postalo predmetom kaznene obrade Okružnog suda u Mostaru, s obzirom na opasnost od ugrožavanja ustavnopravnog poretka. Organi otkrivanja, gonjenja i suđenja, uradili su posao u skladu s važećom praksom. Mladići su osuđeni na vremenske kazne, njih četvorica; od četiri godine i dva mjeseca, do četiri godine i šest mjeseci strogog zatvora. Javnost je obaviještena kako je „uspješnom i koordiniranom akcijom organa gonjenja, eliminirana još jedna terorističko-diverzantska skupina“.

To je motiv priče iz knjige *Poštovani suci, zašto* Josipa Muselimovića, koju je na scenu Hrvatskog narodnog kazališta u Mostaru pod nazivom *Druga savjest* postavio redatelj Želimir Orešković iz Zagreba.

Što je, dakle, pisac htio reći, kako je redatelj priredio i što su glumci HNK Mostar prikazali, a što je nazočna publika mogla doživjeti?

Treba li u prikazu početi izdaleka i biti svjestan kako se na dugom putu do cilja može zalutati i izgubiti? Ili, može li se početi od kraja te ići u minulo vrijeme u kojemu su se zalegli opredjeljujući uzroci motiva o kojemu je riječ? Ako se prethodno složimo s konstatacijom kako ono što slijedi tek odlučuje o značenju prethodnog, onda nam neće biti svejedno. Nadati se da će biti dovoljno snage za proboj do cilja, za nadvladavanje raznih otpora kako bismo osjetili slast blistave pobjede istine i izbjegli opasnost jezive propasti.

Predmet promatranja je optužba i presuda Okružnog suda u Mostaru o inkriminiranom djelu nacionalizma (fašističko-terorističke djelatnosti?). Smisao je i svrha priče i predstave izaći iz lokalne dimenzije na koju je bila osuđena. Ovaj će osvrt, također, slijediti isti smisao i svrhu. Međutim, bilo bi korektno poštivati barem elementarno hermeneutičko pravilo da dani pojedinačni slučaj razumijemo iz cjeline i, također, da cjelinu tumačimo iz njezinih dijelova.

Ako je prošlost ikada bila kritika sadašnjice, onda su razumljive sve ove ogorčenosti perspektivista koji se ne žele osvrnati na minulo vrijeme (jer ga smatraju mrtvim). No što ako je ta vremenska aždaja samo umrtvljena i ako još može refleksnom kretnjom ekstremiteta isto tako pogubno pomesti žrtvu kao što je nekada mogla slasno pojesti svoj plijen? Ako počnemo izdaleka, onda je možda dovoljno poći od prava na život, slobodu i imovinu (J. Lock), što se, inače, nazivalo prirodnim pravom u saksonskoj tradiciji. Ili od Nietzsche-ove sentencije da je „ludilo u pojedincima nešto rijetko – ali u skupinama, partijama, narodima i različitim vremenima, ono se redovito javlja“. Može li se ovo dvoje uopće dovesti u vezu i treba li, s obzirom na našu zadaću? Jer ovdje se radi o događaju u provinciji i suženju u relativno malom središtu, koja je ukupnim svojim bitkom daleko od globalnih tema i odlučujućih društvenih kretanja. Ako je pitanje usmjereno samo na tu razinu, onda nam ne može biti zabranjeno raspravljati ni o temeljnim civilizacijskim tečevinama. One, naime, u provinciji polažu svoj ispit zrelosti. Dakle, je li rudiment demokracije prebrodio porodiljne muke, odnosno, radi li se o rijetkom ili redovitom ludilu?!

Pa počnimo: Poslije one poznate trodiobe vlasti po kojoj bi sudska trebala biti osobito nezavisna i revolucionarne rekonstrukcije u kojoj se sve podvrgavalo ideologiji, te je sudska kao i izvršna i zakonodavna vlast trebala biti instrumentom politike, naznačavalo se potihom kako postoji socijalizam s ljudskim likom. "Sretnici" tog eksperimenta su ipak morali platiti cijenu postanka i posebno njegova održavanja. A održati takav sustav, ne samo ovdje, nije bilo lako, budući da su u njegovu temelju bile brojne tinjajuće crvotočine koje se nije smjelo dirati.

Nacionalni romantizam, kao instinkt, budući da kod malih naroda nije ni imao nikad puno pravo na pokret niti dovoljno vremena za racionalnost, tretirao se kao neoprostiv grijeh, odnosno kao kazneno djelo. Veličanje vlastite nacije (kao surogat tzv. *nazadnih sustava*, ali i kao izravno ugrožavanje drugih nacionalnih identiteta; naime, bilo je to prešutno službeno javno mišljenje) u višenacionalnoj zajednici nije imalo prolaz. Dakako, bilo je to zakonom zabranjeno, a kvalificirano je kao "raspirivanje nacionalne mržnje". Ta se mržnja, koju izgleda nitko nije dovodio u pitanje, mogla raspirivati na različite načine i uspješno bez osobita truda. Naročito su je često raspirivali Hrvati, ako bi glasnije govorili svoju povijest ili, možda, pjevali o njoj. S pjesmom ili pričom o spomenutoj temi pothranjivane su važeće redukcije hrvatstva na ustaštvo, pri čemu je ovo posljednje sinonim za zločinstvo svake vrste. Tek spominjanje hrvatskog imena nerijetko je paralo uši i uglavnom izazivalo zgražanje mnogih te su se branitelji poretka, u zanosu provedbe svoje zadaće, svesrdno koristili svojim instrumentima. Sud kao instrument politike, naravno, nije bio iznimka.

Razvidno je kako pisac nije morao postaviti plašljivo pitanje budući da već imamo sadržajnu zaključenost pojave (radi se o stvarnom događaju čiji su akteri još živi), nego jasno i razgovjetno pitati o opravdanosti i smislu rigidnog mišljenja i bezobzirna postupanja. To se katkad nije moglo glasno reći jer nije ni bilo za svakoga. Nadati se kako među gledateljima neće biti onih koje bi i samo hrvatsko ime već ljutilo. Ovdje imamo na djelu podatak, bolje

reći, dokument kao temu. Neobično breme značenja kojemu je težina samo jedna odlika, neće moći biti primljeno, ako se gledatelj ne oslobodi odbojnosti prema otvorenom pitanju. Tada se ne bi mogla shvatiti osnovna poruka predstave prema kojoj nominalni poklonici zakona postaju slijepo oruđe onoga što je u njemu najgore!

Dobri ukus hrabrosti

Kad zdrav junoš osjeti nadiruće životne sokove i kad osjeti snagu kojom se može suprotstaviti omalovažavanju njegove osobne i nacionalne posebnosti, onda mehanizmi državne represije prestaju biti djelotvorni. Onda on ima svoju savjest koja je neovisna o službenoj. Tada službene zabrane ne vrijede, utoliko prije što i nemaju potrebnu vjerodostojnost i opravdanje na koje se pozivaju. Kad mladac čiste savjesti odbija nasljednu civilnu krivnju i kad ga se ometa ili sprječava u očitovanju njegova identiteta, sposobnosti, nadarenosti ili samopoštovanja, on prihvaća ili stvara onakav sustav vrijednosti u kojemu može potvrditi svoju osobenost. Onda hoće i može kazati da nešto voli, a da drugo – ne voli. Štoviše, smatra da je dužan to kazati bez obzira na posljedice. Za takav čin često nije potreban nikakav opijak kako bi se podigla odvažnost. Pogotovu, ako se, na primjer, u aktualnom vrijednosnom drilu, natura neželjeno pismo i jezik koji nije nikome nikada trebao niti će trebati.

Navodna obuzetost nacionalnom tradicijom junoša za vladajući aparat je simbol zla koje treba satri u začetku, dok je još u mislima, a nužno – ako izraste u govor. Još ništa nije učinjeno, ali paranoična vladajuća ideologija dobro zna kamo takvo mišljenje vodi i ona ga osuđuje; ne suprotstavljenim mišljenjem, argumentima, govorom, nego sredstvima represije kojima raspolaze. Ona za to ne polaže račun nikome izuzev povijesti, ali kako je uvjerena da ona jedina ima kontakt s historijom (a ne ona epizodna strana koja je za vladajući aparat nepotrebnost ostatak prošlosti). Nju nimalo ne peče savjest zbog pogreške u proceduri, odnosno dokaznom postupku. Važan je, naime, cilj. Ona sudi preventivno, a ako prevencija nije dostatna za osudu, onda se pridodaje pokoje "jače" kriminalno djelo kao dopunski argument za opravdanost osude. Takva tehnologija suđenja nije prijatna akterima koji znaju što zahtijeva struka, no ideološki nalog je iznimno snažan, bitno određuje egzistenciju tužitelja i sudaca i oni sami svoju sudsku funkciju preinačuju u izvršnu vlast. I u tom izvršenju sve je podređeno cilju. Možda ponajbolje takvu situaciju ilustrira anegdota o tigru (Kako će, naime, "organ" uloviti tigra. Tako što će uhvatiti mačku pa će je tući dok ne prizna da je tigar). Dakle, u nedostatku pravog neprijatelja i opasnosti, može se uzeti u obradu i ustrašeni marginalac, konstruirati djelatnost opasnu za poredak kao podlogu za proces i osudu te tako umiriti javnost konstantno držanu u strahu od vanjskih neprijatelja i domaćih izdajnika. Ta je savjest, jednostavno, takva.

Velika zvjerka ostavlja veliki trag

Zanimljivost je, međutim, da se u ostalim krajevima tadašnje države u tolikoj mjeri nije sankcioniralo "spominjanje" povijesnih osoba drugih naroda. Nije poznato da je netko sudski tretiran zato što je pjevao ili govorio o delijama iz Srbije ili vladikama iz Crne Gore, ili pak o nekom neposlušnom paši iz Bosne koji je bio protiv Carigrada, a još više protiv porobljenog naroda. Službena povijest u crno-bijelom! U njoj su neki uglavnom bili jedno-bojni – crni. Autoritet takvog službenog nauka nije od nadolazećeg naraštaja mogao biti

prihvaćen bez dodatne provjere. Službena povijest očigledno nije izdržala ni blic provjeru. Zato korektiv ponašanja mladih Duvnjaka nije u skladu sa službenom politikom. Oni su voljeli zabranjeno voće, oni su znali da nije otrovno i konzumirali su ga bez bojazni. Oni nisu osjećali nikakvu krivnju i branili su svoje uvjerenje, koje nisu htjeli mijenjati, bez obzira na posljedice.

Ali druga je savjest imala instrumente za omekšavanje uvjerenja! Ona će nastojati predgojiti krivce, no ta edukacija neće imati uspjeha u smislu njihove preinake u suradnike državnog aparata, pa će sudski postupak izgubiti bitku na još jednom polju. Neće ih pridobiti za suradnike, nego će od njih "načiniti starce".

U priči i predstavi zorno je predstavljena mentalna panorama tipova ljudi jedne i druge savjesti. Nema sumnje, danas je i ovdje lako vidjeti da je naš kapacitet zgražanja neznan u odnosu na ono što se nudi samim sadržajem predstave. Vidljivo je kako se poletan život, tek započetak u svojoj punoći, zaprečava nazovibrigom općeg interesa, koji to nije. S druge strane, vidi se nužnost redukcije kompleksnosti koju pravi politička pragma; da se, naime, sve opet pojednostavi, pronađe kvalifikacija djela i obavi kaznena procedura pa da i "vladar" može pojmiti o čemu se radi.

Ali ni to, kao ni ostalo, neće konzervirati moguću naivnost podanika. Naprotiv, podanici znaju da se isplati biti pametan, kada se istodobno zna kako prikriti svoj višak znanja. Isto tako, oni znaju da je rijetko kad i rijetko gdje bilo tako mnogo krupnih problema na tako malom prostoru. Zato oni mogu naći hrabrosti uputiti se u lavlju jazbinu. Oni su protiv etike slobodnog stila, jer Justitia povezanih očiju tada ne razaznaje ni aktere ni strane u procesu. Zato oni misle kako se sve događa Pravdi iza leđa te zakone po kojima im se sudi doživljavaju kao apokrifne.

Nasuprot tomu, organi sustava ne mogu ,a da ne osjete prijezir naspram aktera koji ih stalno podsjećaju na njihove uzaludne napore. Oni zato žele svoju moć nadopuniti strahom što ga je njihova društvena uloga trebala izazvati kod podanika. Ali prljavi dronjci pravde nisu se mogli suprotstaviti stabilnim karakterima pa su ih proglasili za javnu opasnost. Razumljivo, jer su na svom tijelu osjetili obeshrabrujuću štetu koja nastaje usporedbom izvrsnosti iz prošlosti s vlastitim današnjim prosječnim neuspjehom. I na koncu: što je posljedica olake upotrebe sile ako ne iznevjeravanje same njezine svrhe?

I drama *Druga savjest* i priča iz knjige *Poštovani suci, zašto*, zorno pokazuju smisao nastojanja jedne savjesti da se održi i druge da dobije pravo na život. Predstava je zasnovana na aktualnom sadržaju. Ne pripada onom dijelu stvaralaštva koje svrhu ima u samom sebi. Ona ima višeznačne i višestruke ciljeve. Gledatelj će, možda, na predstavu doći iz puke radoznalosti, ali će vrlo brzo napustiti takvu razinu promatranja. On će zasigurno idealitet predstavljenog na sceni promišljati na sebi svojstven način i razumjeti ga kao poticaj.

I što će biti u hrvatskom depadansu?

Danas na visoravni koja se zove Duvanjsko polje i dalje postoji selo Brišnik. I sada prolazi tuda magistralna cesta, a selo se malo razlikuje od ostalih. Možda je poznatije. Svake godine u duvanjskoj gimnaziji završni razredi idu na ekskurzije, ponetko ode u Njemačku (bez Berlinskog zida), kasnije netko studira. Ima i sada talentiranih i temperamentnih mladića i djevojaka, a ni protiv koga se još ne vodi postupak zbog ugrožavanja društvenog poretka. Govori li to predstava *Druga savjest* o nekom davnom vremenu?

Željko ŠAIN

Čovjekoljubivost akademika, književnika i odvjetnika Josipa Muselimovića

Obraćanje u povodu troknjižja Josipa Muselimovića, na promociji u Travniku 20. studenoga 2020.

Poštovani akademike Muselimoviću!

Poštovane dame i gospodo!

Privilegij je govoriti o životu i radu akademika Muselimovića, čitati njegove knjige i sve tekstove koje napiše, biti u njegovu društvu i uvijek razgovarati o bilo kojoj temi i bilo kojim povodom. Današnji razgovor ima svoju posebnost: zbog svog povoda, sudionika na ovoj promociji, povijesnog mjesta promocije i aktualnosti vremena u kojemu se događaju opisani događaji, odnosno promovira ovo troknjižje. Troknjižje, kao svjedok vremena i događaja u njemu, ispisano rukom vrhunskog intelektualca, časnog akademika, odvjetnika umjetničkih vrlina, književnika dostojna piščeva pera, miloga humanista, divnoga čovjeka u punini ovog značenja.

Biblijski je zapisano: *U početku bijaše riječ!* Biblijsko značenje „riječi“ i njenu materijalizaciju, u sadržaju i formi, akademik Muselimović pretoči i u ovo troknjižje, kao Božji dar, nama i svijetu, kao pouku i poruku, putokaz za promišljanja, osobna i zajednička djelovanja.

Tko može pisati ovakve tekstove, ovakve knjige? To može samo onaj čovjek kome je Bog dao svoju milost, da vlastitim trudom i dosljednošću, ispravnim kućnim odgojem i kvalitetnim obrazovanjem, izraste u vrhunskog intelektualca koji objektivno razumije ovozemaljske procese i nesebično daje svoje znanje i ljubav drugome.

Čovjekoljubivost i domoljublje, kako u povodu 75. godine života i drugih jubileja akademika Muselimovića napisao akademik Mladen Bevanda, cjeloživotno krase biće i bitak našeg slavljenika. To su karakteristike koje se očituju izravno iz svih sadržaja ove tri knjige, ali i iz cijeloga akademikova života. To je, očito, i izvor njegove motivacije za život i rad, za njegovo pisanje i nauk.

Način pisanja je formalno lagan za čitanje, ali je suštinski jako težak i dubok za razmišljanje. I induktivne i deduktivne metode spoznaje i zaključivanja iz sadržaja ovog troknjižja, i premise i konstatacije, kao svojevrсни zaključci, predstavljaju osnovu za du-

boka i duga promišljanja za vlastite stavove i zaključke čitatelja. Lagani način pisanja, ali duboka filozofija; sociološki odnosi, etno-psihologija i psihologija bosanskohercegovačkog čovjeka u vremenu i prostoru, okruženju kakvo jest „na raskrižju civilizacija“ – u Bosni i Hercegovini, na brdovitom Balkanu. Onako kako su u svojim istraživanjima napisali i Vladimir Dvorniković („Karakterologija Jugoslavena“), Jovan Cvijić i Ivo Andrić („O našim balkanskim psihičkim tipovima“) ili Andrićeva „Travnička hronika“.

Znajući, ne samo život našega BiH čovjeka, nego i njegovu dušu, psihologiju i etno-psihologiju, autor troknjižja neizravno ukazuje na specifičnu dijalektiku odnosa i događaja u našoj državi. Potvrda toga može biti i u riječima Ive Andrića, koje akademik Muselimović navodi u zaglavlju svog teksta *Proletno skidanje maski*: „Dokle god traje svijet, bit će zla i potrebe braniti se od njega“ (strana 32. knjige *I to je to*). Odvjetnik, ali i humanist, Muselimović obranu od zla, sintetički kazano, vidi u biblijski utemeljenu rezonskom promišljanju, čovjekoljubivosti i domoljublju.

Poseban utjecaj na promišljanja intelektualca Muselimovića, ako je mjeriti brojem preuzetih citata, ima nobelovac Ivo Andrić. U sve tri knjige, zajedno imaju 152 naslova – teksta. U 109 tih tekstova je u zaglavlju uzet citat nobelovca Andrića (ili po knjigama: *I to je to*, 43 puta je u 60 tekstova citiran Andrić; *Mostarski dragulji*, u 26 tekstova, Andrić je citiran 24 puta, a u knjizi *Kud plovi ovaj brod*, 42 puta je citiran Andrić u 66 tekstova).

Nije ovo slučajno, već potpuno logično!

I nobelovac Andrić, i akademik Muselimović, svatko na svoj način, promatraju i doživljavaju isti zemljopisni prostor, događaje i ljude u njemu; dijalektičku zakonitost življenja i svekolikog rada, međuljudskih odnosa, želja i strepnji, vjerovanja... Otuda je sasvim logično citiranje Andrićevih riječi u zaglavlju teksta *Nije me bilo strah umrijeti* (knjiga: *I to je to*, strana 253.): „Bože, ne dopusti da srce naše ostane prazno nego daj, pošto od tvoje volje sve zavisi, da uvijek želimo i da se nadamo i da to što želimo bude dobro i da naša nada ne bude ispraznost“. Koliko je velika mudrost ovih Andrićevih riječi, a kolika mudrost Muselimovića za njihovo citiranje u spomenutom tekstu.

Nije samo Ivo Andrić izvor nadahnuća za našega akademika. Njegova zadivljujuća opća kultura i znanje vidi se i kroz citiranje velikana kao što su: Miroslav Krleža, Silvije Strahimir Kranjčević, Antun Branko Šimić i drugi velikani naše kulturne baštine.

Kozmopolit Muselimović je neograničeni zaljubljenik svoga Mostara i svoje Hercegovine. Jedna stara narodna poslovice kaže: „Tko ne voli svoje, ne može voljeti ni tuđe“. Čovjekoljubivost ljudskih dragulja očituje se u knjizi *Mostarski dragulji*. Napisana knjiga, puna činjeničnih emocija, bez patetike, oslikava ne samo opisane mostarske dragulje izravno, nego, kako to napisa *profesor emeritus* dr. sc. Obrad Šarenac, na poseban način i najvećeg dragulja među svim tim draguljima – Josipa Muselimovića! Prirodno, autor u ovoj knjizi ne piše o samome sebi na izravan način, ali pišući o svojim sugrađanima na tako božanstveno topao, ljudski način, neizravno pokazuje svoju dušu, karakter i posebno Božje poslanje na ovaj svijet. Bez obzira na ljubav i emocije, znanje milijuna malih i velikih činjenica o ljudima Mostara i Hercegovine, za ovu je knjigu trebala posebna mudrost u pisanju, nutrina unutarnje intelektualne snage i objektivnih kriterija izbora. U ovoj se selekciji ne smije griješiti! Neoprostive su eventualne pogreške i teške kazne javnoga mišljenja, velikog broja manje kvalificiranih sudaca i procjenitelja, jer mnogi, posebno manje obrazovani i manje informirani, po vlastitu sudu, znaju sve o svima i njihova je subjektivna prosudba veća od objektivne istine. Praviti selekciju za skupinu

mostarskih dragulja i poimenično pisati o njima – jako je odgovoran i težak posao. Moja je osobna prosudba da je i na ovoj teškoj i odgovornoj zadaći, akademik Muselimović pokazao svoj iznimni intelektualni kapacitet. Svaki opisani *mostarski dragulj* zaslužuje mjesto u ovoj knjizi snagom svog života i djela koje je napravio.

Pišući o *mostarskim draguljima*, veliki odvjetnik i intelektualac Muselimović, pokazao je zavidan stupanj poznavanja psihologije i ljudske duše.

Samo iskreni domoljub može pisati i dati naslov knjizi, višestruko slojevita naslova: *Kud plovi ovaj brod*. Nije to naslov u formi laičkog pitanja. Nije to malograđanska znatiželja. To je sudbinsko pitanje budućnosti ove zemlje, ljudi u ovoj zemlji i neizvjesne budućnosti. Samo hrabri gledaju činjenicama u oči! Ne žele biti u zabludi. Ne žele biti pasivni promatrači. Nego se zabrinuto pitaju – gdje, kako, čime, za koga graditi suvremenu civilizacijsku budućnost uz aktivnu osobnu participaciju. Ova je knjiga, kao i prethodne dvije, knjiga za promišljanja i odluke, za budućnost domovine i države, osobnu budućnost, budućnost svoje obitelji, svoga naroda, svih ljudi u jednoj zemlji.

Akademik Muselimović je i hrabar pisac. Snagom neoborivih činjenica iznosi svoje viđenje, stajališta i, na poseban način, više neizravno, ali dovoljno jasno, ukazuje kako bi trebalo ići u budućnost. U njegovu životu i radu, napisanim djelima, odnosom prema drugima, ima biblijsko gledanje realnosti života.

Urađena djela akademika Muselimovića nadživjet će njegov ovozemaljski biološki život. Dokle bude ovih bosanskohercegovačkih prostora, bit će aktualna njegova djela i knjige. Na njega se odnosi Njegoševa misao iz *Gorskog vijenca*: „Blagom onom ko do vijeka živi, ima se zašta i roditi; vječna luča vječne pomračine nit' dogori niti svjetlost gubi“.

Nije to samo moja ocjena o našem akademiku. To mu je napisao i njegov kolega Semir Puzić (vidjeti u knjizi *Kud plovi ovaj brod*, strana 459.).

Hvala Vam, akademiče Josipe Muselimoviću, na svemu što nam darovaste. Mi smo željni Vaših novih djela, novih tekstova, novih knjiga...

Molim dragoga Boga da Vam podari svu svoju milost.

Sarajevo/ Travnik, 20. XI. 2020. godine

Ivica ŠARIĆ

Uzor i putokaz

Prije dvadesetak godina sretnem se s Josipom Plemenitim, kako ga ja zovem i on mi tada predloži kao ravnatelju Opere i Baleta, da Sarajevska opera i filharmonija nastupe u Mostaru na festivalu Mostarsko proljeće. Sa sjetom se prisjetih naših predratnih nastupa u lijepom gradu na Neretvi, jednom od tradicionalno velikih kulturnih središta u regiji. Sigurno da me je prijedlog obradovao, ali općenito, s obzirom na poslijeratnu ne baš veliku zainteresiranost za kulturu, nisam ga očekivao od poznatog odvjetnika, opterećenog i mnogim drugim funkcijama i aktivnostima po kojima je poznat. Tada mi prođe kroz glavu ispovijest legendarnog maestra Oskara Danona na promociji njegove knjige *Ritmovi nemira*, gdje govori kako mu je, krajem tridesetih godina prošlog stoljeća, stiglo pismo iz Sarajeva u Prag, taman kad je završio studije, da se vrati u Sarajevo i preuzme Sarajevsku filharmoniju jer je to važna institucija za jedan grad i državu i da je treba podići na primjerenu razinu. Potpisnici toga pisma su bili također odvjetnik, bankar, pisar, nabrojao je i njihovim imenima, ali ne mogu se sjetiti. Pomislio sam: ipak ima budućnosti za kulturu dok je ljudi kao što je Josip.

Zadnji put sam pjevao na promociji Josipove knjige što i jeste moj fah, a sada na njegov poziv, evo me i kao promotor što mi nije nimalo lako pored Sidrana, Bogičevića, Čurkovića, Bevande, ali zadovoljstvo je i čast sudjelovati u ovoj promociji jer Josip je u svojim djelima neiscrpan izvor važnih zanimljivih, poučnih, iskrenih, kritičkih i hrabrih komentara i informacija, darovito i stručno pretočenih u fantastične tekstove.

U literaturi iz svoje struke se vidi Josipov odnos i priga prema čovjeku, ljubav prema čovjeku, briga za njegova prava i život dostojan čovjeka, ljubav za domovinu, borba za pravnu državu, njezino bolje uređenje, manjkavost Daytonskog mirovnog sporazuma koji je, kako kaže, od Bosne i Hercegovine napravio dvosmjernu ulicu bez pravog raskrižja, bez kružnog toka i sigurnog izlaznog pravca.

Ni na jednom putnom pravcu i ni na jednom mjestu ne postoji politički znak – STOP! Svatko vozi na svoj način. Sudaramo se u svakome zavoju. Sudaramo se i u najblažem zavoju. Svatko radi što odgovara njegovom narodu. Na političkoj sceni se odigravaju srednjovjekovna potezanja i nadmudrivanja. Ni sudske odluke ništa ne znače. Ne poštuju se. Ne provode se! Ni one najvišeg, Ustavnog suda.

„A kada se od države odmaknu zakoni, što je to nego razbojnička jazbina?“ Prije skoro tisuću godina napisao je talijanski dominikanac, filozof i teolog sv. Toma Akvinski, 1274.

Kako samo s pažnjom i ljubavlju opisuje mostarske dragulje, sve skupa daleko od čiste biografske statistike. Svaka osoba je opisana tananim, najsitnijim detaljima iz živo-

ta i rada, s vrijednim mišljenjima i drugih velikih osoba o svakom pojedinom dragulju, otimajući ih vječno od zaborava, što je u ova današnja vremena gubljenja svekolike vrijednosti, itekako važno.

O Josipu i njegovim knjigama su toliko lijepih i iskrenih riječi napisali akademik Luka Paljetak, književnik Mile Stojić, odvjetnik Silvije Degen, Gradimir Gojer, Enver Dizdar, Sulejman Kupusović i dr. tako da ih je teško i malo nadopuniti pogotovo čovjeku, umjetniku od nota, a ne od pera, ali mogu ih u par rečenica spomenuti. „Josip je postao uzor i putokaz svojim suvremenicima. On je istinski velikan ovovremenog odvjetništva. Njegov uradak je dragocjen prinos i kao stručno djelo i kao ljeposlovno štivo. Svaka bilješka i priča nosi pečat odvjetnika koji je pekao pravni zanat u nestabilnim vremenima i na trusnim prostorima, gdje su promjene propisa, poredak i ljudska ponašanja bile tako teške i radikalne da se u njima mogao snaći samo visokouman, odmjeren, čestit i pošten čovjek... Josip je iz tog vremena izašao čistih ruku i svjetla obraza. Jer, kako kaže opisani stogodišnjak Ante Pehar, *kada krenu nesporazumi, svatko priča svoju priču, svatko laže i zavodi, u ratu je zna se, laž najubojitija istina*. Jedan od ustrajanih mostarskih mostara koji, poput samozatajnog duhovnika i misionara, duboko vjeruje u obnovljeni, sjedinjeni grad, u kome će ponovno stvarati šantići, čorovići, sejfići, puljići, đikići je Josip Muselimović.

Taj sjajni profesionalac u odvjetništvu, našao je dovoljno snage u sebi da bude dramski pisac i kroničar, ali, prije svega, strasni zaljubljenik u svoj grad.

Svoju mostarsku zadaću, u smislu očuvanja tradicije davnašnjih mostara, Josip Muselimović je najupečatljivije ostvario kroz pokretanje međunarodne kulturne manifestacije Mostarsko proljeće, koje je, zahvaljujući svojoj mudroj i širokoj duši, otvorio drugima i drugačijima, a sve na radost mostarske publike. Josip Muselimović je, svojim konceptom Mostarskog proljeća, birljivim odabirom vrhunskih sadržaja, pokazao da se može uspješno afirmirati kultura jednog naroda u potpunom suglasju sa svim ostalim koji žive i živjet će zajedno na ovim prostorima do saudnjeg dana. Zapažanja pokojnog maestra Cigoja: „Ljepota života je ljubav u svome univerzalnom značenju. A Josip ju daje na njemu svojstven način, ne tražeći na tom putu svoj probitak.“

Kaže naš zajednički prijatelj: „Moramo doći na promociju Josipovih knjiga jer Josip je jedan od rijetkih finih, vrijednih, svestranih, a nadasve skromnih ljudi, i šteta da je skroman jer, u najmanju ruku, trebao bi biti u ovoj knjizi bar dvadeset sedmi mostarski dragulj.

Ja mogu samo, na svoj način, u ime svih, zahvaliti Josipu na svemu i poželjeti još puno napisanih lijepih riječi i ovakvih susreta.

I to je to, nažalost još nismo sigurni – kud plovi ovaj brod, međutim dok je ljudi kao što je gospodin Muselimović, bit će još mostarskih dragulja, ali i sarajevskih i banjolučkih i drugih.

Mario VASILJ

Uvijek u potrazi za onim što nas veže i povezuje

Povodom predstavljanja troknjižja autora Josipa Muselimovića, Mostar, 31. 5. 2019.

Poštovani akademici: predsjedniče Čoviću, odvjetniče Muselimoviću, poštovani predstavljači, uvaženi uzvanici i gosti, dame i gospodo, dragi prijatelji. Iznimna mi je čast pozdraviti vas u ime Sveučilišta u Mostaru i odsutnog rektora Zorana Tomića.

Predstavljanje troknjižja nekog autora izniman je kulturni događaj bilo gdje na svijetu pa i kod nas, u Mostaru. Osobito ukoliko autor ima važnu ulogu u kulturnom, pravosudnom i političkom životu te sredine. Odvjetnik Josip Muselimović, kao višegodišnji član i predsjednik Matice hrvatske u Mostaru, svakako ovdje u Mostaru i Bosni i Hercegovini ima taj značaj. A da je kao takav prepoznat i šire na ovim našim prostorima, o tome, na svojstven način, svjedoče i riječi predsjednika Hrvatske odvjetničke komore Lea Andreisa: „Stručnim i savjesnim obranama, odnosom prema profesiji i njezinu podmlatku, širokim poljem djelovanja – on (Josip Muselimović) je postao uzor i putokaz svojim suvremenicima. On je istinski velikan ovovremenog odvjetništva.“

Stoga se svaka njegova riječ i zapis čita s višestrukom znatiželjom kao realna ocjena i procjena stanja i pokušava, pa makar i između redaka, iščitati perspektiva. One su neka vrsta puta i naputka za život i razumijevanje svakodnevnice.

Svojim troknjižjem: *Mostarski dragulji i druge priče, I to je to i Kud plovi ovaj brod*, Josip Muselimović na sebi svojstven način odražava našu stvarnost, kritički i sa simpatijama govori o njoj. Nudi uzore i izazove. Nikoga ne osuđuje i ne oslobađa odgovornosti.

Luko Paljetak je napisao: „Knjiga koja – ne samo da ima vrijednost unutar strukture kojoj autor pripada, nego ima i svoju književnu vrijednost unutar oduvijek omiljena žanra trilera koji za svoj sadržaj uzima široko polje najrazličitijih ljudskih prijestupa. (...) dragocjen prinos i kao stručno djelo i kao ljeposlovno štivo“.

Uz niz državnih priznanja Republike Hrvatske i Matice hrvatske, Josip Muselimović je dobitnik i najvećih odvjetničkih priznanja: Zlatne plakete Hrvatske odvjetničke komore dr. Ivo Politeo s Poveljom te Zlatnih povelja i plaketa za životno djelo u odvjetničkoj profesiji: Advokatske / Odvjetničke komore Bosne i Hercegovine, Advokatske komore Crne Gore, Advokatske komore Makedonije, Advokatske komore Srbije i Advokatske komore Vojvodine.

Kao vrsni pravni stručnjak, zastupao je sudskim procesima – od običnih ljudi do državnika, i o tome svjedočio svojim publicističkim i književnim tektovima. Kao čovjek zaljubljen u umjetnost, utkao je svoju ljubav u promicanje i uzdizanje kulture i umjetnosti u svom gradu i dao nemjerljiv prinos svome narodu i zajednici, uvažavajući ljude, poštujući različitosti i uvijek u potrazi za onim što nas veže i povezuje. Stoga je razumljivo da mu prijatelj i odvjetnik Silvije Degen izriče ovakav hvalospjev: „Jednog dana će Tvoja djeca i prijatelji shvatiti da nije jednostavno živjeti i poslije smrti, jer u to treba uložiti gotovo čitav svoj život.“

Iako pokatkad strog prema stvarnosti s opravdanim i obrazloženim kritikama, Josip Muselimović nas neprestano i iznova uvjerava da gajimo vjeru u ljude, budućnost ovoga naroda i ove zemlje.

Stoga držim da je iznimno vrijedno što nas je obogatio ovim svojim troknjižjem, kojim se svakodnevno možemo nadahnjivati za nova postignuća.

Autoru zahvaljujem i još jednom čestitam.

Svako vam dobro i poštovanje.

Ivan ANĐELIĆ

Amalgam čovjeka, vremena i izazova

Josipa Muselimovića znam još iz naših studentskih dana, kada smo zajedno studirali na Pravnome fakultetu u Sarajevu; istina – on neku godinu stariji. I tada se dalo uočiti da, uz dobre ispitne rezultate, ima osoban stav nešto različitiji od drugih i da ima izgleda da će se struci posvetiti ozbiljnije, ne samo profesionalno, nego dublje i sadržajnije, uranjajući kreativno u onodobni pravni sustav. Znao sam da će buduće vrijeme otkriti njegov – ne samo talent za pravno razmišljanje, nego da će se upravo na tome probiti u najznačajnije praktičare ovog uzvišenog, a često osporavanog zvanja.

Kao pripravnik je započeo svoj profesionalni hod u uglednom odvjetničkom uredu Ive Čizmića, da bi se, nešto nakon položenog pravosudnog ispita, osamostalio i trasi-
rao vlastiti originalan odvjetnički put. On je mogao odabrati da postane sudac, najprije općinskog pa potom napredovati sve do Vrhovnog suda, što je bilo društveno veoma ugledno zanimanje, a financijski primamljivo. On je odabrao odvjetnički poziv u kome nema zvučnih stupnjeva u karijeri, ali je nudilo dvije primamljive premise od kojih je jedna – apsolutno odgovorna sloboda, a druga – prilika za pružanje pomoći u primicanju pravde onima koji su na margini društva ili ugroženi. Malo tko je stigao razmišljati da je odvjetništvo bilo jedino intelektualno profesionalno zanimanje koje je, po onodobnim tvrdim državnim zakonima jednopartijskog sustava, bilo moguće registrirati kao privatnu službenu tvrtku koja pruža usluge svima, dok su sve ostale tvrtke bile državne ili kasnije društvene. Taj sustav je znao da odvjetništvo bi trebalo biti nezavisno od politike i da oni mogu biti nezavisni i slobodni da bi u tom sustavu, makar ograničeno, branili univerzalnost pravde. Takav sustav je bio jedino na prostorima ex Jugoslavije, dok je u drugim zemljama tvrdoga boljševičkog sustava (Rusija, Mađarska, Bugarska i dr.) i odvjetništvo bilo državna služba. Kao slobodan i nezavisan odvjetnik, branio je na desetke ljudi s margine društva, političke optuženike, pa je čak, nakon demokratskih promjena, i objavio knjige pod ovim naslovom. Samo on zna službenu i intimnu priču mnogih političkih zatvorenika i njegova bi memorija mogla popuniti na tisuće stranica zanimljivih događaja i ljudskih sudbina.

Kako se on probio u sam vrh odvjetništva na prostoru ex Jugoslavije? Pravnu znanost je temeljito proučio, kulturno se uzdigao i ušao u čovjekovu dubinu, čitajući u dokolici i vlastitog znatiželji, a kao posljedica – kreativno radio na svakoj obrani. Kao pravnik znam da se kroz čitavu povijest suci, tužitelji i odvjetnici u svakome predmetu natječu tko će

smisliti originalniju ideju koja će voditi do pobjede pravde. Kreativno sposobni u pravilu, jednostavno govoreći, nadmudre svoje sugovornike u sudnici i postupku, i pobiru popularnost kod buduće klijentele. Postao je laureat priznanja skoro svih odvjetničkih komora država nastalih iz ex Jugoslavije.

Kao slobodan, nezavisan i ugledan čovjek još 70-ih godina se učlanjuje u Maticu hrvatsku kao staru ustanovu intelektualne provenijencije i u njoj radi nezavisno, iako je onodobni sustav na nju gledao kao recidiv prošlosti ili potencijalnog političkog protivnika. Mnogi ugledni odvjetnici su bili članovi društava sa slobodnim promišljanjem kroz cijelu povijest ovih prostora. On je i tada, pa i danas, imao viziju budućnosti i uvijek se tiho svrstava uz progresivna gibanja. Zna da može doprinijeti slobodi i demokraciji i kada je 1996. godine postao predsjednik Matice hrvatske Mostar, mogao je s vrha opredjeljivati njezin hod i hrabro je koračao naprijed, okupljajući najveće umjetnike i kulturnjake najšireg spektra, dopuštajući im potpunu slobodu izraza kroz kulturnu manifestaciju Dani Matice hrvatske Mostar. Mogao je kroz njihov vlastiti golemi angažman ostvarivati viziju koju je nosio u sebi, osloboditi intelektualno samozatajan kapacitet i pokazati sjajan organizatorski smisao. Od Matice hrvatske Mostar je, uz pomoć mnogih, stvorio megaeuropsku kulturnu ustanovu. Zahtjevi vizije Matice hrvatske na čijem čelu je bio od 1996. – 2014., uporno su ga motivirali da mora osloboditi spisateljski talent i pokazati da nije samo predsjednik društva u klasičnom smislu, nego istinski intelektualac. Paralelno s radom u njoj objavio je više autorskih knjiga i to:

Poštovani suci, zašto?, Mostar, 1989.; Poštovani suci, zašto?, Mostar 1991.; Savršen zločin, Mostar 1997.; Druga savjest, Mostar 1997.; Moje odvjetničke godine, Sarajevo – Zagreb 2008.; Josip Muselimić – 35 godina u službi pravde i humanizma, Mostar 2009.; Probuđena sjećanja, Sarajevo 2012.; Mostarski dragulji za sva vremena, Sarajevo 2013.; Mostarski dragulji i druge priče, Mostar 2014.; Tri dragulja i 33 priče, Mostar 2015.; Sve je moguće, Mostar 2016.

Istodobno je uporno pisao kolumne u Večernjem listu.

Podsjetimo samo na rezultate koje je postigla Matica hrvatska kroz svoju kulturnu manifestaciju. Za dvadeset godina održano je više od 700 kulturnih priredbi svih profila – od glazbenih, kazališnih, likovnih, znanstvenih i dr. Ova manifestacija zamišljena je kao vrijeme i mjesto susreta kulturnih ansambala i stvaratelja umjetničkih djela, hrabro je otapala led međuljudske i međunacionalne traume izazvane tragičnim ratom 1992. – 1995. u Bosni i Hercegovini i okružju. Na njezinim manifestacijama pojavljivali su se umjetnički ansambli iz inozemstva: Rim, Milano, Beč, Rusija i SAD te isti iz Sarajeva, Beograda, Zagreba, Dubrovnika, Ljubljane. To nisu bili prosječni, već najbolji, poput svjetski poznatog dirigenta Vjekoslava Šuteja, umjetničkog ravnatelja Mostarskog proljeća sve do smrti, i najveći operni glazbenici poput Krunoslava Cigoja, Ivica Šarića, Sandre Bagarić; glazbenici: Arsen Dedić, Gabi Novak, Gibonni, Ibrica Jusić, Tereza Kesovija; slikari: Vlaho Bukovac, Safet Zec, Zlatko Ugljen, Gabrijel Jurkić; književnici: Dragutin Tadijanović, Veselko Koroman, Luko Paljetak, Jevrem Brković, Anđelko Vuletić, Miro Gavran, Nedeljko Fabrio, Ivan Aralica, Miro Petrović i dr. Matica hrvatska Mostar izdaje časopis Motrišta za koje je dobila Zlatnu povelju na Međunarodnom sajmu knjiga u Sarajevu i Srebrnu povelju među časopisima Matice hrvatske te također izdaje časopis Suvremena pitanja i Književno – poučni časopis Cvitak za mlade.

Za ova postignuća Matica je dobila toliko skupnih i pojedinačnih priznanja da bi zauzelo mnogo prostora u ovom tekstu, a smatram najznačajnijim članstvo u Savezu europskih festivala, što nijedna druga ustanova u Mostaru do danas nije postigla. Čini se da ga posvećenost njegovu profesionalnom radu i kulturi izdvaja iz mnoštva koje se, također, uspješno bave drugim poslovima.

Prešao je tanku nit preko koje mnogi ne mogu, koja vodi trajnom uspjehu na duge staze. Sve ovo radi lagano, s osmijehom, intelektualno superiorno, ljudski dostojanstveno, fiškalski mudro. Stoga je logično da je izabran za redovitog člana HAZU-a u BiH i postao njezin tajnik. On će i nju, zajedno s drugima, unaprijediti u još značajniju ustanovu iz područja znanosti i kulture. Također je izabran za redovitog akademika Internacionalne akademije znanosti i umjetnosti Sarajevo. Prepoznali su ga mnogi u Bosni i Hercegovini te je nagrađen priznanjem počasnog građanina Sarajeva i doktorom znanosti, *honoris causa*, travničkog Sveučilišta. Prigodom dodjele Zlatne povelje Matice hrvatske, njezin predsjednik Igor Zidić za Josipa Muselimovića kaže, pa se u Povelji ističe, da se ona dodjeljuje osobi koja je pokrenula i vodila najveći kulturni događaj u gotovo dvostoljetnoj povijesti Matice hrvatske i za najveću manifestaciju održanu u okviru njezinih projekata – ikada i igdje.

Čovjek vrijedi onoliko koliko ima osobnih značajnih prijatelja i on se može podičiti da je bio prijatelj s pokojnim svjetski poznatim maestrom Vjekoslavom Šutejom, Lukom Paljetkom, Safetom Zecom, Predragom Matvejevićem, Matom Bulićem, Vladom Puljićem, Arsenom Dedićem, svjetski poznatim sportašima Ivanom Ćurkovićem, Dušanom Bajevićem, Enverom Marićem i još mnogo drugih koje je teško pobrojati. Uz njihovu pomoć i sugestiju pokrenuo je ogromni pozitivni plimni val kulture koji je prekrrio Mostar, BiH i regiju. Stoga su Mostarsko proljeće i Matica neizravno kulturološki, bez političkih poruka, pokrenuli Mostar iz sivila, tuge smrti i razaranja i grad bolje budućnosti.

Na kraju se valja upitati: koliko je Josip Muselimović oblikovao Maticu hrvatsku Mostar, a koliko ona njega, kakva ga danas znamo i cijenimo? Mislim da je to amalgam čovjeka, vremena i izazova, te je idealno realizirao ideju kakav treba biti suvremeni profil kulturne ustanove, a ona ga je primorala da, kroz knjige i ostale pisane tragove, oslobodi svoju kreativnu spisateljsku sposobnost, koja je bila svima nama nepoznata prije njegova javnog djelovanja.

Akademiku Muselimoviću priznanje *Počasni građanin Grada Sarajeva*

Na svečanoj sjednici Gradskoga vijeća Grada Sarajeva, koja je održana u sarajevskoj Vijećnici, priznanje Počasni građanin Grada Sarajeva, uručeno je Josipu Muselimoviću, akademiku, odvjetniku i književniku iz Mostara, počasnom predsjedniku Matice hrvatske Mostar i glavnome tajniku HAZU-a u BiH.

Priznanje akademiku Muselimoviću uručila je gradonačelnica Sarajeva Benjamina Karić, koja je istaknula kako je odvjetnik Muselimović podjednako uspješan na svim poljima kojima se bavi. U obrazloženju nagrade, između ostaloga, stoji:

„Kao odvjetnik – pedagog, u dugogodišnjem radnom vijeku odgojio je veliki broj danas istaknutih sudaca i odvjetnika i stekao zvanje počasnog doktorata.

Kao odvjetnik i književnik autor je velikog broja stručnih i književnih djela, kazališnih i nagrađivanih radio-drama. Gradu Mostaru darovao je međunarodnu kulturnu manifestaciju Mostarsko proljeće i sa svojim suradnicima uvrstio je u Savez europskih festivala.

Za životno djelo u profesiji – odvjetništvu primio je brojna priznanja, među kojima i ona odvjetničkih komora oba bh entiteta, Vojvodine, Srbije, Crne Gore, Makedonije, a posebno je ponosan na

Povelju Odvjetničke komore Republike Hrvatske s imenom dr. Ive Politea, najvećeg imena u odvjetničkom pozivu uopće i svugdje.

Za svoj društveni i humanistički rad nositelj je odlikovanja država i gradova, kao što su, između ostalih, titule odvjetnika obespravljenih osoba Internacionalne lige humanista, Zlatne povelje Sveučilišta u Mostaru i Povelje Centra za mir i multietničku suradnju iz Mostara za poseban doprinos u izgradnji i afirmaciji mira u poslijeratnom vremenu.“

Akademik Muselimović zahvalio je na nagradi naglasivši kako je iznimno ponosan na takvo priznanje koje je za njega velika čast i obveza, u kratkom se govoru osvrnuvši na svoj životni i profesionalni put.

O Muselimoviću su na svečanosti govorili akademici Mladen Bevanda, Asim Kurjak i Ivica Ćurković.

Inače, priznanje Počasni građanin Grada Sarajeva, uz akademika Muselimovića, primio je i veleposlanik iz Venezuele Diego Enrique Arria Salicetti, nekadašnji predsjednik Vijeća sigurnosti UN-a, kao i gradonačelnik Ljubljane Zoran Janković, sportaš Jure Franko, prof. Robert J. Donia i posthumno – Alaxander Langer.

(www.vecernji.ba)